

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2568

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

GUIDELINES FOR ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR
PRINCIPLES OF IDDHIPADA BY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER ROI ET
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

The logo of Mahamakut Buddhist University is a large, intricate emblem. It features a central shield with a sunburst at the top, a stupa in the middle, and a lotus flower at the bottom. The shield is flanked by two lions and a banner with Thai script. Above the shield is a large, multi-tiered umbrella. The entire emblem is surrounded by a wreath of lotus flowers and leaves.

PAWEENA PHALAPHON

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF EDUCATION
PROGRAM IN EDUCATION ADMINISTRATION
FACULTY OF EDUCATION
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2025

COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
ชื่อนักศึกษา	ปวีณา ผลาผล
ชื่อปริญญา	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การบริหารการศึกษา
ปีพุทธศักราช	2568
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ ผั่นสว่าง

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(พระครูศรีวิรัตนสุนทร , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์:

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ ผั่นสว่าง)

กรรมการ

(พระครูชัยรัตนกร , ดร.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร พลหาญ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมย์ไธสง)

กรรมการ

(ดร.บรรจง ลาวัณลี)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
ชื่อนักศึกษา	ปวีณา ผลาผล
ชื่อปริญญา	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การบริหารการศึกษา
ปีพุทธศักราช	2568
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ ผันสว่าง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารในสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 351 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงของเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.89 และสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.98 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินความต้องการจำเป็นด้วยค่า PNI Modified และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า :

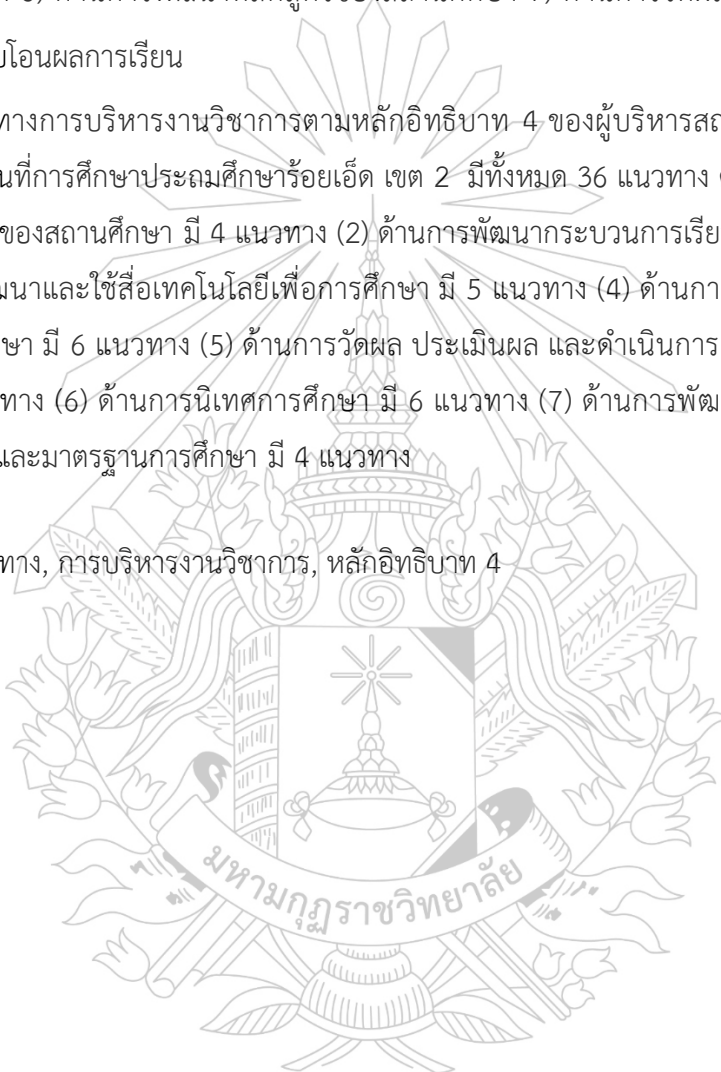
1) สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผลและ

ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและใช้สื่otechno-
เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านการพัฒนาหลักสูตรของ ตามลำดับ

2) ความต้องการจำเป็น เรียงลำดับดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาและใช้สื่otechno-
การศึกษา 2) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 3) ด้านการวิจัย
เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 4) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 5) ด้านการ
นิเทศการศึกษา 6) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 7) ด้านการวัดผลประเมินผลและ
ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

3) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีทั้งหมด 36 แนวทาง ดังนี้ (1) ด้านการ
พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มี 4 แนวทาง (2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 5 แนวทาง
(3) ด้านการพัฒนาและใช้สื่otechno-
คุณภาพการศึกษา มี 6 แนวทาง (5) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการ
เรียน มี 6 แนวทาง (6) ด้านการนิเทศการศึกษา มี 6 แนวทาง (7) ด้านการพัฒนาระบบประกัน
คุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มี 4 แนวทาง

คำสำคัญ: แนวทาง, การบริหารงานวิชาการ, หลักอิทธิบาท 4

ABSTRACT

Thesis Topic	GUIDELINES FOR ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR PRINCIPLES OF IDDHIPADA BY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
Student's Name	PAWEENA PHALAPHON
Degree Sought	Master of Education
Program	Education Administration
Anno Domini	2025
Advisor	Asst.Prof.Dr. Jiraporn Phansawang

The objectives of the research were: 1) to study the current, desired of academic administration based on The Four principles of Iddhipada By school administrators 2) 1) to study the needs of academic administration based on The Four Principles of Iddhipada By school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2. and 3) to study the guidelines on The Four Principles of Iddhipada By school administrators in mention. The sample group consisted of administrators and teachers 351 in number and 6 key informants. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with content validity of 0.67- 1.00 and the current reliability at 0.89 desired reliability at 0.98 and verified interview. The statistical analyses employed include frequency, percentage, mean, standard deviation, needs assessment using PNI Modified, and content analysis.

The results found that:

1. The current situation, was overall at high level, ranked in order of average scores from highest to lowest as follows: Educational supervision Measurement, evaluation, and implementation of credit transfer, Learning process development, Curriculum development in educational institutions, Research for improving the quality of education in educational institutions, Development of internal quality assurance systems and educational standards and Development and utilization of educational media and technology, respectively. The desired situation was overall at a high level, ranked in order of average scores from highest to lowest

as follows: Educational supervision Measurement, Development of internal quality assurance systems and educational standards, Research for improving the quality of education in educational institutions, evaluation and implementation of credit transfer, Learning process development, Development and utilization of educational media and technology and Curriculum development in educational institutions, respectively.

2. The highest level of the needs was for Development and utilization of educational media and technology followed by Development of internal quality assurance systems and educational standards, Research for improving the quality of education in educational institutions, Learning process development, educational supervision Measurement, Curriculum development in educational institutions, evaluation and implementation of credit transfer, respectively.

3. Guidelines for academic administration based on The Four Principles of Iddhipada By school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 2 consist of 36 guidelines as follows: Curriculum development in educational institutions has 4 guidelines, Learning process development has 5 guidelines, Development and utilization of educational media and technology has 5 guidelines, Research for improving the quality of education has 6 guidelines, Measurement evaluation, and implementation of credit transfer has 6 guidelines, Educational supervision has 6 guidelines and Development of internal quality assurance systems and educational standards has 4 guidelines.

Keywords: Guidelines, Academic Administration, The Four Principles of Iddhipada

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเนื่องจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัย ไคร่ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ด้านการบริหารการศึกษา ในระดับปริญญาโท

ขอกราบขอบพระคุณ พระธรรมวชิรจินดาภรณ์, รศ. ดร. อธิการบดี พระครูศรีวิธานสุนทร, ผศ. ดร. คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ที่ได้อำนวยความสะดวกในการศึกษาตลอดหลักสูตร พระเมธีวัชรภรณ์, รศ. ดร. ที่กรุณาเป็นประธานควบคุมการสอบ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหาในเล่มวิทยานิพนธ์ด้วยดี คณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ผศ.ดร.จิราภรณ์ ผันสว่าง ที่ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี รวมถึงผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัยทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณ นายบุญถิ่น มหาสารโร ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูลและการเก็บข้อมูลในการค้นคว้าวิจัย จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ เจ้าหน้าที่คณะศึกษาศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้ความสะดวกด้วยดีเสมอมา ตลอดจนเพื่อนๆทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณ นางสาวศรัญญา สาล่า ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองหินใหญ่วิทยาและคณะครู โรงเรียนหนองหินใหญ่วิทยาทุกท่าน ที่ให้โอกาสพัฒนาตัวเอง ช่วยเหลือและสนับสนุนในทุกด้าน คุณค่าและคุณงามความดีประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องสักการบูชา คุณพระรัตนตรัย พระคุณของมารดา บิดา ครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ที่มีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	จ
ABSTRACT	ช
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ.....	ฏ
สารบัญคำย่อ.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2. คำถามการวิจัย.....	3
1.3. วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4. ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5. ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย.....	5
1.6. นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา.....	11
2.2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ	14
2.3. หลักอริยาบท 4	37
2.4. การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4	48
2.5. การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment).....	56
2.6. สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	72
2.7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	80
2.8. กรอบแนวคิดในการวิจัย	88
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	89
3.1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย.....	89
3.2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	90

3.3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	91
3.4. การเก็บรวบรวมข้อมูล	93
3.5. การวิเคราะห์ข้อมูล	93
3.6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	94
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	96
4.1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	96
4.2. ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
4.3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	135
5.1. สรุปผล	136
5.2. อภิปรายผล	144
5.3. ข้อเสนอแนะ	148
บรรณานุกรม.....	151
ภาคผนวก.....	156
ภาคผนวก ก	157
ภาคผนวก ข	158
ภาคผนวก ค	162
ภาคผนวก ง.....	164
ภาคผนวก จ	171
ภาคผนวก ฉ	175
ภาคผนวก ช	185
ภาคผนวก ฌ	193
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	199

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 2.1 การสังเคราะห์เพื่อสรุปข้อบ่งชี้งานวิชาการ.....	21
ตาราง 2.2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของข้อบ่งชี้งานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4.....	50
ตาราง 2.3 รูปแบบการตอบข้อมูลชุดเดียวหรือการตอบสนองเดียว.....	68
ตาราง 2.4 รูปแบบการตอบข้อมูลสองชุดหรือการตอบสนองคู่.....	69
ตาราง 2.5 จำนวนสถานศึกษา นักเรียน และข้าราชการครู สังกัด สพฐ.	80
ตาราง 4.1 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	97
ตาราง 4.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวม และรายด้าน	98
ตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ด้านการ พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	99
ตาราง 4.4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ด้าน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้.....	101
ตาราง 4.5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ด้าน การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	103
ตาราง 4.6 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ด้าน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา.....	105
ตาราง 4.7 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ด้าน การนิเทศการศึกษา	106
ตาราง 4.8 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ด้าน การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา.....	107
ตาราง 4.9 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ด้าน การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	109
ตาราง 4.10 ความต้องการจำเป็นก	111
ตาราง 4.11 ความต้องการจำเป็น ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา.....	112
ตาราง 4.12 ความต้องการจำเป็น ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐาน การศึกษา	112
ตาราง 4.13 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	114

ตาราง 4.14 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้.....	115
ตาราง 4.15 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการนิเทศ การศึกษา	116
ตาราง 4.16 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนา หลักสูตรของสถานศึกษา.....	117
ตาราง 4.17 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน.....	119
ตาราง 4.18 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4.....	132

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1 ขั้นตอนการประเมินความต้องการ	64
ภาพที่ 2.2 ROJET 2 MODEL	77
ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	88

สารบัญคำย่อ

การใช้อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยใช้การอ้างอิงจากพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และพระสูตรและอรรถกถาแปล เล่มที่ 1 ภาคที่ 2 ตอนที่ 2 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยอันเป็นคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการค้นคว้า ซึ่งมีคำย่อ และคำเต็มเรียงตามลำดับเล่ม ดังนี้

คำย่อชื่อคัมภีร์ในพระวินัยปิฎก (ฉบับภาษาไทย)

คำย่อ	คำเต็ม
วิ.ม.	= วินัยปิฎก มหาวคค

คำย่อชื่อคัมภีร์ในพระสูตรตันตปิฎก (ฉบับภาษาไทย)

คำย่อ	คำเต็ม
ที.สี.	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขณธวคค
ที.ม.	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวคค
ที.ปา.	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวคค
ม.มู.	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก
ม.ม.	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณณาสก
สํ.นิ.	= สุตตันตปิฎก สญฺเจตตนิคาย นิทานวคค
สํ.สพ.	= สุตตันตปิฎก สญฺเจตตนิคาย สพยตนวคค
อง.ติก.	= สุตตันตปิฎก องคุตตรนิกาย ติกนิปาต
อง.จตุกก.	= สุตตันตปิฎก องคุตตรนิกาย จตุกกนิปาต
ขุ.ขุ.	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐ
ขุ.ธ.	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธมมปท
ขุ.สุ.	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย สุตตนิปาต

คำย่อชื่อคัมภีร์ในพระอภิธรรมปิฎก (ฉบับภาษาไทย)

คำย่อ	คำเต็ม
อภ.สง.	= อภิธมมปิฎก ธมมสงคณิ

อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก (ภาษาไทย)

คำย่อ	คำเต็ม
-------	--------

อภิ.สง.อ. = อภิธมปิฎก อภิสาลินี ธมมสังคณิฏฐกถา

สำหรับการอ้างอิงเลขที่อยู่หลังชื่อย่อคัมภีร์ พระไตรปิฎก มี 2 แบบคือ แบบ 3 ตอนสำหรับพระไตรปิฎก และแบบ 2 ตอนสำหรับอรรถกถา เช่น ขุ.มหา. 29/131/87. หมายถึง ขุททกนิกาย มหานิเทศ เล่มที่ 29/ ข้อ 13 / หน้า 87. และที.ม.อ. 2/34 หมายถึง ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวคคอฏฐกถา เล่ม 2 ข้อ 34

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพและเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศและสังคม ประเทศไทยจึงจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญามีความสุขมีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก ดังนั้น รัฐบาลได้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการเป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลสังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก เป็นไปตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 การจัดการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริงนั้นต้องเป็นการจัดการศึกษาที่เกื้อต่อชีวิตจริงสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละท้องถิ่น การศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นให้ผู้พัฒนาตนเอง ในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนต้องวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อประเมินให้สอดคล้องกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การประเมินความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา สามารถประเมินได้จากการรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทั้งในขณะที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่จำลองขึ้นมาและผู้เรียนได้ปฏิบัติตามสภาพจริงได้เป็นอย่างดี พร้อมกับการประเมินที่สะท้อนความรู้ความสามารถ ผู้สอนสามารถประเมินพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551. หน้า 1-2)

การบริหารงานวิชาการยังถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา หากต้องการให้งานดังกล่าวดำเนินไปได้ด้วยดี บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ผู้บริหารจะต้องนำกระบวนการทางการบริหารมาใช้กับงาน เนื่องจากมีผู้เชี่ยวชาญในการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาต่าง ๆ กล่าวไปในทิศทางเดียวกันว่า งานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญ เพราะการเรียนการสอนเป็นงานหลักของสถานศึกษาส่วนงานอื่น ๆ ในการบริหารสถานศึกษาถือเป็นงานเสริมและงานสนับสนุนงานวิชาการ (สันติ บุญภิรมย์, 2557) สอดคล้องกับการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหาร

โรงเรียนตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

หลักอริยบท 4 เป็นหลักธรรมในการทำงานที่จะให้ประสบความสำเร็จ สำหรับผู้บริหารในการบริหารงานต้องมีการส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานให้ให้ใช้ศักยภาพที่มีในการทำงานอย่างเต็มที่ บุคคลจำนวนมากที่ทำงานแล้วไม่ประสบความสำเร็จและทำงานแล้วไม่มีประสิทธิภาพเพราะสิ่งที่ขาดไปนั้น คือการนำหลักธรรมมาใช้สนับสนุนในการทำงาน ซึ่งหลักธรรมที่เกี่ยวกับการทำงานในพระพุทธศาสนาเรียกว่า อริยบท 4 หลักแห่งความสำเร็จ หลักธรรมนี้เป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน ในขณะที่เดียวกันการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักอริยบท 4 อริยบท แปลว่า หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรือทางสู่ความสำเร็จ มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542, หน้า 842) 1) ฉันทะ คือ มีใจรักทำงานด้วยใจรักงาน 2) วิริยะ คือ พากเพียรทำ รักแล้วต้องขยัน ความขยัน คือ ภาวปฏิบัติการของความรัก ความรักในงานจะทำให้ เรารู้ว่าควรทำงานอะไร ส่วนความขยันจะทำให้งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จ การทำงานถ้าขาดความขยัน ความชำนาญก็จะไม่เกิด 3) จิตตะ คือ จดจำจ่อจิตหมายความว่า ทำอะไรก็ตามให้เจาะลงไป ปักใจลงไปในสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้งอย่างมุ่งมั่น อย่างจริงจัง และอย่างทุ่มเท ใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น คนนั้นจะประสบความสำเร็จ 4) วิมังสา คือ วินิจจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ พัฒนานั้นเองเมื่อเราทำงานอะไรก็ตามให้พิถีพิถันวิเคราะห์ สร้างสรรค์พัฒนาพระพุทธเจ้าทรงเป็นตัวอย่างของนักวิจัยชั้นยอดของโลกพระองค์ทรงสามารถสร้างปัญญาขึ้นมาใหม่จากเหตุการณ์ที่คนทั้งหลายมองไม่เห็นว่าเป็นทางมาของปัญญาได้อย่างไร หากเราจำพุทธประวัติได้ก็จะพบว่าสาเหตุที่ทำให้พระพุทธเจ้าแต่เมื่อยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกผนวช ก็เป็นเพราะว่าพระองค์ทรงรู้จักใช้ปัญญาในเชิงสร้างสรรค์อันได้แก่ การรู้จักคิดเชิงวิเคราะห์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542, หน้า 842)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 รายงานผลการนิเทศบูรณาการเชิงรุกเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ประจำปีการศึกษา 2565 และแผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2566 ของด้านสภาพการจัดการศึกษา พบว่า จุดที่ควรพัฒนาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 คือ 1) โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน หลายประการ เช่น ครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอก ครูขาด

นวัตกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ขาดทักษะ ประสบการณ์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่บรรลุเป้าหมาย 2) ขาดแคลนครูในสาขาวิชาเอก/สาขาที่จำเป็นขาดแคลนโดยเฉพาะกลุ่มสาระหลัก เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมยังไม่เป็นที่พอใจและยังไม่บรรลุเป้าหมาย 4) โรงเรียนบางส่วนยังขาดแคลนอาคารเรียนอาคารประกอบ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรมีการวิจัยการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น ควรมีนโยบายด้านการส่งเสริม สนับสนุนสร้างนวัตกรรม เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษา บริหารจัดการสถานศึกษาตามแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการให้เกิดประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนสู่การเป็นครูมืออาชีพ เป็นครูผู้สอนที่ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ และเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน สังคม ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นปัญหาสำคัญในการบริหารงานของสถานศึกษา การบริหารจัดการศึกษานับว่าเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา การบริหารงานของสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ การที่จะดูว่าสถานศึกษาใดมีมาตรฐานนั้น มักจะยึดถืองานวิชาการเป็นสำคัญ ดังนั้นงานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ซึ่งต้องใช้ความรู้ความสามารถที่จะบริหารงานวิชาการให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (รายงานผลการนิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2, 2566, หน้า 48-49)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ในฐานะผู้วิจัยเป็นบุคลากรทางการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เพื่อนำข้อมูลการวิจัยนี้ไปพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนต่อไป

1.2. คำถามการวิจัย

1.2.1 สภาพปัจจุบัน ที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับใด

1.2.2 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ควรเป็นอย่างไร

1.3. วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

1.3.2 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

1.3.3 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

1.4. ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ประชากร

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 229 คน และครูผู้สอน จำนวน 3,477 คน รวมทั้งสิ้น 3,706 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2) ข้อมูลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2567

1.4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน และครูผู้สอน จำนวน 329 คน รวม 351 คน โดยใช้ตารางการประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1990, pp. 607-610) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดสถานศึกษา ด้วยการเทียบสัดส่วน แล้วสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก

1.4.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย คือ กลุ่มบุคคลที่ผู้วิจัยเลือกมาเพื่อให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งก็คือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์สูง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวมทั้งหมด 6 คน โดยเลือกมาจากโรงเรียนที่มีผลงานโดดเด่นหรือมีแนวทางการดำเนินงานที่ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน (ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูผู้สอน 1 คน) กระบวนการคัดเลือกใช้วิธีการ “เลือกแบบเจาะจง” (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกผู้ที่ตรงกับคุณสมบัติเฉพาะที่ต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกและเหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1.4.4 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ตัวแปรจากนักวิชาการจำนวน 8 คน ได้แก่ 1) พรพรรณ พินทุสมิต (2560) 2) ยุทธนา เกื้อกุล (2560) 3) เกตกนก สวาศำข้าว (2561) 4) สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561) 5) สพฐ. กระทรวงศึกษาธิการ (2561) 6) จิรรัตน์ กระจ่างดี (2562) 7) พิชญ์พิชา จันทา (2563) 8) ชนมพรรษ เทียมดวงแข (2566) ได้ตัวแปรดังต่อไปนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) ด้านการนิเทศการศึกษา 6) ด้านการพัฒนากระบวนทัศน์คุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 7) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

1.4.5 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัย โดยมุ่งเฉพาะสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1.4.6 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ กำหนดช่วงระยะเวลาในการศึกษาวิจัยระหว่างปีการศึกษา 2567 - ปีการศึกษา 2568

1.5. ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ได้สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ในการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4
2. ได้แนวทางการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อนำไปพัฒนางานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.6. นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา เช่น ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และชุมชน เพื่อจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาตนเอง และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จุดสำคัญของการบริหารสถานศึกษา คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษาและชุมชน

1.6.2 การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและบรรลุเป้าหมายของการศึกษา

โดยครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล การพัฒนาครู และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1.6.3 อิทธิบาท 4 หมายถึง หลักธรรมในพระพุทธศาสนา “ทางแห่งความสำเร็จ” หรือ “รากฐานแห่งความสำเร็จ” ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการ ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิด) และวิมังสา (ความไตร่ตรอง) ที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6.4 การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 หมายถึง การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาเป็นแนวทางกำกับการวางแผน การดำเนินงาน และการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาเพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพสูงสุด ฉันทะ คือ ความพอใจและความรักในงานวิชาการ ที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้บริหารและครู วิริยะ คือ ความเพียรพยายามที่ทำให้งานวิชาการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จิตตะ คือ ความตั้งใจและสมาธิที่มุ่งมั่นต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน วิมังสา คือ การใคร่ครวญและประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงงานวิชาการให้เหมาะสมเมื่อผู้บริหารประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 จะสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนการสอนที่ชัดเจนและสามารถจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรมวิชาการที่สอดคล้องกับหลักสูตรได้อย่างมีระบบครูและบุคลากรทางการศึกษาจะเกิดแรงจูงใจและความทุ่มเทในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องการบริหารเช่นนี้ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และทักษะชีวิตซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมดังนั้น อิทธิบาท 4 จึงเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่เชื่อมโยงกับองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการและเป็นแนวทางพัฒนาการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืนและมีคุณค่า โดยสรุปได้ดังนี้

1) ฉันทะ (ความพอใจ) หมายถึง ความพอใจ ความรัก และความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วง ด้วยความเต็มใจและตั้งใจอย่างแรงกล้า ไม่ใช่เพียงแค่ทำไปตามหน้าที่หรือเพื่อผลตอบแทนเท่านั้น แต่เป็นการกระทำที่เกิดจากความรักและความชอบในสิ่งนั้น ๆ จนอยากเห็นผลสำเร็จที่เกิดจากการกระทำของตนเอง โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความพึงพอใจ และความรักในการงานวิชาการให้กับบุคลากรโดยมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้ครูมีความสุขในการทำงานและสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี

2) วิริยะ (ความเพียร) หมายถึง ความเพียรพยายาม ที่เป็นพลังขับเคลื่อนให้เราบรรลุเป้าหมายเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิตและการทำงาน เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราสามารถเอาชนะอุปสรรคและความยากลำบากต่าง ๆ ได้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความเพียร

พยายามในการทำงานอย่างต่อเนื่อง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียนอย่างไม่ย่อท้อ ประสิทธิภาพ และให้กำลังใจทางจิตใจ เมื่อบุคลากรทำงานด้วยความเพียรพยายาม ผลงานวิชาการที่ได้ย่อมมีคุณภาพและบรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน

3) จิตตะ (ความคิด) หมายถึง ความตั้งใจ ความเอาใจใส่ และความจดจ่อ ในสิ่งที่กำลังทำอยู่ เป็นการให้ความสำคัญกับงานหรือกิจกรรมที่ทำอยู่โดยไม่ปล่อยให้ใจฟุ้งซ่านไปที่อื่น เป็นการทุ่มเททั้งความคิดและความรู้สึกไปกับสิ่งที่ทำอยู่ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการติดตามและประเมินผลการดำเนินการอย่างใกล้ชิด มีความเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมสนับสนุนและช่วยเหลือบุคลากรอย่างเต็มที่

4) วิมังสา (ความไตร่ตรอง) หมายถึง การใช้ปัญญาพิจารณา ไตร่ตรอง และวิเคราะห์ ในสิ่งที่ทำอยู่ เพื่อหาเหตุผล ตรวจสอบข้อบกพร่อง และค้นหาวิธีการปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นการนำปัญญาเข้ามาใช้ในการทำงานเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด โดยผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีการทบทวนและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนางานวิชาการให้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.6.5 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 เป็นการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางขับเคลื่อนภารกิจด้านวิชาการอย่างเป็นระบบโดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ฉันทะ หมายถึง ความพอใจและความรักในงานวิชาการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพผู้บริหารที่มีฉันทะจะกระตือรือร้นในการกำหนดเป้าหมายและทุ่มเทเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน วิริยะ คือ ความเพียรพยายามและความอดทนในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางวิชาการผู้บริหารต้องมีความต่อเนื่องและมุ่งมั่นในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล จิตตะ คือ การใช้ความคิดและจิตใจที่ตั้งมั่นอยู่กับงานวิชาการอย่างจริงจังและใส่ใจในรายละเอียดผู้บริหารที่มีจิตตะจะสามารถควบคุมดูแล ติดตาม และส่งเสริมครูผู้สอนให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ วิมังสา คือ การใคร่ครวญ ไตร่ตรอง และประเมินผลการดำเนินงานทางวิชาการอย่างรอบคอบผู้บริหารที่ยึดหลักวิมังสาจะสามารถปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม ดังนั้น การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการจึงเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติที่มีคุณธรรมและมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งสามารถพัฒนาผู้เรียน ครู และคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาได้อย่างยั่งยืนมี 7 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน จัดทำ ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อ

พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยกระบวนการจะประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน รวมถึงมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการคิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติจริง และผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง กระบวนการสำคัญในการจัดการศึกษา โดยกำหนดการวัดและประเมินผล เพื่อทดสอบความรู้ ความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นอกจากนี้ กระบวนการนี้ยังครอบคลุมการเทียบโอนผลการเรียนหากผู้เรียนต้องการย้ายสถานศึกษาสามารถนำผลการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาไปเทียบโอนยังสถานศึกษาอื่นได้

4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการสำคัญที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหา พัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน และระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การวิจัยดำเนินการโดยครูผู้สอนหรือผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน พัฒนานวัตกรรมการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม การวิจัยยังช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ผลงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลิต พัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการประเมินผลการปรับปรุงสื่อ และนวัตกรรมเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา

6) ด้านการนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่มุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษา โดยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วม การวางแผนอย่างเป็นระบบ และการติดตามประเมินผล การนิเทศมีทั้งรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน การใช้โรงเรียนหรือโครงการเป็นฐาน และการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักคือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร

7) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่มุ่งเน้นให้การจัดการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผ่านการวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการประเมินผล เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพการศึกษาให้กับผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนา จัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนพัฒนาสถานศึกษา นำไปปฏิบัติตามวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิง (Deming) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) จากนั้นประเมินผลการปฏิบัติงาน สรุปรายงานประจำปี (SAR) โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชนเพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

1.6.6 ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้รักษาราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1.6.7 ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1.6.8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่เลขที่ 123 หมู่ที่ 2 ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีพื้นที่ครอบคลุม 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอพนมไพร อำเภออาจสามารถ อำเภอเมืองสรวง อำเภอโพนทราย และอำเภอหนองฮี

1.6.9 สถานภาพส่วนบุคคล หมายถึง สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น

1) ตำแหน่ง หมายถึง ตำแหน่งงานของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) ผู้บริหารสถานศึกษา (2) ครูผู้สอน

2) ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) ปริญญาตรี และ (2) สูงกว่าปริญญาตรี

3) ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ประสบการณ์ในการทำงานของผู้ตอบ
แบบสอบถามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) 1- 5 ปี (2) 6-10 ปี (3) 10 ปีขึ้นไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัย แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาทธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
- 2.3 หลักอิทธิบาท 4
- 2.4 การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4
- 2.5 การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment)
- 2.6 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

2.1.1 ความหมายการบริหาร

การดี อนันต์นารี (2557, หน้า 1) ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2561, หน้า 10) ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างร่วมกัน

สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561, หน้า 11) ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม ซึ่งมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลร่วมกันดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งใช้กำลังคนและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อองค์กร

ทรงพล เจริญคำ (2563, หน้า 2) ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง ผู้บริหาร บุคลากร และพนักงาน ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายในการปฏิบัติงาน โดยการใช้ศาสตร์และศิลป์

ทรัพยากร บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ และเทคโนโลยีร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

พัชัญพิชา จันทา (2563, หน้า 19) ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานของกลุ่มคนในองค์กรอย่างมีระบบ โดยมีบทบาทหน้าที่ต่อองค์กรอย่างชัดเจน มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายในการปฏิบัติงานเดียวกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

จากนักวิชาการทางด้านการศึกษาดังที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของกลุ่มคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีการวางแผน การจัดองค์กร การนำ และควบคุมการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ และเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ใจความสำคัญของการบริหาร อยู่ที่การทำงานเป็นทีม การมีเป้าหมายร่วมกัน และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ โดยการบริหารจะเกี่ยวข้องกับทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดการคน งาน และทรัพยากรอื่น ๆ

2.1.2 ความหมายการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการทางด้านการศึกษาได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

วิมล เดชะ (2559, หน้า 11) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา โดยใช้เทคนิค กระบวนการ แนวคิด ทฤษฎี ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และองค์คณะ บุคคลฝ่ายต่าง ๆ ของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างเป็น ระบบตามมาตรฐานและคุณภาพให้แก่เยาวชน ในอันที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้านอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ปาริฉัตร โชติพันธ์ (2560, หน้า 20) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้วัตถุประสงค์ประสบความสำเร็จ โดยผ่านทางบุคคล กระบวนการดังกล่าวรวมถึง องค์ประกอบของการบริหาร อันได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน การจัดองค์กร การกำหนด นโยบาย การบริการและการควบคุมการดำเนินงาน บุคคลมีอาชีพ และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้บริการ ทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธนา เกื้อกุล (2560, หน้า 39) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บริการทางการศึกษาให้แก่สมาชิกในสังคมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561, หน้า 12) ให้ความหมายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้การดำเนินการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการนั้น ๆ เป็นไปตาม

วัตถุประสงค์ของการให้การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในเรื่อง กระบวนการบริหารสถานศึกษาและรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิด ประสิทธิภาพ

พัชญ์พิชา จันทา (2563, หน้า 19) การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรม ร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และบุคลากรทางการ ศึกษา และองค์คณะบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้วัตถุประสงค์ประสบความสำเร็จ

จากนักวิชาการทางด้านการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา เช่น ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และชุมชน เพื่อ จัดการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษา ที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาตนเอง และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จุดสำคัญของการ บริหารสถานศึกษา คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษาและชุมชน

2.1.3 ความสำคัญการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการทางด้านการศึกษาแสดงความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

ปาริฉัตร โชติขันธ (2560, หน้า 20) กล่าวว่า ความสำคัญการบริหารสถานศึกษาเป็น ภาระหน้าที่ของสถานศึกษา คือ การมีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาให้กับเยาวชนและประชาชน ทั้งของรัฐและเอกชนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยรับผิดชอบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการมุ่งเน้น ให้เยาวชนเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ยุทธนา เกื้อกุล (2560, หน้า 39) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของสังคมและประเทศชาติ ต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพอของผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หากสถานศึกษาใดมีระบบการบริหารที่มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพก็ย่อมทำให้ผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพ จึงทำให้ส่งผลถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม และประเทศชาติไปด้วย

สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561, หน้า 13) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นการบริหาร การศึกษามีความสำคัญเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์อย่างหนึ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ จัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของสถานศึกษา อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาคน และพัฒนาประเทศต่อไป

พัชญ์พิชา จันทา (2563, หน้า 20) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อ การขับเคลื่อนภารกิจของสถานศึกษาตามขอบข่ายโครงสร้างงานและบริบทของสถานศึกษา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากนักวิชาการทางด้านการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและบุคลากรของประเทศ โดยมีบทบาทในการขับเคลื่อนให้สถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพ สู้สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียนและเป็นงานหลักที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง จึงจำเป็นจะต้องเข้าใจถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการ ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ตามลำดับดังนี้

2.2.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

พรหมน พินทุสมิต (2560, หน้า 25) ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง งานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เช่น หลักสูตร วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การประกันคุณภาพการศึกษา และงานอื่น ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการให้บรรลุผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

เกตกนก สวคำข้าว (2561, หน้า 14) ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน ปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผล การสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุดกับผู้เรียน

สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561, หน้า 17) ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารงาน หรือการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลแก่ผู้เรียนสูงสุด และโรงเรียนในฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติการที่มีหน้าที่ภารกิจโดยตรงในการจัดการศึกษา จึงต้องมีหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ

จิรารัตน์ กระจำงดี (2562, หน้า 11) ให้ความหมายว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง งานบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การกำหนดนโยบายการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน จากนักวิชาการทางด้านการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการวางแผน การดำเนินการการพัฒนาและการปรับปรุงการเรียนการสอน การวัด และประเมินผลผู้เรียน การนิเทศและติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประกันคุณภาพ

การศึกษา เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์บรรลุตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ซีโรบล วรรณธนะ (2562, หน้า 7) สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทางการศึกษาทุกชนิดในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนบรรลุตามอุดมการณ์และเป้าหมายของโรงเรียน

นิภาพร พินิจมนตรี (2563, หน้า 12) สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดและการดำเนินงานทุกอย่างของผู้บริหารโรงเรียนครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการปรับปรุงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผลดีกับผู้เรียนและให้ครอบคลุมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

ภวนันท์ชัย สวัสดิ์สละ (2563, หน้า 13) สรุปความหมายของงานวิชาการได้ว่าการบริหารงาน วิชาการ หมายถึง กระบวนการในการบริหารงานครอบคลุมกระบวนการวางแผน การปฏิบัติการตรวจสอบ การปรับปรุง และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน โดยเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน และบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการในด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน หลักสูตรการประเมินผลการจัดการสอน การนิเทศ และการติดตามการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร รวมทั้งการดำเนินกิจการหรือการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามพันธกิจ และเป้าหมายสถานศึกษา

อภิวัฒน์ จันทรสม (2563 หน้า 21) สรุปความหมายของงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงาน วิชาการ หมายถึง กระบวนการในการบริหารงานทุกด้านและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนโดยเป็นการเกี่ยวข้องกับครูนักเรียนและบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการในด้านการปรับปรุงการเรียนการสอน หลักสูตรการประเมินผลการจัดการสอนการนิเทศ และการติดตามการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรรวมทั้งการดำเนินกิจการหรือการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามพันธกิจและเป้าหมายสถานศึกษา

พัชญ์พิชา จันทา (2563, หน้า 20) ได้สรุปว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การงานดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทางวิชาการทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนตลอดจน การประเมินผล โดยมีการร่วมมือของบุคลากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาของผู้เรียน เกิดผลตามเป้าหมายบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนอย่างแท้จริง โดย

พัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ครอบคลุมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จรรยาภรณ์ ภูกลาง (2564, หน้า 26) สรุปไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การวางแผนการ ดำเนินการ และการประเมินผลเกี่ยวกับงานวิชาการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่วางไว้ อันประกอบไปด้วย หลักสูตร กิจกรรม สิ่งแวดล้อม บุคลากร

นุชเรศ คำดีบุญ (2564, หน้า 8) ได้สรุปว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง งานบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การกำหนดนโยบาย การปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผล ตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน

ชนมพรพรข เทียมดวงแข (2566, หน้า 18) ได้สรุปว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การวางแผน การดำเนินงานรวมถึงกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดกับผู้เรียน

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและบรรลุเป้าหมายของการศึกษา โดยครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล การพัฒนาครู และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2.2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาและการพัฒนา สถานศึกษา ให้บรรลุจุดมุ่งหมายและมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่ตั้งไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจกับสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งมีนักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

ยุทธนา เกื้อกุล (2560, หน้า 3) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา เปรียบเสมือนดวงใจของสถานศึกษามาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษามักจะพิจารณาจากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนลงสู่สถานศึกษาโดยทันที มีแนวทางในการนิเทศติดตาม ส่งเสริมสนับสนุนประสิทธิภาพในการทำงานทั้งในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ระบบประกันคุณภาพ การปฏิรูปหลักสูตร ปฏิรูปการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่ดี เพื่อสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

เกตุกนก สวยศำข้าว (2561, หน้า 15) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ มีความสำคัญ ประการแรกของการบริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญ เนื่องจากงาน วิชาการถือว่าเป็นหัวใจหลักของการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ส่วนงานด้านอื่น ๆ เป็นงานสนับสนุน เพื่อให้การบริหารงานวิชาการดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์และประสบผลสำเร็จ นำไปสู่การพัฒนา มาตรฐานการเรียนรู้คุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จิรารัตน์ กระจำนงค์ (2562, หน้า 11) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารวิชาการเป็นภารกิจ ที่สำคัญในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาต้องสนับสนุนและส่งเสริมการบริหาร วิชาการทำงานให้มีประสิทธิภาพพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพให้เป็นคนดีที่สมบูรณ์ให้มีคุณภาพตามที่ คาดหวัง จากนักวิชาการทางด้านการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการของ

พัชัญญา จันทา (2563, หน้า 37) การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจสำคัญอย่างยิ่งของ การจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ต้องประสานและร่วมมือกันพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลดี มีประสิทธิภาพและให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อผู้เรียน จึงจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตรงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

จิรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ (2565) งานวิชาการเป็นหัวใจหลักของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เพราะเกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตร โปรแกรมการเรียน และการสอนโดยตรง คุณภาพและมาตรฐาน ของสถานศึกษาจะสะท้อนผ่านผลงานด้านวิชาการ ผู้บริหารการศึกษาจึงควรรับผิดชอบเป็นผู้นำทาง วิชาการ ทำงานร่วมกับครู กระตุ้น แนะนำ และประสานงานให้เกิดการสอนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ งานวิชาการจึงถือเป็นกิจกรรมสำคัญที่สุดในการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป้าหมายของ สถานศึกษาคือการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการโดยตรง

ชนมพรรษ เทียมดวงแข (2566, หน้า 19) กล่าวถึง งานวิชาการหัวใจหลักในการจัด การศึกษาทุกระดับ ซึ่งบุคลากรต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในการดำเนินงานการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นผู้ควบคุม สั่งการ และกำกับ สนับสนุนการปฏิบัติงานของ ครูและบุคลากร ซึ่งเป็นหน่วยงานปฏิบัติการเพื่อให้งานวิชาการดำเนินงานได้อย่างบรรลุตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของ สถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในทุกระดับชั้น เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลกิจกรรมทาง การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์ ของหลักสูตร

2.2.3 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหาร โรงเรียน คณะผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้มีความสำคัญและมี ส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ขอบข่ายและภารกิจสถานศึกษางานบริหารวิชาการ มีดังนี้

พรพรรณ พินทุสมิต (2560, หน้า 16) สรุปขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ มี 4 ด้าน คือ

- 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
- 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 4) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ยุพธนา เกื้อกุล (2560, หน้า 59) ได้ทำการสังเคราะห์งานวิจัยในประเทศไทยถึงขอบข่าย การบริหารงานวิชาการตามขอบข่ายการบริหารวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 12 ด้าน คือ

- 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินเทียบโอนผลการเรียน
- 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 6) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้
- 7) ด้านการนิเทศการศึกษา
- 8) ด้านการแนะแนวการศึกษา
- 9) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา
- 10) ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการและองค์กรอื่น
- 11) ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 12) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กร หน่วยงาน

และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

เกตคนก สยค้ำข้าว (2561, หน้า 63) สรุปรการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้น ต้องมีการดำเนินงานทั้งหมด 12 ด้าน คือ

- 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้
- 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินเทียบโอนผลการเรียน
- 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 6) ด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
- 7) ด้านการนิเทศการศึกษา
- 8) ด้านการแนะแนวการศึกษา
- 9) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 10) ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการและองค์กรอื่น
- 11) ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 12) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน

และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561, หน้า 30) ทำการสังเคราะห์ข้อบ่งชี้การบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เลือกใช้เกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ 6 ขึ้นไป ได้ 7 ด้าน คือ

- 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้
- 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินเทียบโอนผลการเรียน
- 4) ด้านการนิเทศการศึกษา
- 5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 6) ด้านการพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 7) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2561, น.8) จัดทำคู่มือ การปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา ได้กำหนดข้อบ่งชี้และภารกิจสถานศึกษางานบริหารวิชาการไว้ 17 ด้าน คือ

- 1) ด้านการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
- 2) ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ

- 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
- 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
- 5) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 6) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- 7) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 8) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
- 9) ด้านการนิเทศการศึกษา
- 10) ด้านการแนะแนว
- 11) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 12) ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
- 13) ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
- 14) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน

สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

- 15) ด้านการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
- 16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
- 17) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จรรยาวัธ ภาระงาน (2562, หน้า 14) สรุปขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน คือ

- 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
- 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 6) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

พัชญ์พิชา จันทา (2563, หน้า 43) ผลการสังเคราะห์ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ข้อที่มีระดับความถี่ตั้งแต่ 8 ขึ้นไป มี 7 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
- 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ตาราง 2.1 (ต่อ)										
ขอบข่ายงานวิชาการ	พระชนม พินทุสมิต (2560)	ยุทธนา เกตุกุล (2560)	เกตุมนก สวดย้ำขาว (2561)	สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561)	สพ.ภรตพร วงศ์ศึกษาธิการ (2561)	จิรารัตน์ กระจำงดี (2562)	พัชรีพิชา จันทา (2563)	ชนมพรพร เทียมดวงแข (2566)	ความถี่	ร้อยละ
5) ด้านการพัฒนา กระบวน การเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8	100
6) ด้านการวัดผล ประเมินผล และ ดำเนินการเทียบโอนผล การเรียน	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7	87.50
7) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษา	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	6	75.00
8) ด้านการพัฒนาและ ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	4	50.00
9) ด้านการนิเทศ การศึกษา	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	6	75.00
10) ด้านการแนะแนว	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	3	37.50
11) ด้านการพัฒนากระบวน ประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	7	87.50
12) ด้านการส่งเสริม ชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ทางวิชาการ	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-	3	37.50
13) ด้านการประสาน ความร่วมมือในการพัฒนา วิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่น	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-	3	37.50
14) ด้านการส่งเสริมและ สนับสนุนงานวิชาการแก่ บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน สถาน ประกอบการและสถาบัน อื่นที่จัดการศึกษา	-	✓	✓	-	✓	-	-	-	3	37.50

ตาราง 2.1 (ต่อ)

ขอบข่ายงานวิชาการ	พรหมมน พินทุสมิต (2560)	ยุพธนา เกตุกุล (2560)	เกศกนก สวycastleข้าว (2561)	สารินทร์ เลี่ยมครอง (2561)	สพฐ.กระทรวงศึกษาธิการ (2561)	จิรารัตน์ กระจำจดี (2562)	พัชฌ์พิชา จันทา (2563)	ชนมพรพรช เทียมดวงแข (2566)	ความถี่	ร้อยละ
15) ด้านการจัดระเบียบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา	-	-	-	-	✓	-	-	-	1	12.50
16) ด้านการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา	-	-	-	-	✓	-	-	-	1	12.50
17) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7	87.50

จากตาราง 2.1 ตามการสังเคราะห์องค์ประกอบของขอบข่ายงานวิชาการ ทั้งหมด 17 องค์ประกอบ สามารถอธิบายตามการวิเคราะห์หาค่าความถี่ดังต่อไปนี้โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1) องค์ประกอบที่มีความถี่อันดับ 1 คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีความถี่เท่ากับ 8

2) องค์ประกอบที่มีความถี่อันดับ 2 คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีความถี่เท่ากับ 7

3) องค์ประกอบที่มีความถี่อันดับ 3 คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา มีความถี่เท่ากับ 6

4) องค์ประกอบที่มีความถี่อันดับ 4 คือ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ มีความถี่เท่ากับ 4

5) องค์ประกอบที่มีความถี่อันดับ 5 คือ ด้านการแนะแนว ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา มีความถี่เท่ากับ 3

6) องค์ประกอบที่มีความถี่อันดับ 6 คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีความถี่เท่ากับ 2

7) องค์ประกอบที่มีความถี่อันดับ 7 คือ ด้านการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านการจัดระเบียบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา และด้านการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาความถี่องค์ประกอบของขอบข่ายงานวิชาการ 17 องค์ประกอบ อธิบายได้ว่ามี 7 ตัวแปร ที่นักวิชาการด้านศึกษานำมาศึกษา กล่าวถึง และให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งมีความถี่ตั้งแต่ 6 ขึ้นไป คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) ด้านการนิเทศการศึกษา และ 7) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

ดังนั้น องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย มี 7 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

พรชมน พินทุสมิต (2560, หน้า 13) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา เป็นกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภท ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ต้องใช้ความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนตัวผู้เรียน มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาก็จะต้องมีระบบการควบคุมคุณภาพในด้านการจัดการเรียนรู้และกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียนให้เป็นไปตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดไว้ มีการจัดให้มีข้อมูลสารสนเทศ การประชาสัมพันธ์ และการใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำผลมาประเมินปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ทั้งยังมีการรายงานผลการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานต้นสังกัด

เกตกนก สวคำข้าว (2561, หน้า 23) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา เป็นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.

2551 โดยมีการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร การส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ การนำหลักสูตรไปใช้ การนิเทศ ติดตาม และการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561, หน้า 32) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง การจัดการหลักสูตร เป็นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขหลักสูตรสถานศึกษาที่มีอยู่แล้ว หรือจัดทำขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ มีการบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การนิเทศใช้หลักสูตร ติดตามประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2561, หน้า 23) กำหนดให้ สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดแนวทางการปฏิบัติการพัฒนา หลักสูตรของสถานศึกษา ดังนี้

แนวทางการปฏิบัติ

1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาหมายถึง การจัดให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรของ สถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม พร้อมทั้งเป็นต้นแบบแก่สถานศึกษาอื่น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งจัดทำหลักสูตรให้มีความครบถ้วนตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งมากขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะ เช่น ศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาส่งเสริมความเป็นเลิศ ผู้บกพร่อง พิการ และการศึกษาทางเลือก ตลอดจนเพิ่มเติมเนื้อหาที่สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการของ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม รวมถึงมุ่งสู่ความเป็นสากล

2) สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การสอนและอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

3) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา

4) นิเทศ ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษารายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษารับทราบ

จิรารัตน์ กระจำงดี (2562, หน้า 17) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึงการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือการจัดกระทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่เป็น กระบวนการของการตัดสินใจหลายขั้นตอน หาทางเลือกทางการเรียนการสอนที่เหมาะสมหรือเป็นที่

รวบรวมของทางเลือกที่เหมาะสมต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติได้การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือการจัดกระทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่เป็นกระบวนการของการตัดสินใจหลายขั้นตอน หาทางเลือกทางการเรียนการสอนที่เหมาะสมหรือเป็นที่รวบรวมของทางเลือกที่เหมาะสมต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติได้

พชัญพิชา จันทา (2563, หน้า 45) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจัดกระทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นมาใหม่อิงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียนกับผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานต่อเขตพื้นที่การศึกษา

ชนมพรพรข เทียมดวงแข (2566, หน้า 31) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษามีความสำคัญ เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน เป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาผู้เรียนให้แก่ครู เพื่อให้สามารถดำเนินการพัฒนาผู้เรียนได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ประกอบด้วย การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการกำหนดหลักการ การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผล การใช้หลักสูตรและการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร

จากนักวิชาการทางการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการปรับปรุงหรือสร้างหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสม

2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

พรพรขมน พินทุสมิต (2560, หน้า 14) ให้ความหมายว่า การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลักมีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายที่ควรได้รับการฝึกฝนและพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีมีเป้าหมายหลักสูตรที่ชัดเจนและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการสอนซ่อมเสริมให้กับผู้เรียน ครูผู้สอนมีการทำวิจัยในชั้นเรียนจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

เกตทนก สวค้ำข้าว (2561, หน้า 23) ให้ความหมายว่า การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและ

คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายของหลักสูตร ครูผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561, หน้า 33) ให้ความหมายว่า การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน จัดสถานการณ์ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้มีประสบการณ์และก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงาม และพัฒนาการทั้งทางกายและทางสมอง อารมณ์และสังคม

จิรารัตน์ กระจำงดี (2562, หน้า 6) ให้ความหมายว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งครูผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจแนวทางการจัดการเรียนรู้และผลที่เกิดกับผู้เรียน แล้วนำมาจัดการเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ควบคุมดูแล เป็นการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักวิธีคิด วิธีการดำเนินชีวิตและมีทักษะในการเผชิญกับปัญหาได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2561, หน้า 25) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ค่านึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการ การเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของผู้เรียน การกำหนดบทบาทของตัวผู้สอนและผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย การออกแบบการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้งแปดกลุ่มสาระการเรียนรู้และนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และกำหนดแนวทางปฏิบัติกระบวนการจัดการเรียนรู้

แนวทางการปฏิบัติ

- 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการประเมินสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ครูผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการ

6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาการเรียนตามศักยภาพ

7) ศึกษาค้นคว้าพัฒนารูปแบบ หรือการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ก้าวหน้า เพื่อเป็นผู้นำกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น

พัญญูพิชา จันทา (2563, หน้า 47-48) ให้ความหมายว่า จากนักวิชาการทางด้านการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การปฏิบัติครูผู้สอนออกแบบการสอนด้วยเทคนิควิธีการที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกวิชา

จากนักวิชาการทางด้านการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่มุ่งเน้นการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และมุ่งพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ

3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน เป็นกระบวนการทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียนแล้วนำผลที่ได้จากการวัดมาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือพฤติกรรมแล้วสรุปคุณลักษณะเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจในการปรับปรุงและช่วยเหลือครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และยังสามารถนำผลที่ได้ไปเทียบเมื่อมีการย้ายหรือโอนไปต่างสถานศึกษา

สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561, หน้า 37) การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน เป็นกระบวนการทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียนแล้วนำผลที่ได้จากการวัดมาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือพฤติกรรมแล้วสรุปคุณลักษณะเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจในการปรับปรุงและช่วยเหลือครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และยังสามารถนำผลที่ได้ไปเทียบเมื่อมีการย้ายหรือโอนไปต่างสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2561, หน้า 25)

การวัดผลประเมินผล เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่องรอย หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึง พัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งกำหนดแนวทางการปฏิบัติแนวทาง การปฏิบัติการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ดังนี้

แนวทางการปฏิบัติ

- 1) ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) วัดและประเมินผลตามตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา
- 3) การจบหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์การจบของหลักสูตรสถานศึกษา
- 4) การเทียบโอนหลักสูตรกรณีโอนย้ายสถานศึกษา
- 5) การแก้ไขผลการเรียน 0, ร, มส, มผ และการเรียนซ้ำ
- 6) การจัดทำเอกสาร ปพ. 1-7
- 7) อนุมัติการจบหลักสูตร
- 8) รายงานผลการจบการศึกษา (ปพ.2) ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ป.6 ม.3 และ ม.6) และรายงานไปยังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายงานเฉพาะ ม.3 และ ม.6)

จากนักวิชาการทางการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนรู้ทุกรายวิชา การวัดและประเมินผลเป็นการทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียน ทั้งด้านความรู้และด้านทักษะให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการประเมินตามสภาพจริง ส่วนการเทียบโอนผลการเรียนเป็นการนำผลการวัดและประเมินผลไปเทียบโอนเมื่อมีการย้ายสถานศึกษา

จิรารัตน์ กระจำนที (2562, หน้า 24) ให้ความหมายว่า การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน เป็นการกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และการส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลประเมินผล การเรียนรู้ โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงการเทียบโอนความรู้ ทักษะประสบการณ์ผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น รวมถึงการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

พัชัญพิชา จันทา (2563, หน้า 49) ให้ความหมายว่า การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนรู้ทุกรายวิชา การวัดและประเมินผลเป็นการทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียน ทั้งด้านความรู้และด้านทักษะให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและ

ตัวชี้วัดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการประเมินตามสภาพจริง ส่วนการเทียบโอนผลการเรียนเป็นการนำผลการวัดและประเมินผลไปเทียบโอนเมื่อมีการย้ายสถานศึกษา

ชนมพรรษ เทียมดวงแข (2566, หน้า 37) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อค้นหาความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน มีการกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นในการวัดผล การประเมินผลผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารควรตระหนักและรับผิดชอบโดยตรง จึงควรศึกษาถึงหลักการรูปแบบการรายงานการประเมินและกำหนดนโยบายเพื่อให้การประเมินผลบรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ผู้บริหารควรติดตามตรวจสอบการประเมินผลอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ เพื่อประโยชน์ให้ผู้เรียนที่จะได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

จากนักวิชาการทางการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้ผู้บริหารและครูสามารถตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบและเป็นธรรม โดยต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของหลักสูตร นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนที่ย้ายสถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

ปาริฉัตร โชติจันทร์ (2560, หน้า 76) ให้ความหมายว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมงานวิชาการเกี่ยวกับการวิเคราะห์วิจัย การจัดการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ การประสานความร่วมมือการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและงานวิชาการกับสถานศึกษา องค์กร หน่วยงานอื่น

เกตกนก สวคำข้าว (2561, หน้า 30) ให้ความหมายว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงเพื่อให้เกิดนวัตกรรม หรือวิธีการใหม่ ๆ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้ดีขึ้น

สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561, หน้า 39) ให้ความหมายว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานวิจัย โดยครูผู้สอนแต่ละรายวิชาเป็นผู้จัดทำเพื่อแก้ไขปัญหาของผู้เรียนแต่ละกลุ่มและพัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้น

จิรารัตน์ กระจ่างดี (2562, หน้า 25) ให้ความหมายว่า การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การวิจัยที่ดำเนินการโดยครูผู้สอนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยใช้นวัตกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและมีความสัมพันธ์อย่างเป็นจริงกับปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้โดยทั้งสามสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

- 1) กำหนดนโยบายและแนวทางการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการทำงานของผู้เรียน ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา
- 2) พัฒนาครูผู้สอนและผู้เรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสำคัญ ในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้นทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด การจัดการ การหาเหตุผลในการตอบปัญหา การผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการ และการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ
- 3) พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย
- 4) รวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- 5) มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ.2552 (ปรับปรุง พ.ศ.2560)

พัชัญพิชา จันทา (2563, หน้า 49) ให้ความหมายว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การพัฒนาผู้เรียนในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้น ฝึกการคิด การค้นหาเหตุผลในการตอบปัญหาของผู้เรียน เป็นกระบวนการที่ผู้สอนค้นคว้าเทคนิควิธีการสอนตลอดจนการแก้ปัญหาเรื่องการเรียนการสอนของผู้เรียน เพื่อพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

จากนักวิชาการทางการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยต้องมีการศึกษาความต้องการ ออกแบบและพัฒนาสื่อ นำมาใช้อย่างเหมาะสม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สื่อและเทคโนโลยีตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและสนับสนุนการทำงานของครูผู้สอนได้อย่างเต็มที่

5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ปาริฉัตร โชติขันธุ์ (2560, หน้า 74) ให้ความหมาย การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการบริหารจัดการ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องจัดหาอุปกรณ์การเรียนที่ทันสมัย และให้ผู้เรียนได้ใช้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ควรประสานความร่วมมือให้ครูผู้สอนผลิต จัดทำ และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพอย่างเพียงพอ รวมทั้งมีการประเมินผลการใช้มาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

เกตุกนก สวยศำข้าว (2561, หน้า 35) ให้ความหมายว่า การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการผลิตสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี มาใช้ในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ควรมีการติดตามประเมินผลการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในสถานศึกษาให้เป็นระบบที่ชัดเจน ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีให้มากยิ่งขึ้น

สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561, หน้า 41) ให้ความหมายว่า นการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดหา การผลิต การใช้ การเก็บรักษา การประเมินผลเพื่อพัฒนาสื่อ และนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา ตลอดจนการจัดห้องสมุดให้ได้มาตรฐาน มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ครูผู้สอนใช้วัสดุและสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2561, หน้า 38) งานส่งเสริมและพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง การส่งเสริมในสถานศึกษาผลิตพัฒนา และใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา รวมทั้งการบริการสื่อเผยแพร่เทคโนโลยีทางการศึกษา และกำหนดแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ดังนี้

แนวทางปฏิบัติ

- 1) ศึกษาข้อมูลความต้องการ การใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการศึกษา
- 2) ส่งเสริม สนับสนุนให้ใช้และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับการจัดการเรียนรู้
- 3) บริการสื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษาในสถานศึกษา
- 4) นิเทศ ติดตามผลการใช้ สื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษาในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
- 5) ประเมินปรับปรุง พัฒนา ระบบบริการการส่งเสริมการผลิตสื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 6) สรุปรายงาน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์สื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษา

จิรารัตน์ กระจำนที (2562, หน้า 29) ให้ความหมายว่า การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การนำข้อมูลจากการใช้สื่อมาวิเคราะห์ให้เกิดความชัดเจนว่ามีอุปสรรคจากการใช้สื่ออย่างไร ให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมและผู้เรียนระดับใด การประเมินจะช่วยให้การตัดสินใจเลือกใช้สื่อการเรียนรู้อำนาจในการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไปหรือปรับปรุงเพื่อพัฒนาเพิ่มเติมให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น สื่อการเรียนรู้อาจเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนของครูผู้สอนดำเนินไปด้วยดี ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ติดตามกระบวนการต่าง ๆ ที่หลักสูตรต้องการในปัจจุบัน

พัชัญพิชา จันทา (2563, หน้า 53) ให้ความหมายว่า การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา หมายถึง การสำรวจความต้องการใช้สื่อนวัตกรรม การส่งเสริมสนับสนุนและให้บริการ สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี การนิเทศติดตามผลการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี การประเมิน ปรับปรุง และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีทางการศึกษา

ชนมพรรษ เทียมดวงแข (2566, หน้า 40) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง วิธีการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจะต้องมีกระบวนการออกแบบ พัฒนา และ ตรวจสอบประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้สื่อที่ทันสมัยและมีคุณภาพสำหรับใช้ในการจัดการ การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และมีการเก็บรักษาสื่อไว้เพื่อให้ใช้งานได้อย่างคุ้มค่า

จากนักวิชาการทางการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาคุณภาพ ของผู้เรียนและสถานศึกษา

6) ด้านการนิเทศการศึกษา

ปาริฉัตร โชติจันทร์ (2560, หน้า 73) ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การที่ ผู้บริหารดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศการสอน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน โดยจัดให้มีการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา มีการวางแผน กำหนดระยะเวลาการสอน และจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน มีการจัดหาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในทุก ๆ ด้าน จัดให้มีการนิเทศภายใน มีการควบคุมดูแล และส่งเสริม ให้มีการนิเทศภายในมีการพบปะครูเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม เพื่อให้คำแนะนำเรื่อง การนิเทศการเรียนการสอนการเสริมแรงให้การยกย่องครู เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการ ปฏิบัติงาน มีการติดตามผลหลังจากมีการนิเทศการสอน มีการติดตามประเมินผลและให้ข้อมูล ย้อนกลับแก่คณะครูผู้สอนในสถานศึกษา มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นิเทศและผู้รับ การนิเทศเพื่อทราบปัญหา และดำเนินการพัฒนาการนิเทศให้มีประสิทธิภาพ

เกตกนก สวยคำข้าว (2561, หน้า 39) ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การรักษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา แม้ว่าการจัดการศึกษาจะมีการเปลี่ยนแปลงไป กระบวนการ จัดทำหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนจะมีวิธีการและรูปแบบที่พัฒนาไปมาน้อยเพียงไร ก็ตาม แต่หน้าที่หลักของการนิเทศการศึกษาในด้านการสนับสนุน ส่งเสริม และติดตาม ก็ยังคงมี ความสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาและคุณภาพการศึกษาอย่างไม่เปลี่ยนแปลง

สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561, หน้า 37) ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแลกเปลี่ยน

ประสบการณ์ และร่วมแก้ไขปัญหาระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2561, หน้า 32)

ผู้นิเทศต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักการนิเทศอย่างถูกต้อง ตรงประเด็น และชัดเจนในกระบวนการนิเทศ ทั้งนี้กระบวนการนิเทศที่เกิดขึ้นต้องเป็นเชิงระบบ มีการวางแผนในการดำเนินงาน โดยถือหลักการการมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการดำเนินงานอย่างสร้างสรรค์ และการนิเทศต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาระบบการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ซึ่งกำหนดแนวทางการปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ดังนี้

แนวทางปฏิบัติ

1) รวบรวม จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับพัฒนาระบบการนิเทศ และการจัดกระบวนการเรียนรู้

2) ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการของการนิเทศและการจัดกระบวนการเรียนรู้

3) จัดทำแผนการส่งเสริมและพัฒนาระบบการนิเทศและการจัดกระบวนการเรียนรู้

4) ดำเนินการนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและโครงการเป็นฐาน ดังนี้

(1) การนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เช่น ส่งเสริมให้หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างานฝ่ายบริหาร เป็นหลักในการนิเทศภายใน ส่งเสริมครูเป็นผู้สร้างกลยุธยนิเทศภายใน ส่งเสริมเครือข่ายการนิเทศครูต้นแบบ ครูแกนนำ ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญา ส่งเสริมการนิเทศภายนอก รวมทั้งส่งเสริมการนิเทศที่มีการรวมพลังจากทุกฝ่าย

(2) การนิเทศโดยใช้โครงการเป็นฐาน

5) จัดทำสรุปรายงานผล และเผยแพร่เทคนิคการนิเทศและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ

พัชญ์พิชา จันทา (2563, หน้า 55) ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการ การจัดทำแผนการพัฒนาระบบการนิเทศ ดำเนินการนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือใช้โครงการเป็นฐาน และการจัดทำสรุปรายงานผลการนิเทศด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยผู้นิเทศเป็นผู้ให้ความเห็นหรือคำแนะนำตามหลักการนิเทศอย่างถูกต้องชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือปรึกษา การสื่อสารระหว่างกันเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร

ชนมพรพร เทียมดวงแข (2566, หน้า 38) การนิเทศการศึกษา หมายถึง กิจกรรมเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือครูเพื่อปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อจัดกิจกรรมอื่นควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพของครูด้วยกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบและมีการวางแผน

จากนักวิชาการทางด้านการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพผู้เรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การนิเทศต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน ติดตามผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาตามหลักสูตรและสร้างความมั่นใจในคุณภาพการศึกษา

7) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

ปาริฉัตร โชติพันธ์ (2560, หน้า 77) ให้ความหมายว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษา มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

พรพรรณ พินทุสมิต (2560, หน้า 14) ให้ความหมายว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การสำรวจวิเคราะห์สภาพปัญหาและประเมินคุณภาพสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการจัดหา จัดทำ ปรับปรุงสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนและผู้เรียนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวัสดุ อุปกรณ์อย่างเพียงพอ และมีวิธีการ เทคนิคที่เป็นไปได้อย่างชัดเจน มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้จากสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ทั้งยังส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอนเพื่อผลิต พัฒนาสื่อ นวัตกรรม การเรียนการสอน ซึ่งสถานศึกษามีการประเมินคุณภาพของสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อเลือกใช้ประกอบการเรียนการสอนของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

เกตกนก สวยศำข้าว (2561, หน้า 42) ให้ความหมายว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการที่สร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยใช้การวางแผนการดำเนินงานและตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561, หน้า 42) ให้ความหมายว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การรับรองการให้การศึกษาซึ่งจะต้องให้ผู้รับบริการเกิดความพอใจ หมายถึง ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และบุคลากรในองค์กร ด้วยกระบวนการวางแผนและจัดการเพื่อให้เกิดผลผลิตที่เป็นไปตามคาดหวังของสังคมและหลักสูตร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2561, หน้า 35) ระบบประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพของมาตรฐานการศึกษา ซึ่งเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ต้องกำหนดให้การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารสถานศึกษา ซึ่งมี 7 ขั้นตอน คือ กำหนดมาตรฐานการศึกษา

จัดระบบบริหารและสารสนเทศ จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษา ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และจัดทำ รายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และกำหนดแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบประกัน คุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ดังนี้

แนวทางการปฏิบัติ

1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา แห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการ ของชุมชน

2) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงการสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางาน และการสร้างระบบประกันคุณภาพภายใน จัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ข้อมูลมีความสมบูรณ์ เรียกใช้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ปรับให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

3) จัดทำแผนสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา (แผนกลยุทธ์/แผนยุทธศาสตร์)

4) ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษา ในระบบดำเนินโครงการกิจกรรมสถานศึกษาต้อง สร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วมและวงจรการพัฒนาคุณภาพของ เดมมิ่ง (Deming) หรือที่รู้จักกันว่า วงจร PDCA

จิรารัตน์ กระจำนที (2562, หน้า 33) ให้ความหมายว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา หมายถึง การจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การกำหนด เป้าหมาย วางแผนการประกันคุณภาพ การปรับปรุง และพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา การประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงและพัฒนา ระบบการประกันคุณภาพภายในตามเกณฑ์มาตรฐาน

พัชญ์พิชา จันทา (2563, หน้า 57) ให้ความหมายว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา หมายถึง จากนักวิชาการทางการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของ สถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน จัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อ การพัฒนา จัดทำแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนาสถานศึกษา สู่การปฏิบัติด้วยวงจรการพัฒนาคุณภาพของ เดมมิ่ง (Deming) และประเมินคุณภาพของผลการปฏิบัติ สรุปรายงานประจำปีโดยความเห็นชอบ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และเผยแพร่ต่อสาธารณชน

จากนักวิชาการทางการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา หมายถึง เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จัดระบบบริหารและสารสนเทศ จัดทำแผนพัฒนา

สถานศึกษา ดำเนินการตามแผน ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ประเมินผล และจัดทำ รายงานประจำปี การดำเนินการเหล่านี้ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับต่างๆ และความ ต้องการของชุมชน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมและวงจร PDCA เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและ เป็นที่ยอมรับของสังคม

2.3. หลักอิทธิบาท 4

2.3.1 ความหมายของอิทธิบาท 4

พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย (2539, หน้า 342 -347 อ้างถึงใน สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2552, หน้า 60) ได้กล่าวถึง อิทธิบาทวิภังค์ สุตตันตภาชนีย์ ดังนี้

คำว่า อิทธิ มีอธิบายว่า ความสำเร็จ ความสำเร็จด้วยดี กิริยาที่สำเร็จ กิริยาที่สำเร็จด้วยดี ความได้ ความได้เฉพาะ ความถึง ความถึงด้วยดี ความถูกต้อง การทำให้แจ้ง ความเข้าถึงธรรม เหล่านั้น

คำว่า อิทธิบาท มีอธิบายว่า เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ และวิญญาณ ขันธของบุคคล ผู้เป็นอย่างนั้น (ผู้ได้ธรรมที่มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา)

คำว่า เจริญอิทธิบาท มีอธิบายว่า ภิกษุเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งธรรมเหล่านั้นเพราะฉะนั้น จึงเรียกว่า เจริญอิทธิบาท

อิทธิบาท 4 คือ คุณธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามประสบความสำเร็จ 4 ประการ ดังนี้ (เสกสันต์ บุญยะ, 2549, หน้า 73-74, อ้างถึงใน พระจรัสศักดิ์ บุญฤทธิ์, 2554, หน้า 58)

1. ฉันทอิทธิบาท

ภิกษุเจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร เป็นอย่างไรถ้าภิกษุทำ ฉันทะให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิได้ เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า ฉันทสมาธิ ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ไม่เลือนหาย ภิกษุเฝ้า ใฝ่บุญ เจริญเต็มแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้น ธรรมเหล่านี้เรียกว่าปธานสังขารประมวลย่อฉันทสมาธิและปธาน สังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกัน จึงนับได้ว่าฉันทสมาธิและปธานสังขาร

2. วิริยอิทธิบาท

ภิกษุเจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วย วิริยสมาธิและปธานสังขารเป็นอย่างไรถ้าภิกษุทำวิริยะให้ เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า วิริยสมาธิ ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายามปรารภ ความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ

พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว สร้างฉันทะ
 พยายามปรารภความเพียรประครองจิตมุ่งมั่นเพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ
 พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิชโยภาพ ไพบูลย์
 เจริญเต็มแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ธรรมเหล่านี้เรียกว่าปธานสังขารประมวलयอวิริยสมาธิและปธาน
 สังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกัน จึงนับได้ว่าวิริยสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้

3. จิตตธิบาท

ภิกษุเจริญอธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร เป็นอย่างไรถ้าภิกษุทำจิตให้เป็น
 อธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า จิตตสมาธิภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายามปรารภ
 ความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ
 พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว สร้างฉันทะ
 พยายามปรารภความเพียร ประครองจิตมุ่งมั่นเพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ
 พยายามปรารภความเพียรประครองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิชโยภาพ ไพบูลย์
 เจริญเต็มแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ธรรมเหล่านี้เรียกว่า ปธานสังขารประมวलयจิตตสมาธิและปธาน
 สังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกัน จึงนับได้ว่าจิตตสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้

4. วิมังสีธิบาท

ภิกษุเจริญอธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร เป็นอย่างไรถ้าภิกษุทำวิมังสา
 ให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า วิมังสาสมาธิ ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายามปรารภ
 ความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ
 พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว สร้างฉันทะ
 พยายามปรารภความเพียรประครองจิตมุ่งมั่น เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ
 พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิชโยภาพ ไพบูลย์
 เจริญเต็ม ที่แห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ธรรมเหล่านี้เรียกว่าปธานสังขารประมวलयวิมังสาสมาธิและ
 ปธานสังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกันจึงนับได้ว่าวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) (2537). ได้กล่าวถึง หลักอธิบาท แยกเป็น“อธิ”
 แปลว่า ความสำเร็จ “บาท” แปลว่าฐาน เจริญ ดังนั้นอธิบาท จึงแปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ
 ซึ่งมี 4 อย่างคือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2549) ได้กล่าวถึง หลักอธิบาทแปลว่า ธรรมเครื่องให้
 ถึงอธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ
 มี 4 อย่างได้แก่ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิจดจ่อ) และวิมังสา
 (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียรทำเอาจิตฝักใฝ่ ใช้ปัญญา
 สอบสวน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2538) ได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมะกับการทำงานว่า อิทธิบาท 4 คือทางแห่งความสำเร็จจุดเริ่ม ถ้าเราพัฒนาคนถูกต้องอย่างที่ว่า มนุษย์ ไม่แปลกแยกจากความเป็นจริงของธรรมชาติตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ทุกอย่างสอดคล้องกันไปหมด ไม่มีอะไรเสียหาย เมื่อเราวางรากฐานได้ดีแล้ว เราก็ใช้หลักการต่าง ๆ ในการทำงานบนพื้นฐานแห่งความถูกต้องนั้น เมื่อพื้นฐานถูกต้องแล้วเราเอาธรรมะอะไรใช้ตอนนี้ ก็เดินหน้าไปด้วยดี เช่น เอาหลักอิทธิบาทมาใช้ทุกท่านแทบจะรู้อิทธิบาท คือ หลักความสำเร็จ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์,ชาย สัญญาวิวัฒน์ (2550) กล่าวว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จและเกิดความสุขในงาน โดยยึดความศรัทธาและความเชื่อมั่นเป็นพื้นฐาน การปฏิบัติตามอิทธิบาท 4 อย่างครบถ้วนและสอดคล้องกับธรรมข้ออื่น จะยิ่งเสริมพลังให้เกิดความสำเร็จและความสุขมากขึ้น อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย

1. ฉันทะ (ความพอใจและมุ่งมั่น) – ความชอบและความตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ เป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จ
2. วิริยะ (ความเพียร) – ความมานะอดทนทั้งจากตนเองและแรงสนับสนุนจากผู้อื่น เพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน
3. จิตตะ (ความเอาใจใส่) – การใช้จิตใจอุทิศตัวในการทำงาน คิดและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
4. วิมังสา (ความรอบคอบด้วยปัญญา) – การใช้ปัญญาตรวจสอบ วิเคราะห์ และแก้ไขข้อบกพร่องในการทำงานอย่างรอบคอบ

หลักอิทธิบาท 4 จึงเป็นแนวทางสำคัญในการทำงานให้สำเร็จด้วยความสุขและความพึงพอใจ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้กล่าวถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนกิจการงานให้ถึงความสำเร็จอันจะนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ คือ ความต้องการที่จะทำใ้ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป วิริยะ คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทนเอาธุระไม่ทอดทิ้ง จิตตะ คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาใจใส่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไปอุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ วิมังสา คือ หมั่นใช้ปัญญา พิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อยังหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผนวัดผลคิดค้นวิธีแก้ไข ปรับปรุง

กถิน อรรถโยธิน (2530) (หน้า 64-65) กล่าวว่า อิทธิบาท 4 เป็นคุณธรรมสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จทั้งในการทำงานและชีวิตประจำวัน ช่วยเอาชนะอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ เพื่อก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ประกอบด้วย **ฉันทะ** (ความพอใจและมุ่งมั่น), **วิริยะ** (ความเพียร), **จิตตะ** (ความเอาใจจดจ่อ), และ **วิมังสา** (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง) โดยการปฏิบัติครบถ้วนจะนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุดและความเจริญก้าวหน้าในทุกกิจกรรม

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2539) ได้กล่าวความหมายของหลักอิทธิบาท 4 ไว้ดังนี้ อิทธิบาท 4 คือ ใช้คุณธรรมนำทางสู่ความสำเร็จที่ตนประสงค์ต้องมีความพึงพอใจมีความเพียร มีสมาธิจึงทำให้เกิดปัญญาและหัวใจของการบริหารเชิงพุทธที่สำคัญที่สุด คือ พรหมวิหาร 4 ต้องมีทั้งเมตตา กรุณา ให้ความช่วยเหลือสั่งสอนผู้น้อยให้เรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยตนเอง มีมุทิตา ปลอຍให้เขาเติบโตได้ไม่เข้าแทรกแซงและอุเบกขา รู้จักความพอดีปล่อยวางฝักจิตให้พอเพียงในสิ่งที่มีที่เป็นนี้คือหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตและบริหารงานได้อย่างที่ประเสริฐและบริสุทธิ์

พระมหาบวรจาง ดิสโรณ (ศรีสุข) (2560) ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท 4 ไว้ดังนี้ อิทธิบาท 4 คือ หลักธรรมที่ปฏิบัติเพื่อเอาชนะ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานต่าง ๆ ตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งเมื่อทำการงานใดก็ตามประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิด) และวิมังสา (ความไตร่ตรอง)

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า อิทธิบาท 4 หมายถึง หลักธรรมในพระพุทธศาสนา “ทางแห่งความสำเร็จ” หรือ “รากฐานแห่งความสำเร็จ” ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการ ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิด) และวิมังสา (ความไตร่ตรอง) ที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.2 ความสำคัญของอิทธิบาท 4

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543) ให้ความสำคัญของหลักอิทธิบาท 4 ว่า อิทธิบาท 4 นี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และเป็นปัจจัยสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ความพอใจอย่างเดียวก็ไม่สามารถสร้างผลแห่งความสำเร็จของการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องมีความพยายามขวนขวายหาความรู้บ่อย ๆ โดยไม่เลิกละเลิก มีความเพียร พิจารณาหาข้อบกพร่องในการเรียน แล้วปฏิบัติสิ่งที่เกื้อกูลต่อการเรียน ลด เลิก สิ่งที่ไม่เกื้อกูลต่อการเรียน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนของตน

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2539) กล่าวว่า อิทธิบาท 4 เป็นคุณธรรมสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จทั้งในงานและชีวิตประจำวันช่วยให้เอาชนะอุปสรรคและก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจและมุ่งมั่น), วิริยะ (ความเพียร), จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ) และ วิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง) การปฏิบัติครบถ้วนจะนำไปสู่ความสำเร็จสูงสุดและความเจริญก้าวหน้าในทุกกิจกรรม

ปิ่น มุทุกันต์ พ.อ.(2539) อุปสรรคสำคัญที่ทำงานล้มเหลวเกิดจากตัวเรา ได้แก่ ความเบื่อหน่าย ความเกียจคร้าน ความทอดธุระ และความงอแงพระพุทเจ้าจึงสอนอิทธิบาท 4 หรือ “ทางแห่งความสำเร็จ” ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ), วิริยะ (ความเพียร), จิตตะ (ความใส่ใจ), และ วิมังสา (ความคิดค้น) การปฏิบัติครบถ้วนจะนำไปสู่ความสำเร็จสมประสงค์อิทธิบาท 4 จึงเป็นแนวทางสำคัญในการทำงานให้บรรลุผลอย่างแท้จริง

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (2550) อธิบายว่า อิทธิบาท 4 มีความสำคัญต่อการฝึกฝนคุณธรรมและการใช้ปัญญาในการทำงานโดยเฉพาะ **วิมังสา** ซึ่งเป็นผลจากจิตตะ ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบและพิจารณางานของตนอย่างรอบคอบหากพบข้อบกพร่องหรือไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทันทีที่กระบวนการนี้ช่วยทบทวนและประเมินคุณภาพผลงานที่ละขั้นตอนการใช้หลักอิทธิบาท 4 จึงเป็นแนวทางในการพัฒนางานและการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) พรรณนาไว้ว่า การเรียนรู้เกิดจากแรงกระตุ้นทั้งภายในและภายนอก ไม่ใช่เพียงรางวัลหรือการเสริมแรงเท่านั้นอิทธิบาท 4 ช่วยให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจและประสบความสำเร็จในการศึกษาประกอบด้วย **ฉันทะ** (ความพอใจหรือความต้องการเรียน), **วิริยะ** (ความเพียรพยายาม), **จิตตะ** (ความตั้งใจเอาใจจดจ่อ), และ **วิมังสา** (การพิจารณาและหาวิธีการ) สิ่งเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนละสิ่งที่ไม่เกื้อกูลและใช้สิ่งที่เกื้อกูลต่อการเรียนทำให้สามารถเรียนรู้และประสบความสำเร็จทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่

พระมหาบรรจง ตีรโณ (ศรีสุข) (2560) ได้สรุปความสำคัญของอิทธิบาท 4 ว่ามีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะถ้าขาดหลักอิทธิบาทธรรม 4 แล้ว ย่อมทำให้บุคคลนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน เพราะอิทธิบาทธรรม 4 จะทำให้บุคคลที่นำไปปฏิบัตินั้น เกิดสร้างความพอใจในหน้าที่การงานของตน พร้อมทั้งมีความขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่ในหน้าที่ของตนและกลับมาทบทวนไตร่ตรองหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น แล้วจึงนำข้อผิดพลาดนั้นไปแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นไป

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า ความสำคัญของอิทธิบาท 4 หมายถึง หลักธรรมสำคัญที่ช่วยให้คนประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิต มีองค์ประกอบคือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความตั้งใจ) และวิมังสา (การไตร่ตรอง) ทั้ง 4 องค์ประกอบนี้ต้องทำควบคู่กันจึงจะเกิดผลสำเร็จ พร้อมทั้งช่วยพัฒนาทั้งด้านความคิด ความมีวินัย และการปรับปรุงตนเองเป็นแรงผลักดันภายในที่ทำให้เกิดความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายและยังส่งผลดีต่อสุขภาพจิตและอายุยืนอย่างมีคุณภาพ

2.3.3 องค์ประกอบของอิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 เป็นแนวทางการเรียน การทำงาน ให้ประสบความสำเร็จที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงไว้อย่างแยบคายอันประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา จึงจะทำให้เราประสบผลสำเร็จในชีวิตและการงานได้ตามความมุ่งหวังโดยอธิบายดังต่อไปนี้

ฉันทะ (Aspiration)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2550) ได้อธิบายเกี่ยวกับ ฉันทะ ว่า ฉันทะ มีใจรัก คือพอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรักต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจการงานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543) ได้อธิบายเกี่ยวกับ ฉันทะ ไว้ดังนี้ ฉันทะ ได้แก่ ความพอใจ รักในสิ่งที่ทำและพอใจฝึกฝนในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้น บรรลุถึงจุดหมาย พุดง่าย ๆ ว่ารักงานและจุดหมายของงานพูดให้ลึกลงไป ในทางธรรมว่าความรัก ความใส่ใจปรารถนาต่อภาวะที่ตึงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำ หรือซึ่งจะเข้าถึงด้วยการกระทำนั้น อยากให้สิ่ง ๆ นั้นเข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดีที่งดงาม ที่ประณีต ที่สมบูรณ์ที่สุดหรืออยากให้ภาวะที่ตึงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้น ๆ ของงานนั้น ๆ เกิดมีจริงขึ้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ตึงามนั้น ความอยากที่เป็นฉันทะนี้เป็นคนละอย่างกับ ความอยากได้ในสิ่งนั้น ๆ มาเสพเสวยหรือเอามาเพื่อตัวตนในรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าตัณหา ความอยากของฉันทะนั้นให้เกิดความสุขความชื่นชมเมื่อเห็นสิ่งนั้น ๆ งานนั้น ๆ บรรลุความสำเร็จ เข้าถึงความสมบูรณ์อยู่ในภาวะอันตึงามของมันหรือพูดแยกออกไปว่า ขณะเมื่อสิ่งนั้นกำลังเดินทางไปสู่จุดหมายที่สิ่งหรืองานที่ทำบรรลุจุดหมายก็ได้รับสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจ ที่พร้อมไปด้วยความรู้สึกละโล่งโล่งผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขต ส่วนความอยากของตัณหาให้เกิดความสุขความชื่นชมเมื่อได้สิ่งนั้นมาเสพเสวยรสอร่อย หรือปรนเปรอความยิ่งใหญ่พองขยายของตัวตนเป็นความฉ่ำชื่นใจที่เศร้าหมอหมกหมักตัวกักกันกักตนไว้ในความคับแคบ และมักติดตามมาด้วยความหวงแหนห่วงกังวลเศร้าเสียตายและหวนกลั้วหวาดระแวง

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2542) กล่าวอธิบายฉันทะว่า คือ ความรัก ผู้บริหารควรมีความรัก ความพอใจในงานบริหาร รักในวิชาชีพ รักศิษย์ รักที่จะเห็นเพื่อนร่วมงานมีความเจริญก้าวหน้า และประสบ ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต การให้คำปรึกษา บริหารทำไปด้วยใจรักในวิชาชีพ ไม่ได้ทำไปเพราะพอให้เสร็จไป พอให้ผ่านไป เพราะเป็นหน้าที่

บุญมี แท่นแก้ว (2539) กล่าวว่า ฉันทะ คือ ความพึงพอใจหรือต้องการที่จะทำหรือใส่ใจจะทำ สิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (2550) กล่าวว่า ฉันทะ คือ ความรัก ความชอบ ความสนใจในสิ่งที่กระทำ หรือ หมายถึง การมีความรักและความรับผิดชอบต่องาน ต่อหน้าที่ของตน

พระมหาบรรจง ตีสระโณ (ศรีสุข) (2560) ฉันทะ คือ ความพอใจ รักใคร่ชอบเต็มใจ ใฝ่ใจใน การทำงานอยู่เสมอ และทุ่มเทความสามารถ ทุ่มเทชีวิตจิตใจ เพื่อทำงานนั้นให้สำเร็จและให้ ได้ผลดี ยิ่ง ๆ ขึ้นไป มีความปรารถนาที่จะทำงานนั้นให้ดีที่สุดโดยไม่กังวลใจกับสิ่งรอบเร้าหรือผลตอบแทน ทั้งหลายเราจะสร้างฉันทะให้เกิดขึ้นได้อย่างไร” พระพุทธองค์เคยสอนไว้ว่า มนุษย์เราต้องเลือกที่จะ ศรัทธาบางอย่างและหมั่นตรวจสอบศรัทธาของตัวเองว่าดีต่อตัวเองและดีต่อผู้อื่นอันรวมถึงสังคม โดยรวมหรือไม่ เมื่อดีทั้งสองอย่างก็จงมุ่งมั่นที่จะทำด้วยความตั้งใจ และหากไม่ดีก็จงเปลี่ยนแปลง ศรัทธาเสียใหม่ ซึ่งเราต้องเลือกไม่เช่นนั้น เราจะกลายเป็นคนที่สับสนไม่มีแก่นสารและเป็นคนไร้ราก ในที่สุด เมื่อเป็นคนไม่มีแก่นสารก็จะถูกชักชวนไปในทางที่ไม่ดีได้ง่ายนั่นเอง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ความรัก และความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วง ด้วยความเต็มใจและตั้งใจอย่างแรงกล้า ไม่ใช่เพียงแค่ทำไปตามหน้าที่หรือเพื่อผลตอบแทนเท่านั้น แต่เป็นการกระทำที่เกิดจากความรักและความชอบในสิ่งนั้น ๆ จนอยากเห็นผลสำเร็จที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

วิริยะ (Exertion)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2549) ได้อธิบายเกี่ยวกับวิริยะ ว่าวิริยะ ความพากเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทนเอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดลอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543) ได้อธิบายเกี่ยวกับวิริยะไว้ดังนี้วิริยะ ความเพียร ได้แก่ ความอาจหาญแก้อุปสรรคขวากขว้าง ก้าวไปสู่อะไรโดยไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้วแม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยากนัก มีอุปสรรคมากหรืออาจให้เวลายาวเท่านั้นปี เท่านั้นเดือน เขาก็ไม่ทอดลอยกับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จส่วนผู้ที่ขาดความเพียรอยากบรรลุความสำเร็จเหมือนกัน แต่พอได้ยินว่าต้องใช้เวลาเป็นปีก็หมดแรงถอยหลัง คนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุน เวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตามจิตใจจะแน่วแน่มั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย สมารถเกิดขึ้นได้เรียกว่า วิริยสมาธิ พร้อมทั้งมีปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน

พ. สุวรรณ (2531) ได้อธิบายว่า วิริยะหรือความเพียรนี้เป็นคุณค่าที่ก่อให้เกิดพลังงานในการทำงานต่าง ๆ มีลักษณะแสดงให้เห็นว่าคน ๆ นั้นเป็นคนรับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงานไม่ทอดทิ้งกิจการงานนั้น ดำเนินการงานที่คิดว่าจะทำนั้นว่าเป็นผู้ไม่เปื่องวาน เมื่อมีงานมาถึงก็รับทำโดยไม่ชักช้า มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ผู้มีลักษณะทั้งหมดที่กล่าวมานี้ย่อมได้ชื่อว่า มีวิริยะ หรือมีความเพียรซึ่งสามารถประสบความสำเร็จในทุกกิจการส่วนคนที่นิยสียเกียจคร้าน หนักไม่เอา เบาไม่สู้ ชอบผัดวันประกันพรุ่งมักหาเหตุมาอ้างแก้ตัวเพื่อไม่ต้องทำงานจนติดเป็นนิสัย ย่อมเอากับใครลำบาก อาชีพการงานย่อมย่ำอยู่กับที่พื้นฐานไม่ได้

วศิน อินทสระ (2530) ได้ให้ความหมายของ วิริยะ แปลตามตัวอักษรว่าความเป็นผู้กล้า คือ แก้วกล้าในกิจที่ทำไม่ย่อท้อ ย่อหย่อน ทำกิจด้วยกำลังทั้งหมด มีความบากบั่นมั่นคง (ทพฺพปรกโม) ไม่ทอดทิ้งธุระกลางคันหรือละทิ้งงานเสียกลางคัน (อนิกฺขิตตฺโร) มีความเพียรอยู่เสมอไม่จับจดหรือหยุดงานเสีย ทำจนกว่าจะถึงจุดหมายนั้น ๆ (อารทฺหวิริโย) ชื่อว่าความเพียร สัตว์ทั้งหลายควรทำ (วิริยนาเมต สดฺเตหิ กตฺตพฺพ) ความเพียรเป็นสิ่งที่นักปราชญ์สรรเสริญ เมื่อบุคคลได้ทำความเพียรเต็มกำลังของตนแล้วถึงไม่สำเร็จ ใครเล่าจะตำหนิได้นักปราชญ์ ตำหนิคนที่ล้มเหลว เพราะความเพียรย่อหย่อนนั่นเอง

บุญมี แทนแก้ว (2539) กล่าวว่า วิริยะ คือ ความเพียรหรือความขยันหมั่น เพียรประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดถอย

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2542) กล่าวอธิบาย วิริยะ ไว้ดังนี้ วิริยะ ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความขยันแข็งแรง มีความมานะพยายาม พากเพียรที่จะค้นหาความรู้ เทคนิคที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ของการบริหารมาบริหารเพื่อที่จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงจูงใจ มีความรู้กว้างขวางและลึกซึ้งต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายเพื่อให้การเรียนการสอนประสบผลดี ตรงตามหลักสูตร ผู้บริหารตั้งไว้ หมั่นร่วมประชุมเพื่อปรึกษา เพื่อวางจุดมุ่งหมายร่วมกัน หรือประชุมเพื่อจะหาคำปรึกษาทั้งในส่วนที่เป็นหมู่และเป็นรายบุคคล

พระมหาบรรจง ตีรโณ (ศรีสุข) (2560) กล่าวว่า วิริยะ คือ ความพากเพียรขยันอดทนสาหัสบากบั่นเอาธุระ มีความเข้มแข็งอดทนความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จไม่ทอดถอยไม่เลิกละทำงานได้อย่างสม่ำเสมอเนื่องจนกว่างานนั้นจะประสบความสำเร็จ มีความอาจหาญกล้ากล้าใจสู้ไม่หวั่นกลัว ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และความยากลำบากต่าง ๆ ในงาน มองความลำบากและอุปสรรคในงานเป็นสิ่งที่ท้าทายที่ต้องเอาชนะเพื่อให้งานสำเร็จให้ได้ “ความวิริยะมันเกิดจากอะไร” คำตอบก็คือ “เกิดจากศรัทธาหรือฉันทะนั่นเอง” และเป็นศรัทธาที่มั่นคงด้วยไม่ว่าจะมีอุปสรรคใด ๆ มากกระทบก็ตามก็จะไม่เปลี่ยนแปลง แต่อาจปล่อยวางหรือวางเฉยในบางเวลาบางสถานการณ์บ้าง เพื่อรอสถานะที่เหมาะสมกว่า ความวิริยะไม่ใช่ความอดทนอย่างเอาเป็นเอาตายหรือต้องให้ได้เสมอ แต่มันคือความยับยั้ง และเลือกที่จะทำบางอย่างเพื่อรักษาศรัทธาไว้หรือเพื่อรอวาระที่เหมาะสมอันหมายถึงการบรรลุผลแห่งศรัทธา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายาม ที่เป็นพลังขับเคลื่อนให้เราบรรลุเป้าหมาย เป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิตและการทำงาน เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราสามารถเอาชนะอุปสรรคและความยากลำบากต่าง ๆ ได้

จิตตะ (Thoughtfulness)

พุทธทาสภิกขุ (2539) ได้อธิบายว่า จิตตะ หมายถึง กำลังจิต กำลังสมาธิหรือคุณภาพของจิต คุณภาพส่วนที่พึงปรารถนาของจิตเรียกว่า กำลังจิตหรือกำลังสมาธิ ซึ่งเลยเพ่งเล็งไปแก่ส่วนที่وبرมดีแล้ว คือ จิตที่وبرมดีแล้ว เดินมาถูกทางแล้วจึงจะมีคุณสมบัติแล้วมีกำลังมหาศาลของมัน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2549) ได้อธิบายเกี่ยวกับ จิตตะ ว่า จิตตะ เอาจิตฝึกฝั่น คือ ตั้ง สติรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ท ากิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543) ได้อธิบายเกี่ยวกับ จิตตะ ดังนี้ จิตตะ ความคิดจดจ่อหรือเอาใจใส่ฝึกฝั่น ได้แก่ ความมีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่งคนผู้นั้นจะไม่สนใจใคร่รับรู้

เรื่องอื่น ๆ ใครพูดอะไรในเรื่องอื่น ๆ ไม่สนใจ แต่ถ้าพูดเรื่องนั้นงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้น งานนั้นขลุกขจวนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืนไม่เอาใจใส่ร่างกายการแต่งเนื้อแต่งตัว อะไรเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ เรื่องอื่น ๆ เกิดขึ้นใกล้ ๆ บางทีก็ไม่รู้ ทำจนลืมนวันลืมนคืนลืมนกินลืมนนอน ความมีใจจดจ่อเช่นนี้ย่อมทำให้สมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่แนบสนิทในกิจที่ทำมีกำลังมาเฉพาะทำจิตนั้นเรียกเป็นจิตตสมาธิพร้อมกันนั้นก็เกิดปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

ปิ่น มุกทุกันต์ พ.อ. (2539) ได้อธิบายว่า จิตตะ แปลว่า คิดถึงงานซึ่งบอกความหมายได้หลายคำ เช่น ความสนใจ ความใส่ใจความตั้งใจ ความใส่ใจ ความเอาใจใส่ เป็นต้นคนที่มีจิตตะเป็นที่ไม่ปล่อยปะละเลยกับงานของตน คอยตรวจตรางานอยู่เสมอ การงานจึงไม่บกพร่อง จิตตะจึงมีประโยชน์ที่ กำจัดเสียซึ่งความประมาทเลินเล่อ

บุญมี แท่นแก้ว (2539) กล่าวว่า จิตตะ คือ ความคิดหรือตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยให้อารมณ์ฟุ้งซ่านเลือนลหายไป

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (2550) กล่าวว่า จิตตะ ความคิดมุ่งไป ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตฝึกฝืนไม่ฟุ้งซ่านเลือนลหายไป อุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำอย่างมั่นคง

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2542) กล่าวว่า จิตตะ ไร้ดังนี้ จิตตะ ผู้บริหารต้องใส่ใจฝึกฝืนรับผิดชอบทุกอย่างในโรงเรียน ผู้บริหารต้องมีความตั้งใจ มีความมั่นใจแน่วแน่ในอันที่จะวางตัวให้เป็นตัวอย่างทางคุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดทั้งทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม ผู้บริหารต้องหนักแน่นและซื่อสัตย์ต่อตัวเองและผู้อื่นเสมอ

พระมหาบรรจง ตีสรโณ (ศรีสุข) (2560) กล่าวว่า จิตตะ คือ ความคิดจดจ่อ เอาใจใส่ ผูกใจจดจ่ออยู่กับหน้าที่และงานที่ทำ มีความตั้งมั่น มีสมาธิมั่นคงอยู่กับงานที่ทำงานด้วยความไม่ประมาทไม่ทอดธุระ ไม่ปล่อยวางเฉยในงานที่ทำ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน เลือนลหายไปจากงาน บางทีอาจทำงานอย่างตั้งใจอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืนจนไม่เอาใจใส่หรือไม่สนใจสิ่งอื่น สนใจที่จะรับรู้แค่เพียงเรื่องเกี่ยวกับงานที่กำลังทำเท่านั้นเมื่อเราเข้าใจความรอบรู้แล้ว ก็ไม่ใช่เรื่องยากที่จะวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อแท้ของเรื่องราวนั้น ๆ ออกมาสู่การตัดสินใจของหมู่คณะหรือแม้แต่เรื่องส่วนตัวของเราเอง ดังนั้นความรอบคอบจึงแฝงไปด้วยความรอบรู้ตามสภาพจริงของมัน อันเป็นแนวปฏิบัติที่คนรุ่นใหม่ต้องสร้างให้ เกิดเป็นนิสัยแก่ตนเอง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า จิตตะ หมายถึง ความตั้งใจ ความเอาใจใส่ และความจดจ่อ ในสิ่งที่กำลังทำอยู่ เป็นการให้ความสำคัญกับงานหรือกิจกรรมที่ทำอยู่โดยไม่ปล่อยให้อารมณ์ฟุ้งซ่านไปทีอื่น เป็นการทุ่มเททั้งความคิดและความรู้สึกไปกับสิ่งที่ทำอยู่

วิมังสา (Investigation)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2549) ได้อธิบายเกี่ยวกับ วิมังสาว่า วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่น ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย

บกพร่องขัดข้อง เป็นต้น ในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผนวัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2543) กล่าวว่า วิมังสาการสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญา พิจารณาตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบหาข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องหรือขัดข้องในกิจที่ทำ เป็นต้น รู้จักทดลองคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุง คนที่มีวิมังสาชอบคิดค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวน ทดลองการคิดหาเหตุผลและชอบทดลองอย่างนี้ย่อมช่วยรวมจิตให้คอยกำหนดและติดตาม เรื่องที่พิจารณาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่แล่นดังไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก และมีกำลัง เรียกว่าเป็นวิมังสาสมาธิ วิมังสา คือ ความไตร่ตรองหรือทดลอง ได้แก่ มั่นใจปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำ มีการวางแผนวัดผล คิดค้น วิธีแก้ไขปรับปรุงงาน

ไพฑูรย์ สินลาร์รัตน์ (2542) กล่าวอธิบายวิมังสาไว้ ดังนี้ วิมังสา การไตร่ตรองและให้เหตุผล ใช้สติปัญญาพิจารณาคิดหาเหตุผล รู้จักวิธีการบริหารงานให้สำเร็จไปด้วยความเรียบร้อยและทันต่อเหตุการณ์เมื่อเจอปัญหาใด ๆ ผู้บริหารต้องใช้ปัญญา ไตร่ตรอง ไม่วู่วาม รู้จักใช้เหตุผลด้วยตนเอง ก็ควรที่จะกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชา รู้จักคิด รู้จักไตร่ตรอง พิจารณาสິงต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วน และมีเหตุผล อีกด้วย

ปิ่น มุทุกันต์ พ.อ. (2539) ได้ให้ความเห็นว่า สุดยอดของวิธีทำงานให้สำเร็จรวมอยู่ในอิทธิบาทข้อสุดท้ายนี้ คือ วิมังสา แปลว่า พินิจพิเคราะห์ หมายความว่า ทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมองคิด ไม่ใช่สักแต่ว่าทำคนเราถึงจะรักงานเท่าไร บ้างบ้านปานใดและเอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าขาดการใช้ปัญญาพิจารณางานด้วยแล้ว ผลงานก็จะไม่เรียบร้อย ต้องมาทำกันใหม่อยู่อย่างนั้น เข้ากับลักษณะที่ว่าทำเสร็จแล้วแต่งงานมันยังไม่สิ้นสุด

พระมหาบรรจง ตีรโณ (ศรีสุข) (2560) วิมังสา คือ การสอบสวน ไตร่ตรอง พินิจ พิเคราะห์ ใช้ปัญญาในการใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องในงานที่ทำงานอยู่เสมอ รู้จักค้นคว้า ทดลอง คิดค้น หาทางแก้ไขปรับปรุงงานและวิธีการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ก้าวหน้า ยิ่งขึ้นอยู่เสมอ องค์ประกอบทั้ง 4 ของอิทธิบาท เป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกัน บุคคลที่จะสามารถบรรลุถึง ความสำเร็จของงานได้ จะต้องมีความครบในคุณลักษณะทั้ง 4 ประการ จะขาดในองค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่งไม่ได้ เป็นหลักธรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องต่อกัน หรือกล่าวถึงอิทธิบาท 4 ได้สั้น ๆ ว่า “มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝน และใช้ปัญญาสอบสวน” แต่หากจะให้ความหมายที่ลึกซึ้งของ อิทธิบาท 4 กล่าวเป็นหลักปฏิบัติได้ว่า “อยากทำมันให้ดีที่สุด มีอะไรต้องทำมันให้สำเร็จ ทำงานอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ และใช้ปัญญาจัดการนำงานสู่จุดหมาย” เป็นการสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อดูว่าสิ่งที่คิดและทำมานั้นมันดำเนินไปในแนวทางที่วาดหวังหรือไม่ หรือว่าคิดไว้อย่างทำอีกอย่าง หรือคิดไว้แต่ไม่ได้ทำเลย หรือทำไปแล้วแต่ไม่ได้อย่างที่มุ่งหวัง ทั้งนี้ จะได้วิเคราะห์ต่อไปว่าที่มันสำเร็จ

มันเป็นเพราะอะไร และที่มันล้มเหลวมันเกิดจากอะไร เพื่อที่จะได้หาแนวทางแก้ไขหรือหาทางหลีกเลี่ยงผลเสียที่อาจเกิดขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า วิมังสา หมายถึง การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง และวิเคราะห์ ในสิ่งที่ทำอยู่ เพื่อหาเหตุผล ตรวจสอบข้อบกพร่อง และค้นหาวิธีการปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นการนำปัญญาเข้ามาใช้ในการทำงานเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

2.3.4 ลักษณะของอิทธิบาท 4

ลักษณะของอิทธิบาท 4 เป็นคุณธรรมที่มีความสัมพันธ์และมีผลต่อกันหมายความว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานหรือหน้าที่โดยที่มีคุณธรรมด้านใดด้านหนึ่งเด่นหรือสูงมาก จะส่งผลให้คุณธรรมด้านอื่น ๆ สูงตามไปด้วย

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต) (2538) ได้กล่าวว่าอิทธิบาท 4 ความจริงอิทธิบาท 4 อย่างนี้เกี่ยวพันกัน และมักมาด้วยกัน เช่น เกิดฉันทะ มีใจรักแล้วก็ทำให้พากเพียร เมื่อพากเพียร ก็เอาใจใส่ อยู่เสมอ และเปิดช่องให้ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง แต่ที่แยกพิจารณาแต่ละข้อ ก็ด้วยถือเอาภาวะที่เด่นเป็นใหญ่ เป็นตัวนำ เป็นตัวชักจูงข้ออื่น ๆ ในแต่ละกรณี เช่น เมื่อฟังธรรมด้วยกัน คนหนึ่งชอบศึกษารวมฟังด้วยความรักความพอใจในธรรมอยากรู้อยากเข้าใจในธรรมให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปจึงฟังด้วยจิตแน่วแน่ ก็มีฉันทะเป็นตัวเด่นชักนำสมาธิและกุศลธรรมข้ออื่น ๆ อีกคนหนึ่งมีนิสัยหรือความรู้สึกเกิดขึ้น ในขณะนั้นว่าเมื่อพบอะไรที่ฟังทำก็ต้องสู้ต้องเอาชนะ ต้องเข้าเผชิญและทำให้สำเร็จ จึงฟังด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย จะต้องพยายามเข้าใจให้ได้ ก็มีวิริยะเป็นธรรมเด่น อีกคนหนึ่งมีนิสัยเอาใจใส่รับผิดชอบ ไม่ว่าอะไรที่ตนเกี่ยวข้องก็ต้องใส่ใจเอาจิตจดจ่อติดตาม จึงตั้งใจฟัง เอาจิตติดตามเนื้อความไป ก็มีจิตตะเป็นใหญ่ อีกคนหนึ่งคิดจะตรวจสอบว่าธรรมที่แสดงนั้นเป็นจริงหรือไม่ ดีหรือไม่ หรือจะค้นหาเหตุผลในธรรมที่ฟัง ฟัง ไปก็คิดใคร่ครวญพิจารณาสอบสวนไป ใจจึงแน่วแน่อยู่กับธรรมที่ฟัง ก็มีวิมังสาเป็นใหญ่ ด้วยเหตุนี้บางแห่งบางท่านจึงเรียกอิทธิบาท 4 นี้ว่า เป็นอภิตีหรืออภิตย 4 โดยกำหนดเอาภาวะที่เป็นใหญ่เป็นหัวหน้าในกรณีนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ลักษณะคุณธรรมอิทธิบาท 4 ของแต่ละบุคคลจึงมีลักษณะเด่นหรือสูงในแต่ละด้านแตกต่างกันได้ และอาจมีคุณธรรมเป็นลักษณะเด่นหรือสูงมากกว่าหนึ่งด้านก็ได้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544) ได้แบ่งลักษณะของอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความพอใจในสิ่งที่ทำ 2) วิริยะ ความพากเพียร ไม่ท้อถอยในสิ่งที่ทำ 3) จิตตะ ความเอาใจใส่จดจ่อต่อสิ่งที่ทำ 4.) วิมังสา ความไตร่ตรองในสิ่งที่ทำไปแล้ว ตามพฤติกรรมของมนุษย์ ไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1) ความรู้ในด้านอิทธิบาท 4 ถือว่า เป็นลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้เป็นหลักธรรมนำไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนนักศึกษาให้เหมาะสมตามหลักจริยธรรมหลัก จริยธรรมนั้นเป็นข้อปฏิบัติที่นักศึกษาจะเลือกหลักธรรมไปใช้ประกอบในการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้ เกิดผลสำเร็จมี

ประสิทธิภาพสูง 2) นักเรียนนักศึกษามีความรู้สึกรู้สึกมั่นใจที่จะนำเอาหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ ในการศึกษา ศึกษาเล่าเรียน โดยหลักธรรมดังกล่าวนี้หากนำไปใช้ในการศึกษาดังกล่าวแล้วจะประสบ ผลสำเร็จ หรือไม่มากนักน้อยเพียงใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักศึกษาจะต้องสอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 ขอบข่ายของหลักอิทธิบาทที่มีความหมายกว้างขวาง นักเรียนนักศึกษาต้องมีวิจรรย์ญาณ และปัญญา หาเหตุผลกลั่นกรองที่จะนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน เป็นดัชนีบ่งชี้ที่จะบอกถึง ความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนตามเป้าหมายที่ตนเองกำหนดไว้ 3) เหตุผลทางจริยธรรม ก็เป็น ส่วนประกอบอีกอย่างหนึ่งในการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพสูงสุด จริยธรรมเป็นเครื่องจูงใจ และเป็นปัจจัยที่จะผลักดันให้นักเรียน นักศึกษาได้ นำหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเล่าเรียนอย่างถูกต้องและเหมาะสม 4) พฤติกรรมเชิง จริยธรรม เป็นสิ่งที่สำคัญเช่นเดียวกัน ที่จะทำให้นักศึกษามีความนิยมชมชอบที่จะนำหลักอิทธิบาท 4 ไปประกอบใช้ในการศึกษาเล่าเรียน จริยธรรมเชิงพฤติกรรมก็เป็นค่านิยมใน การศึกษาที่จะทำให้ นักศึกษานิยมชอบพอใจ มีความเพียร มีจิตมั่น มีการไตร่ตรอง ในการศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างดีเลิศ

พระมหาบรรจง ดิสรโณ (ศรีสุข) (2560) ได้กล่าวว่า อิทธิบาท 4 มีความสอดคล้องกันและ ส่งเสริมซึ่งกันและกันในการเรียนรู้เริ่มจาก **ฉันทะ** คือความพอใจและตั้งใจเรียน ทำให้เกิด **วิริยะ** คือ ความเพียรพยายามที่จะเรียนให้ได้ผลตามปรารถนาขณะเรียนเกิด **จิตตะ** คือความเอาใจใส่ ทำงาน ตามที่ครูมอบหมายไม่ละทิ้งหรือหยอกล้อเพื่อนเมื่อส่งงานแล้วพบข้อบกพร่อง ใช้ **วิมังสา** คือการ พิจารณาและแก้ไขเพื่อให้งานสมบูรณ์กระบวนการนี้ช่วยให้การเรียนการสอนพัฒนาไปในทิศทางที่ดี และมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า ลักษณะของอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่สำคัญในการดำเนิน ชีวิต การที่เราเข้าใจความสัมพันธ์และผลกระทบของอิทธิบาท 4 จะช่วยให้เราสามารถนำหลักธรรม เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายในชีวิตได้อย่างมี ความสุข

2.4. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 หมายถึง การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาเป็นแนวทางกำกับการวางแผน การดำเนินงาน และการพัฒนา งานวิชาการของสถานศึกษาเพื่อให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีคุณภาพและมี ประสิทธิภาพสูงสุด ฉันทะ คือ ความพอใจและความรักในงานวิชาการ ที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจแก่ ผู้บริหารและครู วิริยะ คือ ความเพียรพยายามที่ทำให้งานวิชาการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จิตตะ คือ ความตั้งใจและสมาธิที่มุ่งมั่นต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนวิมังสา คือ การ

ใคร่ครวญและประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงงานวิชาการให้เหมาะสมเมื่อผู้บริหารประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 จะสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนการสอนที่ชัดเจนและสามารถจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรมวิชาการที่สอดคล้องกับหลักสูตรได้อย่างมีระบบครูและบุคลากรทางการศึกษาจะเกิดแรงจูงใจและความทุ่มเทในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องการบริหารเช่นนี้นำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และทักษะชีวิตซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมดังนั้น อิทธิบาท 4 จึงเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่เชื่อมโยงกับองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการและเป็นแนวทางพัฒนาการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืนและมีคุณค่า โดยสรุปได้ดังนี้

1) ฉันทะ (ความพอใจ) หมายถึง ความพอใจ ความรัก และความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วง ด้วยความเต็มใจและตั้งใจอย่างแรงกล้า ไม่ใช่เพียงแค่ทำไปตามหน้าที่หรือเพื่อผลตอบแทนเท่านั้น แต่เป็นการกระทำที่เกิดจากความรักและความชอบในสิ่งนั้น ๆ จนอยากเห็นผลสำเร็จที่เกิดจากการกระทำของตนเอง โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความพึงพอใจ และความรักในการงานวิชาการให้กับบุคลากรโดยมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้ครูมีความสุขในการทำงานและสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี

2) วิริยะ (ความเพียร) หมายถึง ความเพียรพยายาม ที่เป็นพลังขับเคลื่อนให้เราบรรลุเป้าหมายเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิตและการทำงาน เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราสามารถเอาชนะอุปสรรคและความยากลำบากต่าง ๆ ได้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความเพียรพยายามในการทำงานอย่างต่อเนื่อง มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียนอย่างไม่ย่อท้อ ประสิทธิภาพ และให้กำลังใจทางจิตใจ เมื่อบุคลากรทำงานด้วยความเพียรพยายาม ผลงานวิชาการที่ได้ย่อมมีคุณภาพและบรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน

3) จิตตะ (ความคิด) หมายถึง ความตั้งใจ ความเอาใจใส่ และความจดจ่อ ในสิ่งที่กำลังทำอยู่ เป็นการให้ความสำคัญกับงานหรือกิจกรรมที่ทำอยู่โดยไม่ปล่อยให้ใจฟุ้งซ่านไปที่อื่น เป็นการทุ่มเททั้งความคิดและความรู้สึกไปกับสิ่งที่ทำอยู่ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด มีความเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมสนับสนุนและช่วยเหลือบุคลากรอย่างเต็มที่

4) วิมังสา (ความไตร่ตรอง) หมายถึง การใช้ปัญญาพิจารณา ไตร่ตรอง และวิเคราะห์ ในสิ่งที่ทำอยู่เพื่อหาเหตุผลตรวจสอบข้อบกพร่อง และค้นหาวิธีการปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นการนำปัญญาเข้ามาใช้ในการทำงานเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด โดยผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีการทบทวนและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนางานวิชาการให้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตาราง 2.2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของขอบข่ายงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4

ขอบข่ายงานวิชาการ	หลักอิทธิบาท 4	การสังเคราะห์ของขอบข่ายงาน วิชาการตามหลักอิทธิบาท 4
1) ด้านการพัฒนา หลักสูตรของ สถานศึกษา	อิทธิบาท 4 หมายถึง หลักธรรมในพระพุทธศาสนา “ทางแห่งความสำเร็จ” หรือ “รากฐานแห่งความสำเร็จ” ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการ ที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุปได้ดังนี้ 1) ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ความรัก และความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วง ด้วยความเต็มใจ และตั้งใจอย่างแน่วแน่ ไม่ใช่ว่าเพียงแค่ทำตามหน้าที่หรือเพื่อผลตอบแทนเท่านั้น แต่เป็นการกระทำที่เกิดจากความรักและความชอบในสิ่งนั้น ๆ จนอยากเห็นผลสำเร็จที่เกิดจากการกระทำของตนเอง 2) วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายาม เป็นพลังขับเคลื่อนให้เราบรรลุเป้าหมาย เป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการทำงาน เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยเราได้ดี	1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน จัดทำ ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยกระบวนการจะประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน รวมถึงมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

ขอบข่ายงานวิชาการ	หลักอิทธิบาท 4	การสังเคราะห์ของขอบข่ายงาน วิชาการตามหลักอิทธิบาท 4
2) ด้านการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้	สามารถเอาชนะอุปสรรค และความยากลำบากได้ 3) จิตตะ หมายถึง ความ ตั้งใจ ความเอาใจใส่ และความ จดจ่อ ในสิ่งที่กำลังทำอยู่ เป็น การให้ความสำคัญกับงานหรือ กิจกรรมที่ทำอยู่โดยไม่ปล่อยให้ ใจฟุ้งซ่านไปทีอื่น เป็นการทุ่มเท ทั้งความคิดและความรู้สึกไปกับ สิ่งที่ทำอยู่ให้สามารถเอาชนะ อุปสรรคและความยากลำบากได้ 4) วิมังสา หมายถึง การใช้ ปัญญาพิจารณา ไตร่ตรอง และ วิเคราะห์ ในสิ่งที่ทำอยู่ เพื่อหา เหตุผล ตรวจสอบข้อบกพร่อง และค้นหาวิธีการปรับปรุงให้ดี ขึ้น เป็นการนำปัญญาเข้ามาใช้ ในการทำงานเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ ดีที่สุด	2) ด้านการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับหลักสูตรและความ ต้องการของผู้เรียน โดยมีเป้าหมาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการ คิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดย คำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียน ส่งเสริมการฝึก ปฏิบัติจริง และผสมผสานความรู้ ด้านต่างๆ อย่างสมดุล ส่งเสริม พัฒนาการของผู้เรียน สร้าง บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดย ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการ เรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอน ที่เหมาะสม และประเมินผลการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
3) ด้านการวัดผล ประเมินผลและ ดำเนินการเทียบโอน ผลการเรียน		3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการ เรียน หมายถึง กระบวนการสำคัญ ในการจัดการศึกษา โดย กำหนดการวัดและประเมินผล เพื่อ ทดสอบความรู้ ความสามารถของ ผู้เรียนกับมาตรฐานการศึกษาและ ตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เก็บ

ขอบข่ายงานวิชาการ	หลักกฤษฎีกา 4	การสังเคราะห์ของขอบข่ายงานวิชาการ ตามหลักกฤษฎีกา 4
4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา		รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนอกจากนี้ กระบวนการนี้ยังครอบคลุมการเทียบโอน ผลการเรียนหากผู้เรียนต้องการย้าย สถานศึกษาสามารถนำผลการวัดและ ประเมินผลของสถานศึกษาไปเทียบโอนยัง สถานศึกษาอื่นได้ 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการสำคัญที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหา พัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็น เครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน และระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มากขึ้น การวิจัยดำเนินการโดยครูผู้สอน หรือผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน พัฒนานวัตกรรม การ สอน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสม กับผู้เรียนแต่ละกลุ่มการวิจัยยังช่วยสร้าง องค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ผลงานเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา		5) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่สำคัญในการยกระดับ คุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหาร สถานศึกษา ครู และ

ขอบข่ายงานวิชาการ	หลักอภิปิพาท 4	การสังเคราะห์ของขอบข่ายงาน วิชาการตามหลักอภิปิพาท 4
6) ด้านการนิเทศ การศึกษา	ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลิต พัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการประเมินผลการปรับปรุงสื่อ และนวัตกรรมเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่ มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักใน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและ สถานศึกษา	ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลิต พัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการประเมินผลการปรับปรุงสื่อ และนวัตกรรมเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่ มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักใน การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและ สถานศึกษา 6) ด้านการนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่มุ่งพัฒนาประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนและคุณภาพ การศึกษา โดยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนครูและบุคลากร ทางการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วม การวางแผนอย่างเป็นระบบ และการ ติดตามประเมินผล การนิเทศมีทั้ง รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน การ ใช้โรงเรียนหรือโครงการเป็นฐาน และ การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นิเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักคือการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับ หลักสูตร
7) ด้านการพัฒนา ระบบประกัน คุณภาพภายใน		7) ด้านการพัฒนาระบบประกัน คุณภาพภายในและมาตรฐาน การศึกษา หมายถึง กระบวนการ

และมาตรฐาน
การศึกษา

จัดการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่
โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา
แห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้น

ขอบข่ายงานวิชาการ	หลักกิตติบาท 4	การสังเคราะห์ของขอบข่ายงาน วิชาการตามหลักกิตติบาท 4
		พื้นฐาน และมาตรฐานสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา ผ่านการ วางแผน การดำเนินงาน การ ตรวจสอบ และการประเมินผล เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพ การศึกษาให้กับผู้เรียนและ ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ สถานศึกษาต้อง ส่งเสริมครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และ ชุมชนในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา จัดโครงสร้างการบริหาร ที่เอื้อต่อการพัฒนา และ แผนพัฒนาสถานศึกษา นำไป ปฏิบัติตามวงจรการพัฒนาคุณภาพ ของเดมมิง (Deming) ซึ่ง ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) จากนั้นประเมินผลการปฏิบัติงาน สรุปรายงานประจำปี (SAR) โดย ความเห็นชอบของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เป็นการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางขับเคลื่อนภารกิจด้านวิชาการอย่างเป็นระบบโดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ฉันทะ หมายถึง ความพอใจและความรักในงานวิชาการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพผู้บริหารที่มีฉันทะจะกระตือรือร้นในการกำหนดเป้าหมายและทุ่มเทเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน วิริยะ คือ ความเพียรพยายามและความอดทนในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางวิชาการผู้บริหารต้องมีความต่อเนื่องและมุ่งมั่นในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล จิตตะ คือ การใช้ความคิดและจิตใจที่ตั้งมั่นอยู่กับงานวิชาการอย่างจริงจังและใส่ใจในรายละเอียดผู้บริหารที่มีจิตตะจะสามารถควบคุมดูแล ติดตาม และส่งเสริมครูผู้สอนให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ วิมังสา คือ การใคร่ครวญ ไตร่ตรอง และประเมินผลการดำเนินงานทางวิชาการอย่างรอบคอบผู้บริหารที่ยึดหลักวิมังสาจะสามารถปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมตั่งนั้น การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการจึงเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติที่มีคุณธรรมและมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งสามารถพัฒนาผู้เรียน ครู และคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาได้อย่างยั่งยืนมี 7 ด้าน ดังนี้

1) **ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา** หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน จัดทำ ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยกระบวนการจะประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน รวมถึงมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

2) **ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้** หมายถึง กระบวนการที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการคิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติจริง และผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3) **ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน** หมายถึง กระบวนการสำคัญในการจัดการศึกษา โดยกำหนดการวัดและประเมินผล เพื่อทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นอกจากนี้ กระบวนการนี้ยังครอบคลุมการเทียบโอนผลการเรียน หากผู้เรียนต้องการย้ายสถานศึกษาสามารถนำผลการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาไปเทียบโอนยังสถานศึกษาอื่นได้

4) **ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา** หมายถึง กระบวนการสำคัญที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหา พัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน และระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การวิจัยดำเนินการโดยครูผู้สอนหรือผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน พัฒนาวัตกรรมการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม การวิจัยยังช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ผลงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

5) **ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา** หมายถึง กระบวนการที่สำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลิต พัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการประเมินผลการปรับปรุงสื่อ และนวัตกรรมเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา

6) **ด้านการนิเทศการศึกษา** หมายถึง กระบวนการที่มุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษา โดยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วม การวางแผนอย่างเป็นระบบ และการติดตามประเมินผล การนิเทศมีทั้งรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน การใช้โรงเรียนหรือโครงการเป็นฐาน และการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักคือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร

7) **ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา** หมายถึง กระบวนการที่มุ่งมั่นให้การจัดการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผ่านการวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการประเมินผล เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพการศึกษาให้กับผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้เรียน

ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนา จัดทำแผนกลยุทธ์และแผนพัฒนาสถานศึกษา นำไปปฏิบัติตามวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิง (Deming) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Act) จากนั้นประเมินผลการปฏิบัติงาน สรุปรายงานประจำปี (SAR) โดยความเห็นชอบของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และเผยแพร่ผลงานต่อสาธารณชน เพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

2.5. การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment)

นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึง ความหมายของความต้องการจำเป็น ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น ความสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็น ขั้นตอนในการประเมินความต้องการจำเป็น และการจัดลำดับความสำคัญ

2.5.1 ความหมายของความต้องการจำเป็น

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของความต้องการจำเป็น ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ศิริพร อัจปักษา (2557, หน้า 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นที่สังเกตได้ ซึ่งความแตกต่างนี้ทำให้เกิดปัญหาและหากไม่ได้รับการแก้ไข พัฒนาหรือ สอนงตอบจะก่อให้เกิดผลเสีย แต่หากได้รับการแก้ไข พัฒนาหรือสอนตอบก็จะเป็นผลดีต่อหน่วยงาน องค์กรบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้น ๆ

ธัญชนก ศิริโสภิตกุล (2558, หน้า 9) กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่คาดหวัง ในการหาความต้องการจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจ เลือกหรือหาวิธีการแก้ไขปัญหาได้ตรงกับสภาพที่เป็นอยู่จริงหรือความต้องการที่แท้จริง

สุวิมล ว่องวาณิช (2558, หน้า 32-42) ได้สรุปและได้สังเคราะห์ ความหมายของความต้องการจำเป็นในหลายมุมมองไว้ดังนี้ 1) มุมมองทางจิตวิทยา เจ้าของ ทฤษฎีความต้องการจำเป็นใน มุมมองนี้คือ Abraham Maslow โดยได้เสนอลำดับขั้นความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐาน 5 ขั้น คือ ความต้องการจำเป็นทางกายภาพ (physiological needs) ความต้องการจำเป็นด้านความมั่นคงปลอดภัย (security/safety needs) ความ ต้องการจำเป็นด้านความรักและการได้เป็นเจ้าของ (love and belonging needs) ความต้องการจำเป็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง (esteem needs) และความต้องการจำเป็นในการบรรลุศักยภาพแห่งตน (self-actualization needs) 2) มุมมองทางการประเมิน มีนักการประเมินได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย แต่ที่ปรากฏชัดเจนสามารถจำแนกได้ เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มแรกให้ความหมายของความต้องการจำเป็นคือความแตกต่าง/ความขาดแคลน

โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาผลต่างของสภาพที่เกิดขึ้นจริงกับสภาพที่พึงประสงค์อยากให้เกิด กลุ่มที่สอง ความต้องการจำเป็นคือประโยชน์ที่ได้รับเป็นการนิยามเชิงวินิจฉัย (diagnostic needs) คือการกำหนดความต้องการจำเป็นสำหรับอะไรก็ตามที่ทำให้เกิดความพอใจ (satisfaction) และระดับความพอใจนี้ก็ขึ้นอยู่กับบริบท (context dependent) โดยสรุปแล้วนิยามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ

1. การนิยามตามโมเดลความแตกต่าง (Discrepancy Model) หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่มุ่งหวังกับสิ่งที่เป็นอย่างจริง นิยามนี้ยังสามารถจำแนก ออกได้ เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกกำหนดความต้องการจำเป็นในลักษณะของความแตกต่างของผลที่เกิดขึ้น แต่ไม่ได้กำหนดว่าต้องมีความแตกต่างกันเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นความต้องการจำเป็น กลุ่มที่สอง กำหนดความต้องการจำเป็นว่าเป็นความแตกต่างของผลที่เกิดขึ้นก็ได้หรือไม่ก็ได้ แต่เกณฑ์การพิจารณาว่าจะเป็นความต้องการจำเป็นหรือไม่ ให้พิจารณาจากประโยชน์ที่ได้รับหากความต้องการจำเป็นได้รับการตอบสนองหรือความเสียหายหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้นหากความต้องการจำเป็นนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง ดังนั้น การให้นิยามในแนวนี้อาจสะท้อนถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งหากไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้เกิดสภาวะที่ไม่พึงประสงค์ขึ้น การนิยามตามโมเดลนี้ Scriven เรียกว่า performance needs

2. การนิยามตามโมเดลการแก้ปัญหา (Solution Model) หมายถึง สิ่งที่ต้องการและจำเป็นต้องทำให้ได้ หรือทำให้เกิด หรือทำให้มี หากไม่ได้รับจะอยู่ใน สภาวะที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งการนิยามตามโมเดลนี้ความต้องการจำเป็นไม่จำเป็นต้อง กำหนดในรูปของความแตกต่างเสมอไป แต่สามารถกำหนดเป็นสิ่งที่หากไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้เกิดสภาวะที่ไม่พึงประสงค์ขึ้น หรือสิ่งที่แสดงให้เห็นแล้วว่ามีคามจำเป็นและเป็นประโยชน์ซึ่งจะต้องเสริมให้กับส่วนที่ขาดหายไปให้มีความสมบูรณ์ขึ้น นิยามตามโมเดลการแก้ปัญหานี้ Scriven เรียกว่า treatment needs นิยามนี้ชี้ให้เห็นว่าการประเมินความต้องการจำเป็นต้องสามารถระบุแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งจะเป็สิ่งทดลอง (treatment) ที่ควรนำมาใช้ในการพัฒนางาน

เอกพจน์ สิงห์คำ (2560, หน้า 25) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง สิ่งที่ต้องได้รับการตอบสนอง โดยเกิดจากการวิเคราะห์ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพความเป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น ว่าเกิดช่องว่างมากน้อยเพียงใดและมีความสำคัญมากน้อยเพียงใดที่จะต้องได้รับการพัฒนาและ ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

Witkin (1984, อ้างอิงใน บัญชาพิพัฒน์ โสตา, 2555, หน้า 39) กล่าวว่าความต้องการจำเป็น หมายถึง “ความแตกต่างหรือช่องว่าง (Gap) ระหว่างสิ่งที่เป็นอย่างจริง สภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (What is) กับสิ่งที่ควรจะเป็นสภาพที่พึงปรารถนา (What should be) การนิยามความต้องการจำเป็นตามโมเดลความแตกต่าง เป็นนิยามที่ยอมรับกันมาก เนื่องจากระบุ “ความต้องการจำเป็น โดยเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น ทำให้การวิเคราะห์ลักษณะ

ของความต้องการเป็นนั่นต่อไปว่า “ช่องว่าง” ดังกล่าวนี้น้อยเพียงใดและ มีความสำคัญมากน้อยเพียงใด ถ้าสภาวะของความแตกต่างไม่มากพอจนก่อให้เกิดปัญหา ก็สามารถชะลอก่อนได้ แต่หากเป็นสภาวะที่รอไม่ได้ เป็นเรื่องสำคัญและเร่งด่วนก็ต้องนำสภาวะของความแตกต่างดังกล่าวนี้มาวิเคราะห์สาเหตุเพื่อหาทางแก้ไขต่อไป

Mcklip (1987, อ้างอิงใน กองเกียรติ รักษ์ธรรม, 2555, หน้า 14) ให้ความหมายของความ ต้องการจำเป็นว่า หมายถึง การตัดสินใจคุณค่าของกลุ่มบุคคลใด บุคคลหนึ่งเกี่ยวกับปัญหาที่พบและ พยายามหาหนทางในการแก้ไขปัญหา ความหมาย ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องใน 4 ลักษณะ คือ

1. ความต้องการจำเป็น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล
2. ความต้องการจำเป็น เป็นเรื่องเฉพาะของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
3. ความต้องการจำเป็น เป็นเรื่องที่อยู่ในรูปของปัญหาเมื่อผลผลิตไม่เพียงพอ
4. ความต้องการจำเป็น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจหรือการพิจารณาหาหนทาง

ในการแก้ปัญหา

กล่าวโดยสรุป ความต้องการจำเป็น คือ ช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่จริงกับสภาพที่ควรจะเป็น ซึ่งช่องว่างนี้บ่งบอกถึงปัญหาหรือความขาดแคลนที่ต้องได้รับการแก้ไข เพื่อให้เกิดผลดีต่อบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กร นักวิชาการให้ความหมายของความ ต้องการจำเป็นแตกต่างกันไป แต่โดยรวมแล้ว เน้นที่การเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ต้องการ และการหาแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้ได้ผล ลัพท์ที่ต้องการ

2.5.2 ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็น

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการประเมิน ความต้องการจำเป็นไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ศิริพร อาจปัญญา (2557, หน้า 17) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการหาความ ต้องการจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูล ในการตัดสินใจหรือหาวิธีแก้ปัญหาได้ตรงกับสภาพหรือความต้องการที่แท้จริง การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นเครื่องมือในการวางแผน ให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นเทคนิคที่ช่วยในการสำรวจความต้องการหรือปัญหาที่เกิดขึ้นของหน่วยงานซึ่งนอกจากจะสะท้อน ปัญหาที่จะต้องแก้ไขแล้วยังสามารถนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายที่เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหา ต่าง ๆ ได้

สุวิมล ว่องวาณิช (2558, หน้า 62) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพ ที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด และประเมิน สิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินและสิ่งที่เกิดขึ้น จริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

การประเมินความต้องการจำเป็นทำให้ได้ข้อมูลที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษา หรือการเปลี่ยนแปลงผลที่เกิดขึ้น ปลายทางการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นการ เปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางบวก

นันทกา วารินิน (2557, หน้า 112) สรุปว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการเบื้องต้นที่กำหนดช่องว่างระหว่างการสังเกตการณ์ และ ผลลัพธ์ของความต้องการซึ่งมี จุดมุ่งหมายที่จะหาความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและ ความต้องการในอนาคต

ทรงสิริ วชิรานนท์ และอรุณี อรุณเรือง (2560, หน้า 8) สรุปไว้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการค้นหาความต้องการจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจเลือกหรือหาวิธีแก้ไขปัญหามาได้ตรงสภาพหรือความ ต้องการที่แท้จริง

ดาวเรือง เชียงหลิว (2559, หน้า 28) สรุปไว้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็นหมายถึง กระบวนการ ประเมินเพื่อทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาอย่างแท้จริง แล้วนำมาซึ่งการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรหรือโครงการต่าง ๆ และการพัฒนา นักศึกษาในด้านทักษะการเรียนรู้และ นวัตกรรมใน ศตวรรษที่ 21 หรือแบบประเมินที่เป็น มาตรฐาน

Review and et al (1996, อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2558, หน้า 62) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็นกระบวนการคัดเลือกหรือวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าอย่างเป็นระบบ สำหรับเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายและการดำเนินการทุกขั้นตอน ผลการประเมินได้ใช้เฉพาะ กลุ่มประชากร แต่มีความเป็นระบบบนฐานข้อมูล เชิงประจักษ์และเน้นผลลัพธ์ทั้งนี้การประเมิน ความต้องการจำเป็นยังเป็น เครื่องมือ ที่ถูกออกแบบให้ระบุสิ่งที่ขาดแคลนเฉพาะกลุ่มบุคคล จนได้รับความพอใจในการดำรงชีวิต

Witkin (1984); Mckillip (1987, อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2558 หน้า 60) ได้นิยาม การประเมินความต้องการจำเป็นไว้ว่าเป็นกระบวนการที่เป็นระบบซึ่งใช้เพื่อกำหนดความแตกต่าง ระหว่างสภาพที่มุ่งหวังกับสภาพที่เป็นจริง ส่วนใหญ่จะเน้นที่ความแตกต่างของผลลัพธ์ (Outcome gaps) จากนั้นมีการจัดลำดับความสำคัญของความต่างต่างนั้น แล้วเลือกความต้องการจำเป็นมาแก้ไข และวิทคินยังเสนอการนำวิธีการวิจัยเชิงอนาคตมาใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น ทำให้การวางแผนขององค์กรมีลักษณะเชิงรุกมากขึ้น เนื่องจากการกำหนดความต้องการจำเป็นที่คาดว่าจะ เป็นแนวโน้มหรือเกิดขึ้นในอนาคต เหนือจากการวิเคราะห์หาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นแล้ว ยังมีการกำหนดว่าการประเมินความต้องการจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์หาแนวทางการแก้ไขปัญหา ด้วยอันเป็นที่มาของแนวคิดการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (Complete needs assessment) ที่มีการกำหนด ความต้องการจำเป็นวิชาการที่มีบทบาท ในการประเมินความต้องการ จำเป็น

Maslow (อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2558, หน้า 34) กล่าวว่า ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นขั้นแรกของมนุษย์ คือ ความต้องการจำเป็นทางกายภาพ (Physiological needs) หมายถึง อากาศ ความอบอุ่น อาหาร การนอน ความต้องการจำเป็นนี้มีความเข้มมาก เป็นความต้องการตลอดชีวิตของคนเรา หากไม่ได้รับมนุษย์ก็ต้องตาย ความต้องการจำเป็นขั้นที่สอง คือ ความต้องการจำเป็นด้านความมั่นคงปลอดภัย (Security/ Safety needs) หมายถึง ความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง โดยเฉพาะในเด็กเล็กยิ่งต้องได้รับความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต ความต้องการจำเป็นขั้นที่สาม คือ ความต้องการจำเป็นด้านความรักและการได้เป็นเจ้าของ (Love and belonging needs) เป็นความต้องการจำเป็นที่ต้องการเพื่อน คนรัก รู้สึกว่าตนเองเป็นที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความต้องการจำเป็นขั้นที่สี่ คือ ความต้องการจำเป็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง (Esteem needs) หมายถึง ความรู้สึกภาคภูมิใจในการเป็นที่ยอมรับทั้งจากตนเองและผู้อื่น ในขั้นนี้มีความรู้สึกแยกเป็น 2 ระดับ ระดับที่ต่ำกว่า คือ ต้องการให้คนอื่นเชื่อถือ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ระดับที่สูงกว่า คือ ต้องการความนับถือในตนเอง มีความเชื่อมั่น มีความสามารถ บรรลุความสำเร็จ ของเป้าหมายที่กำหนด ความต้องการจำเป็นขั้นที่ห้าซึ่งเป็นขั้นสุดท้าย คือ ความต้องการจำเป็นในการบรรลุสัจการแห่งตน (Self-actualization needs) เป็นความต้องการจำเป็นที่บุคคลไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองขาดแคลน แต่จะรู้สึกถึงการบรรลุความต้องการทั้งหมดที่ตนเองอยากได้เป็นสภาวะที่ตนเองรู้สึกได้ว่าสิ่งที่ต้องการครบถ้วนสมบูรณ์ (Boeree, 2002; Gwynne, 1997) ความต้องการจำเป็นที่จัด อยู่ใน 4 ขั้นแรกเป็นความต้องการจำเป็นประเภทที่ยังบกพร่องหรือขาดแคลน (Deficit need: D-needs) หมายความว่า เป็นความต้องการจำเป็นที่หากยังไม่ได้การตอบสนองก็ยังคงอยู่ในสภาวะที่ขาดแคลน แต่หากได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นที่มีอยู่ก็จะหายไป เช่น ถ้าหิวก็รับประทานอาหารความหิวก็จะหายไป ถ้าต้องการความรักและได้รับความรักตอบ ความต้องการจำเป็นด้านความรักก็หมดไป เนื่องจากได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการจำเป็นทั้ง 4 ขั้นนี้ จะมีระดับความเข้มเป็นลำดับขั้น หากความต้องการจำเป็นที่อยู่ในขั้นแรก ๆ ยังไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการจำเป็นในขั้นต่อมาจะจำเป็นน้อยกว่า เช่น หากยังไม่มี ความมั่นคงปลอดภัยก็ยังไม่จำเป็นต้องคิดถึงความต้องการจำเป็นด้านความรัก สำหรับความต้องการจำเป็นขั้นสุดท้ายที่เป็นความต้องการบรรลุสัจการแห่งตนนั้นก็เช่นเดียวกัน จะเกิดขึ้นต่อเมื่อความต้องการจำเป็นใน 4 ขั้นแรกได้รับการตอบสนองแล้ว เป็นความต้องการจำเป็นในการได้เป็นในสิ่งที่ต้องการจะเป็น (Being needs: B-needs) เพราะฉะนั้นการที่คนเราจะมีความรู้สึกที่ตนเองประสบความสำเร็จแล้วจะยังไม่เกิด หากยังรู้สึกหิว ไม่รู้สึกมั่นคงปลอดภัย ไม่มีคนรักไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป บุคคลที่บรรลุ ความต้องการจำเป็นระดับขั้นที่ห้ามีน้อยมาก

McCaslin and Tibeziinda (2014, p. 22) ให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นว่าเป็นกระบวนการที่เป็นระบบสำหรับการจัดลำดับและการตัดสินใจ ที่สัมพันธ์กับการวางแผน

แผนการพัฒนาและการปฏิบัติการในโครงการประเมินความต้องการเป็นการกำหนดช่องว่างระหว่างสิ่งที่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ควรจะเป็นของผลลัพธ์ของโครงการและการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น โดยเน้นการตัดสินใจจากการ จัดลำดับความสำคัญบนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลที่น่าจะได้รับผลกระทบของโครงการ

Cuiccio and Husby-Slater (2018, p. 1) กล่าวว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง การตรวจสอบความแตกต่างอย่างเป็นระบบระหว่าง สถานะปัจจุบันและสถานะที่ต้องการขององค์กร เพื่อหาข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจที่สามารถนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

กล่าวโดยสรุป การประเมินความต้องการจำเป็น คือ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการระบุปัญหาและวางแผนการแก้ไข โดยพิจารณาจากทั้งมุมมองทางจิตวิทยา เช่น ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และมุมมองทางการประเมิน ซึ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อหาสาเหตุของปัญหาและกำหนดความสำคัญของความต้องการจำเป็นแต่ละอย่าง เป้าหมายหลักของการประเมินความต้องการจำเป็น คือ การนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนและดำเนินการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของบุคคล กลุ่มคนหรือองค์กรให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

2.5.3 ประเภทของการประเมินความต้องการจำเป็น

นักวิชาการและนักการศึกษาได้แบ่งประเภทของการประเมินความต้องการจำเป็นไว้ ดังนี้

สุวิมล ว่องวานิช (2550, อ้างถึงใน บัญชาพิพัฒน์ โสตา, 2555, หน้า 40-41) กล่าวว่า การจัดประเภทของความต้องการจำเป็นมีเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดประเภท ได้แก่ ช่วงระยะเวลาในการดำเนินการขององค์กร วิธีการที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น องค์กร ผู้รับหรือผู้ให้บริการ การสนองตอบความต้องการจำเป็น ลักษณะของข้อมูล แนวคิดเชิงเหตุและผล สิ่งที่ถูกประเมิน ลักษณะของข้อมูล ที่มาของข้อมูล ผลลัพธ์ ของการดำเนินงาน สารเนื้อหา บริบทของความต้องการจำเป็น ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การจัดประเภทตามช่วงระยะเวลาในการดำเนินงานขององค์กร ความต้องการจำเป็นสามารถจำแนกตามช่วงระยะเวลาในการดำเนินงานขององค์กรได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทเตรียมการ (preparatory type) ซึ่งดำเนินการเมื่อจะวางแผนงาน หรือผลผลิต และประเภทย้อนหลัง (retrospective type) ดำเนินการเมื่อมีการนำแผนไปปฏิบัติและเกิดผลแล้ว

2. การจัดประเภทตามวิธีการประเมิน จำแนกความต้องการจำเป็น ตามวิธีการประเมินออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ความต้องการจำเป็นปทัสถาน (normative needs) เป็นความต้องการจำเป็นที่เปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นอยู่จริงกับมาตรฐาน (Standard) 2) ความต้องการจำเป็นตามการรับรู้ (perceived needs) เป็นความต้องการจำเป็นที่กำหนดหรือนิยามโดยในทัศนะของผู้ถูกประเมิน 3) ความต้องการจำเป็นที่แสดงออก (expressed needs) เป็นความต้องการจำเป็นที่แสดงด้วย

จำนวนของกลุ่มที่ต้องการได้รับการอย่างแท้จริงและ 4) ความต้องการจำเป็นเชิงสัมพัทธ์ (relative needs) เป็นความต้องการจำเป็นตามที่วัดจากความแตกต่างของบริการที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ที่ต่างกัน เน้นที่ความแตกต่างระหว่างกลุ่มหรือพื้นที่ ไม่ใช่ความแตกต่างจากมาตรฐานที่ควรจะเป็น

3. การจัดประเภทตามแนวคิดความขาดแคลน คือ การจำแนกความต้องการจำเป็นตามแนวคิดเชิงเหตุและผลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับผลงานหรือความสามารถในการปฏิบัติงาน (performance needs) และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสิ่งทดลอง (treatment needs) เป็นการค้นหาความจริง เกี่ยวกับการทำงานที่ปกติหรือผิดปกติของกลไกหรือระบบต่าง ๆ ไม่ใช่การสำรวจความ คิดเห็นว่ากลุ่มเป้าหมายต้องการอะไร เพราะผู้ถูกประเมินจริง ๆ ก็อาจไม่ทราบว่าความ ต้องการจำเป็นของตนเองที่แท้จริงคืออะไร

4. การจัดประเภทตามผลลัพธ์ของการดำเนินงาน สามารถจำแนกระดับของการประเมินความต้องการจำเป็นออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับมีการกำหนด ประเภทของความต้องการจำเป็นที่ต้องกำหนดดังต่อไปนี้

4.1 ระดับกลาง (Middle) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็น เกี่ยวกับปัจจัยป้อน (Inputs) และกระบวนการหรือวิธีการ (Processes) และผลผลิตที่เกิดขึ้นโดยทันที (Immediate products)

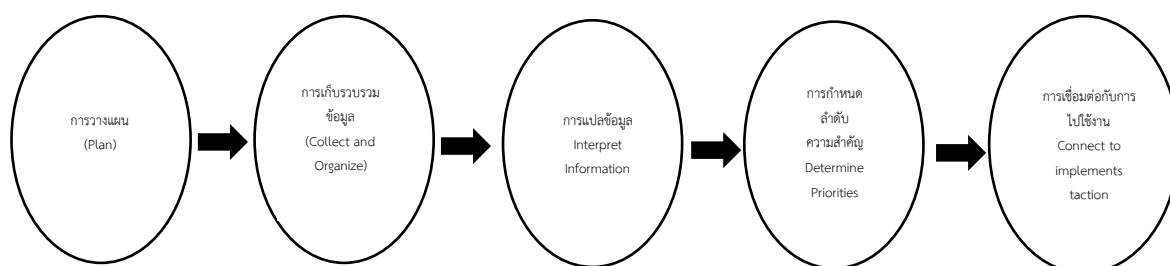
4.2 ระดับรวบยอด (Comprehensive) เป็นการประเมินความ ต้องการจำเป็นเกี่ยวกับ ผลผลิต (Output) หรือบริการ (Services) เป็นความต้องการจำเป็น ระดับองค์กร ซึ่งได้ให้บริการกับ ลูกค้ายขององค์กร โดยรวมความต้องการเป็นระดับกลาง ไว้ด้วย

4.3 ระดับกลยุทธ์ (Strategic) เป็นการประเมินความต้องการ จำเป็นระดับองค์กรรวม (Holistic level) โดยรวมความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับผลผลิต (Output) ซึ่งเป็นความต้องการ จำเป็นระดับรวบยอดและผลลัพธ์ (Outcomes) ซึ่งองค์กรได้ ให้บริการที่ส่งผลต่อสังคม

2.5.4 หลักการและขั้นตอนของการประเมินความต้องการจำเป็น

นักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงขั้นตอนในการประเมินความต้องการจำเป็นไว้แตกต่างกัน ดังนี้

Cuiccio and Husby-Slater (2018, pp. 8-14) กล่าวว่า ขั้นตอนการประเมินความต้องการจำเป็นที่ประสบความสำเร็จในโรงเรียนหรือในเขตพื้นที่ มี 5 ขั้นตอน

ภาพที่ 2.1 ขั้นตอนการประเมินความต้องการ

(Cuiccio and Husby-Slater, 2018, p. 8)

โดยมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนการประเมินความต้องการจำเป็น (Plan the Needs Assessment) ขั้นตอนแรกในการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวข้องกับการกำหนด ผลลัพธ์ที่ต้องการและการสร้างแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

1.1 กำหนดวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ที่ตั้งใจไว้ของกระบวนการประเมิน ความต้องการจำเป็นภายใต้บริบทของท้องถิ่น

1.2 กำหนดคำถามที่นำไปสู่การประเมินความต้องการที่จะตอบสนอง (ถ้าการประเมินความต้องการจำเป็นไม่ใช่ส่วนหนึ่งของโครงการใหญ่ที่ได้รับคำถามหรือ ความกังวลหลักแล้ว)

1.3 กำหนดสิ่งที่จะทำระยะเวลา และความรับผิดชอบสำหรับกิจกรรมที่ เกี่ยวข้องทั้งหมด

1.4 ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องวางแผนการมีส่วนร่วมและเชิญให้ผู้ มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมในกระบวนการวางแผน

1.5 อธิบายเนื้อหา สิ่งที่ต้องการจะประเมิน ขั้นตอน วิธีการในการประเมินเพื่อให้โรงเรียนหรือเขตพื้นที่นำผลลัพธ์ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

2. การเก็บรวบรวมและจัดเรียงข้อมูล (Collect and Organize Data) องค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการประเมินความต้องการใด ๆ ก็คือข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ แต่ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้บางครั้งไม่ได้นำมาใช้ในการตัดสินใจเสมอไป บ่อยครั้งที่ต้องจัดเรียงข้อมูลให้อ่านง่ายและมีประโยชน์สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะมีส่วนร่วมในการแปลความหมายของข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปและระบุความต้องการในการปรับปรุง โดยข้อมูลจะถูกรวบรวมในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณ

3. การแปลข้อมูล (Interpret Information) ในขั้นตอนนี้ ผู้ที่ศึกษาจะตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อมูลที่มีความหมายโดยรวมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลาย ๆ คน เพื่อให้แน่ใจว่าความต้องการที่ระบุได้รับการแปลความหมายภายในบริบทของท้องถิ่นและรวมไปถึงการร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมในการรวบรวมข้อมูลและรับผิดชอบในการดำเนินการขั้นตอนต่อไป ซึ่งผลจากการประเมินความต้องการช่วยให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลที่ได้มาจะตรงกับสภาพที่เป็นจริงสำหรับการนำไปใช้ในท้องถิ่น การดำเนินการในอนาคต เพื่อสนับสนุนกระบวนการนี้ข้อมูลควรจัดระเบียบและนำเสนอในรูปแบบที่แยกย่อยได้ เพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบการแปลความหมายของข้อมูลช่วยให้ ผู้เข้าร่วมกำหนดเป้าหมายความต้องการที่แท้จริงได้อย่างชัดเจนภายใต้ข้อมูลที่ได้มา

4. การกำหนดลำดับความสำคัญ (Determine Priorities) ในระหว่างการประชุมความต้องการมีแนวโน้มว่าจะมีความต้องการหลายประเด็นเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญคือต้องจำกัดรายการความต้องการนี้ให้แคบลงเป็นชุดลำดับความสำคัญที่สำคัญสำหรับการดำเนินการ นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะต้องรับผิดชอบในการดำเนินงานที่ เกิดจากการประชุมความต้องการจะต้องมั่นใจว่าลำดับความสำคัญที่ระบุนี้เป็นของจริง และเฉพาะเจาะจงกับกรอบการประชุมความต้องการและบริบทในท้องถิ่น

5. การเชื่อมต่อการนำไปใช้งาน (Connect to Implementation) ขั้นตอนสุดท้ายของการประชุมความต้องการ คือ การใช้ผลลัพธ์ของการประชุมความต้องการและเปลี่ยนผลลัพธ์เป็นสิ่งที่ดำเนินการได้ ผู้ที่ศึกษาเจาะลึกลงไปในการความต้องการที่จัดลำดับ ความสำคัญเพื่อทำความเข้าใจสาเหตุที่แท้จริงหรือเพิ่มเติมแบ่งลำดับความสำคัญเพื่อให้สามารถเชื่อมต่อกับเป้าหมายที่เกี่ยวข้องและรวมเข้ากับการปรับปรุงหรือแผนปฏิบัติการ ลำดับความสำคัญที่กำหนดขึ้นผ่านกระบวนการระบุความต้องการและตีความสาเหตุของการขับเคลื่อน การเลือกกลยุทธ์หรือการแทรกแซงที่เหมาะสม วิธีการดำเนินการและ วิธีการปรับปรุงจะได้รับการประเมินและวัดผลไปพร้อมกัน การเชื่อมต่อการนำไปใช้งาน มีความสำคัญต่อการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากกระบวนการประชุมความต้องการ

สุวิมล ว่องวานิช (2548, อ้างถึงใน กัลย์วิธราช ธาราร, 2558, หน้า 40-41) สรุปไว้ว่า การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นจะอยู่บนพื้นฐานหลักการ 2 ประการ คือ 1) หลักความแตกต่าง (Discrepancy) หมายความว่า ในกระบวนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยอาจออกแบบให้มีการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นอย่างไรก็ตามความแตกต่าง ไม่ใช่จะบอกความต้องการจำเป็นเสมอไป ขึ้นอยู่กับการกำหนดระดับความสำคัญของเป้าหมายที่พึงประสงค์ หากกำหนดไว้สูงมาก ความแตกต่างนั้นอาจไม่ใช่ความต้องการจำเป็น เพราะฉะนั้นต้องมีการกำหนดเป้าหมายให้อยู่ในระดับต่ำที่สุดที่จะขาดแคลนไม่ได้มิฉะนั้นจะเกิดผลเสียหาย 2) หลักความสำคัญ (Importance) หมายความว่า สิ่งที่เป็นความต้องการจำเป็นต้องมีความสำคัญมากต้องได้รับการตอบสนอง และความจำเป็นนั้นต้องมีลำดับความสำคัญ (Needs Prioritization) ไม่ว่าผู้วิจัยจะดำเนินการในกิจกรรมการระบุความต้องการจำเป็น (Needs Identification) กิจกรรมการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) หรือกิจกรรมการกำหนดวิธีแก้ไขตามความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้น (Needs Solution) จะต้องมีการจัดลำดับความสำคัญของผลการประเมินความต้องการจำเป็นในทุกกิจกรรมต้องจัดลำดับความสำคัญที่จำเป็นที่สำคัญที่สุด

เมื่ออิงหลักการทั้ง 2 หลักการดังกล่าว กระบวนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นโดยทั่วไปจึงควรประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การศึกษาสิ่งที่มุ่งหวัง (what should be)
- 2) การศึกษาสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน (what is)
- 3) การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ได้จาก ข้อ 1 และข้อ 2 และจัดลำดับความสำคัญของผลที่เกิดขึ้นเพื่อกำหนดความต้องการจำเป็น
- 4) การวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างในข้อ 3 และจัดลำดับ ความสำคัญของสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็น
- 5) การศึกษาและกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสาเหตุที่ทำให้เกิดความ ต้องการจำเป็นที่วิเคราะห์ได้จากข้อ 4

นอกจากนักวิจัยต้องใช้หลักการทั้งสองหลักที่กล่าวมาข้างต้น ยังจะต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการกำหนดขั้นตอนการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น ได้แก่ การกำหนดขอบเขตของการวิจัย ระดับของความต้องการจำเป็น ประเภทของความต้องการจำเป็นและการกำหนดแนวคิดที่ใช้ในการแปลความหมายเกี่ยวกับผลการวิจัย ประเมินความต้องการจำเป็นที่ได้รับ

การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ การระบุความต้องการจำเป็น (Needs Identification) เพื่อสำรวจความต้องการจำเป็น ที่เกิดขึ้นทั้งหมดในองค์กร การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุที่นำไปสู่การเกิดความต้องการจำเป็นนั้น ๆ และการกำหนดแนวทางการ แก้ไข (Needs Solution) เพื่อขจัดปัญหาที่เกิดจากความต้องการจำเป็นให้หมดไป โดยมีการประเมินขั้นสรุปสุดท้ายว่าทางเลือกใดที่สมควรนำไปปฏิบัติมากที่สุด ผลการวิจัยในทุกขั้นตอนจะให้ข้อมูลที่รองรับการตัดสินใจของผู้บริหาร ดังนั้นวิธีการที่ใช้ในการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (สุริมล ร่องวานิช, 2550, อ้างถึงใน ดาวเรือง เชียงหลิว, 2559, หน้า 38-40) จำแนกได้ ดังนี้

1. การสำรวจระบุความต้องการจำเป็นที่ดำเนินการส่วนใหญ่ใช้วิธีการสำรวจ เรียกว่า การสำรวจความต้องการจำเป็น (Needs Survey) วิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต ทั้งสามวิธีนี้ นักวิจัยมี ความคุ้นเคยกันดี เนื่องจากการวิจัยพื้นฐานสามารถดำเนินการได้ไม่ยาก หลังจากกำหนด ประเด็นวิจัยว่าจะประเมินความความต้องการจำเป็นเพื่อจุดมุ่งหมายใดและระบุประเภท ของความต้องการจำเป็นได้แล้ว นักวิจัยทำการออกแบบ กำหนดประชากรและกลุ่ม ตัวอย่าง วิธีการรวบรวมข้อมูล การสร้างเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล ขั้นตอนสำคัญของการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นสำหรับการวิจัยสำรวจ คือ การนิยามความต้องการจำเป็นว่าจะใช้นิยามความแตกต่าง (Discrepancy Definition) หรือนิยามแก้ปัญหา (Solution Definition) ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญกับการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้วย (Needs Prioritization)

2. การใช้แบบสอบถาม วิธีการที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้แบบสอบถามสามารถทำได้ทางไปรษณีย์ การสอบถามทางโทรศัพท์ การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามถือว่าเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นที่เน้นการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายขนาดใหญ่และกว้าง และลักษณะของข้อมูลที่ได้เป็นการแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นตามการรับรู้ของผู้ตอบความต้องการจำเป็นที่กำหนดด้วย วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถามเป็นความต้องการจำเป็นระดับกลุ่มบุคคลหรือระดับองค์กรไม่ใช่ระดับบุคคล จุดมุ่งหมายของการสำรวจสามารถนำไปใช้กับการวิจัยประเมิน ความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ แต่ผลการประเมินความต้องการจำเป็นที่ได้รับจะนำไปใช้กับการพัฒนาการปฏิบัติงานขององค์กรมากกว่าการพัฒนารายบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการระบุความต้องการจำเป็นด้วยแบบสอบถามส่วนใหญ่กำหนดรูปแบบการตอบเป็น มาตรฐานค่าซึ่งมีทั้งการตอบสนองเดี่ยว (Single Response Format) และรูปแบบการตอบสนองคู่ (Dual Response Format) โดยให้กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลทั้งสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ที่จะให้เป็น

3. การสัมภาษณ์ วิธีการสำรวจด้วยการสัมภาษณ์นับเป็นส่วนหนึ่งที่คนส่วนใหญ่นิยมใช้เช่นเดียวกับแบบสอบถามเพราะกระบวนการเก็บข้อมูลดำเนินการได้ง่ายไม่ซับซ้อนแต่จะใช้เวลาในการเก็บข้อมูลเนื่องจากต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเป็น รายบุคคล วิธีการสัมภาษณ์สามารถใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ แต่ทั้งนี้ต้องมีการเลือกบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ให้เป็นผู้ที่เข้าใจสภาพบริบทขององค์กรหรือ สถานการณ์ที่ต้องการประเมินความต้องการจำเป็น นอกจากนี้ นักวิจัยต้องมั่นใจในคุณภาพของผู้สัมภาษณ์ การมีทักษะความสามารถในการซักถามความจริงจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์

4. การสังเกต การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้วิธีการสังเกตจะมี ปริมาณการนำไปใช้น้อยกว่าการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เนื่องจากสิ้นเปลืองเวลาในการเก็บข้อมูลที่กำหนดช่วงเวลานานพอสมควรจนกว่าจะได้ข้อมูลความต้องการที่แท้จริง ใช้เวลานานที่ข้อมูลนานกว่า บันทึกข้อมูลยากและมีการซับซ้อนในการบันทึกข้อมูลยากกว่า ส่วนใหญ่จึงใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเสริมหรือเป็นข้อมูลประกอบจากแหล่งอื่น นอกจากนี้วิธีการสังเกตมักจะทำได้กลุ่มเป้าหมายที่มีขนาดเล็กหากกลุ่มผู้เป็นเป้าหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นมีระดับกว้างวิธีการสังเกตก็จะไม่ค่อยเหมาะสม ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะนำไปใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อระบุความต้องการจำเป็น (Needs Identification) ส่วนการใช้วิธีการสังเกตเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นอาจมีข้อจำกัดขึ้นอยู่กับบางประเด็นปัญหาหรือบางสถานการณ์และยังเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา การเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตไม่ใช่วิธีการที่จะให้ข้อมูลประเภทนี้ได้ดี

ทรงสิริ วชิรานนท์ และอรุณี อรุณเรือง (2559, หน้า 19) สรุปขั้นตอนของการประเมินความต้องการจำเป็น 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การกำหนดจุดประสงค์ของการประเมินความ

ต้องการจำเป็น 2) การกำหนดขอบเขตของการประเมินความต้องการจำเป็น 3) การกำหนดวิธีการของการประเมินความต้องการจำเป็น 4) การจัดเรียงลำดับ ความต้องการจำเป็น 5) การรายงานผลการประเมินความต้องการจำเป็น และ 6) การใช้ผลของการประเมินความต้องการจำเป็น

2.5.5 รูปแบบของคำถามสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น

Witkin (1984, อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2558, หน้า 198) ได้เสนอรูปแบบของคำถามสำหรับการประเมินความต้องการจำเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่กำหนดกลุ่มของข้อความให้คนตอบข้อมูลเพียงชุดเดียว (Single response) กับรูปแบบที่กำหนดกลุ่มของข้อความให้คนตอบ 2 ชุด (Dual response) ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะนำมาจัดกระทำแล้วทำการจัดลำดับความสำคัญโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการตอบข้อมูลชุดเดียวหรือการตอบสนองเดียว (Single-response format) รูปแบบของการให้ตอบข้อมูลแบบตอบสนองเดียว ปรากฏในแบบสอบถามที่มีข้อความให้ตอบในรูปมาตรฐานค่า โดยให้ตอบคำถามเพียงชุดเดียว ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้ ท่านมีความต้องการจำเป็นในประเด็นต่อไปนี้อยู่ในระดับใด

ท่านมีความต้องการจำเป็นในประเด็นต่อไปนี้อยู่ในระดับใด

ตาราง 2.3 รูปแบบการตอบข้อมูลชุดเดียวหรือการตอบสนองเดียว

ข้อความ	ระดับความต้องการจำเป็น				
	1	2	3	4	5
1. การกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง					
2. ความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบการวัดและประเมินผล ตามสภาพจริง					

หมายเหตุ: 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

2. รูปแบบการตอบข้อมูลสองชุดหรือการตอบสนองคู่ (Dual-response format) รูปแบบของการให้ตอบข้อมูลแบบตอบสนองคู่ปรากฏในแบบสอบถามที่มีข้อความให้ตอบในรูปมาตรฐานค่า โดยให้ตอบข้อมูลสองชุด เช่น ให้ระบุสภาพที่เป็นอยู่จริง และสภาพที่ควรจะเป็นดัง ปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

จรรยาบรรณระดับความรู้ที่ท่านมีอยู่จริงในขณะนี้และระดับที่ท่านคาดหวังตามข้อรายการต่อไปนี้

ตาราง 2.4 รูปแบบการตอบข้อมูลสองชุดหรือการตอบสนองคู่

ข้อความ	สภาพที่เป็นจริง					สภาพที่ควรจะเป็น				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. การกำหนดเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง										
2. ความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง										

หมายเหตุ: 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

การออกแบบรูปแบบการตอบขึ้นอยู่กับข้อกำหนดนิยามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น หากนิยามตามโมเดลความแตกต่าง (Discrepancy model) ก็มักจะเก็บข้อมูลโดยการให้ตัวอย่างวิจัย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นอยู่จริง แล้วค่อยนำข้อมูลสองส่วน นั้น มาจัดกระทำให้มีความหมายเพื่อสะท้อนระดับความต้องการจำเป็น

2.5.6 การจัดลำดับความสำคัญของการประเมินความต้องการจำเป็น

การจัดลำดับความสำคัญ (priority setting) ของความต้องการจำเป็นเป็น ขั้นตอนสุดท้ายของการระบุความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์สาเหตุ และการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะทำให้การประเมินความต้องการจำเป็นมีความสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์หาสาเหตุและวิธีการแก้ไขต่อไป การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เป็นการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นแต่ละประเด็น จากนั้นนำความต้องการจำเป็นมาจัดลำดับ (sort) ตั้งแต่ความสำคัญมากไปหาน้อย (สุมิล ร่องวานิช, 2558, หน้า 263)

สุมิล ร่องวานิช (2558, หน้า 264-279) ได้เสนอเทคนิควิธีที่ใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสำหรับรูปแบบการตอบที่เป็นทั้งการตอบสนองเดี่ยว และรูปแบบการตอบสนองคู่โดยมีวิธีการแนวคิดเบื้องหลังของแต่ละเทคนิควิธีการดำเนินการที่คล้ายคลึงกัน ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการสำคัญ คือ การให้คะแนนความสำคัญตามวิธีการที่กำหนด การเรียงลำดับความสำคัญและการสรุปผลการจัดลำดับความสำคัญ ดังนี้

1. เทคนิคการจัดลำดับสำหรับข้อมูลแบบการตอบสนองเดี่ยวข้อมูล แบบการตอบสนองเดี่ยว ได้แก่ ข้อมูลที่ผู้ตอบเลือกตอบข้อความในแบบสอบถามเพียงส่วนเดียว โดยอาจถามว่าข้อความนี้มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับใดหรือท่านมีความต้องการจำเป็นด้านนี้มากน้อยเพียงใด เป็นการกำหนดความต้องการจำเป็นตามนิยามการแก้ปัญหา (solution definition) ในกลุ่มเทคนิควิธีการนี้ ผู้เขียนนำเสนอการจัดลำดับจำนวน 3 วิธี ดังนี้

1.1 วิธีการจัดเรียงลำดับตามค่ามัธยฐานสำหรับมาตรแบบกลุ่ม (category scales) วิธีนี้นักวิจัยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างระบุน้ำหนักความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามการรับรู้เป็นรายประเด็นตามมาตรประมาณค่าผู้ให้ข้อมูลจะให้น้ำหนัก ความสำคัญกับความต้องการจำเป็น ประเด็นต่าง ๆ เท่ากันได้ หากเห็นว่าความต้องการ จำเป็นเหล่านั้นมีระดับความสำคัญเท่ากันจากนั้น ทำการแจกแจงน้ำหนักที่กระจายตามมาตรประมาณค่าของแต่ละข้อรายการแล้วหาค่ามัธยฐานหรือฐานนิยมหรือค่าเฉลี่ย แต่ค่ามัธยฐานจะเป็นค่าสถิติที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลที่อยู่ในมาตราจัดอันดับ ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสามารถเรียงค่าจากมากไปหาน้อยหรือจากน้อยไปหามากตามค่าสถิติที่ได้ในแต่ละข้อรายการ อย่างไรก็ตาม ผลที่ได้จากการใช้วิธีนี้ในการจัดลำดับความสำคัญมีความเป็นไปได้สูงที่ความต้องการจำเป็นทุกประเด็นมีค่าเท่ากันซึ่งทำให้ต้องมีการอภิปรายเสริมหรือหาข้อมูลอื่นเสริมว่าความต้องการจำเป็น ประเด็นใดมีความสำคัญมากที่สุดนับเป็นจุดอ่อนของวิธีนี้

1.2 วิธีการสร้างมาตรประมาณช่วงขนาด (magnitude estimation scaling) การจัดความสำคัญความต้องการจำเป็นสามารถกระทำโดยใช้วิธีการสร้าง มาตรประมาณช่วงขนาด (Magnitude Estimation Scaling-MES) โดยเปรียบเทียบความสำคัญของความต้องการจำเป็นซึ่งมีหลายด้านว่าด้านใดมีความสำคัญมากกว่า วิธีการสร้างมาตรประมาณช่วงขนาดจะมีการกำหนดความสำคัญของแต่ละข้อรายการ ด้วยคะแนนในเชิงเปรียบเทียบกับคะแนนความสำคัญของข้อความแรก ความต้องการ จำเป็นที่ใช้เป็นฐานการอ้างอิง ซึ่งกำหนดโดยการประเมินความต้องการจำเป็นถือว่าเป็น วิธีที่ลดจุดอ่อนของวิธีแรก

1.3 วิธีการกำหนดน้ำหนักคะแนนรายคู่ (paired - weighing procedure) กระบวนการกำหนดน้ำหนักคะแนนรายคู่ (Paired - Weighing Procedure - PWP) เป็นวิธีการจัดลำดับความสำคัญด้วยการเปรียบเทียบความสำคัญของความต้องการ จำเป็นทุกประเด็นเป็นรายคู่ให้ครบทุกคู่ที่เป็นไปได้ วิธีนี้จึงมีจุดเด่นกว่าสองวิธีแรก โดยปกติความต้องการจำเป็นที่ต้องการจัดลำดับความสำคัญไม่ควรเกิน 15 ข้อ หากเกิน 15 ข้อ จะทำให้กลุ่มตัวอย่างสับสน และไม่สามารถจำรายละเอียดของข้อรายการต่าง ๆ ได้ครบถ้วนสมบูรณ์

1.4 วิธีการจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ด (card sort) การจัดเรียงลำดับความสำคัญด้วยการ์ดเป็นวิธีการที่ใช้การ์ดเป็นอุปกรณ์ ที่ทำให้ผู้ประเมินความต้องการจำเป็นมีความสะดวกในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากขึ้น วิธีนี้มีขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

1.4.1 ผู้รับผิดชอบในการประเมินความต้องการจำเป็นเตรียม ข้อความที่แสดงความต้องการจำเป็นทั้งหมดที่ต้องจัดลำดับโดยการพิมพ์ในกระดาษ ที่เป็นการ์ด จัดทำการ์ดเป็นชุด ตามจำนวนคนที่ทำหน้าที่จัดลำดับความสำคัญ

1.4.2 มอบการ์ดให้กับกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่จัดเรียงลำดับ ความสำคัญชี้แจงให้แยกการตอกเป็นกอง ๆ ตามกลุ่มของข้อความที่คิดว่ามีความสำคัญ อยู่ในกองเดียวกันจะเป็นก็กองก็ได้

1.4.3 ระบุระดับความสำคัญในการจัดแต่ละใบแล้วมอบการ์ดคืน

1.4.4 ผู้รับผิดชอบในการประเมินความต้องการจำเป็น จัดทำการแจกแจงความถี่ของคะแนนของการ์ดแต่ละใบ แล้วสรุปคะแนนเป็นภาพรวม เสนอเป็น ผลการประเมินความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย

2. เทคนิคการจัดลำดับสำหรับข้อมูลแบบการตอบสนองคู่รูปแบบของการให้ตอบข้อมูลแบบตอบสนองคู่ (dual - response format) มักปรากฏในแบบสอบถาม ที่มีข้อความให้ตอบในรูปมาตรฐานค่าโดยให้ระบุข้อมูลทั้งสองชุด คือ ระดับของสภาพที่เป็นอยู่จริง และสภาพที่ควรจะเป็น รูปแบบนี้สร้างขึ้นโดยมีพื้นฐานแนวคิดของการนิยาม ความต้องการจำเป็นตามโมเดลความแตกต่าง (discrepancy model) วิธีการจัดเรียงลำดับ ความสำคัญของความต้องการจำเป็นสามารถทำได้ดังต่อไปนี้วิธีการที่ใช้หลักประเมิน ความแตกต่างพบว่าเป็นที่นิยมใช้กันมากเป็นวิธีที่มีรากฐานมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นที่ใช้โมเดลความแตกต่าง ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลแบบการตอบสนองคู่จาก มาตรการที่แสดงระดับความสำคัญ (Importance - I) ของข้อความนั้นเปรียบเสมือนค่าที่บอกระดับของ “what should be” และมาตรการที่แสดงระดับที่ข้อรายการนั้นได้รับการ ตอบสนองหรือระดับสัมฤทธิ์ผล (Degree of success - D) ที่เป็นอย่างในขณะนั้น เปรียบเสมือนค่าที่บอกระดับของ “what is” สูตรในการคำนวณระดับความต้องการจำเป็นแต่ละวิธีมีดังนี้

2.1 วิธี Mean Difference Method (MDF) กำหนดโดยหาผลต่างของ ค่าเฉลี่ยของ I และค่าเฉลี่ยของ D บางคนเรียกวิธีนี้ว่า Rank Order of Difference Scores

$$MDF = I - D$$

2.2 วิธี Priority Needs Index (PNI) เป็นวิธีการเรียงลำดับความสำคัญ ของความต้องการจำเป็นซึ่งพัฒนาขึ้นมาโดยใช้ค่าสถิติในรูปดัชนีที่สามารถบอกค่าต่ำสุด และสูงสุดได้ โดยสร้างดัชนีชื่อว่า Priority Needs Index(PNI) ซึ่งดัดแปลงมาจากวิธีการ เรียงตำแหน่งความต้องการจำเป็นจากความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวังกับที่เป็นอยู่จริง (mean difference) โดยการถ่วงน้ำหนักของผลต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง I และ D ด้วยน้ำหนักความสำคัญของ I

$$PNI = (I - D) \times I$$

2.3 วิธี Modified Priority Needs Index (PNImodified) เป็นสูตร ที่ปรับปรุงจากสูตร PNI ดั้งเดิมของ นางลักขณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช ซึ่งเป็นวิธีที่ หาค่าผลต่างของสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง (I - D) แล้วหารด้วยค่า D เพื่อควบคุม ขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยที่ไม่มีช่วงกว้างมากเกินไป และให้ความหมายในเชิงการเปรียบเทียบ เมื่อใช้ระดับของสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบันเป็นฐานในการคำนวณค่าอัตราการพัฒนาเข้าสู่สภาพที่คาดหวังของกลุ่ม

$$PNImodified = ((I-D))/D$$

2.4 การวิเคราะห์เมทริกซ์ (matrix analysis) เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่ เน้นการเสนอผลการดำเนินงานของหน่วยงานในส่วนที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่ควรได้รับการพัฒนาโดยการแบ่งตารางออกเป็น 4 ช่อง แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพที่มุ่งหวัง (หรือเรียกว่าเกณฑ์ที่ควรจะเป็น) และสภาพที่เกิดขึ้นจริงจุดที่ใช้ในการแบ่งอาจเป็น ค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงต่ำ ที่กำหนดหรือเกณฑ์ที่ผู้ประเมินเห็นว่าเหมาะสมที่จะเป็นจุดตัด (cut - off score) ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยใช้วิธี Modified Priority Needs Index (PNImodified) ในการวิเคราะห์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2.6. สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ตั้งอยู่เลขที่ 123 ถนนปัทมานนท์ หมู่ที่ 2 ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด รหัสไปรษณีย์ 45130 บนเนื้อที่ 16 ไร่ หมายเลขโทรศัพท์ 043-624951 โทรสาร 043-624952 เว็บไซต์ <http://www.ret2.go.th> มีพื้นที่ครอบคลุม 8 อำเภอ คือ อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอปทุมรัตน์อำเภอพนมไพร อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภออาจสามารถ อำเภอเมืองสรวง อำเภอโพนทราย และอำเภอหนองฮีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้กำหนดนโยบายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้ตระหนักถึงภารกิจหลักในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566)

ทิศทางการพัฒนาการศึกษา

วิสัยทัศน์

“สพป.ร้อยเอ็ด-เขต 2 เป็นองค์กรคุณภาพ บริหารจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ตามมาตรฐานสากล”

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงและภัยคุกคามแบบใหม่ทุกรูปแบบ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต

3. พัฒนาศักยภาพผู้เรียนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มี ความรู้ ทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ ทักษะวิชาปกครองชีพ และคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21

4. ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. ส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ

6. สร้างโอกาส ความเสมอภาคลดความเหลื่อมล้ำ ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษา อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

7. ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยึดหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง และเป้าหมายโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

8. พัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา

9. ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ

เป้าประสงค์

1. ผู้เรียนมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีหลักคิดที่ถูกต้องและเป็นพลเมืองดี ของชาติมีคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและ ผู้อื่น ซื่อสัตย์ สุจริต มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อม อารี มีวินัย รักษาศีลธรรม

2. ผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบและรองรับวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)

3. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างเสมอภาค ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

4. ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐาน เติบโตตามศักยภาพให้มีความรู้ ทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ ทักษะวิชาปกครองชีพ ให้เป็นผู้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

5. สถานศึกษาจัดการศึกษาเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) และสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6. ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่ง และมาตรฐานวิชาชีพ

7. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบท

กลยุทธ์

- กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความปลอดภัยจากภัยทุกรูปแบบ
- กลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชากรวัยเรียนทุกคน
- กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21
- กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา

ค่านิยมองค์กร

“วิเคราะห์องค์การ สะท้อนข้อมูล เพิ่มพูนประสิทธิภาพ สู่สากลเทคโนโลยีมีคุณภาพและคุณธรรม” นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566

ด้านความปลอดภัย

1.1 พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยของผู้เรียนทุกคน พร้อมเสริมสร้างระบบและกลไกในการดูแลความปลอดภัยอย่างเข้มข้น ให้กับผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา จากโรคภัยต่าง ๆ ภัยพิบัติและภัยคุกคามทุกรูปแบบ

1.2 ส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดีและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1.3 สร้างภูมิคุ้มกัน การรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยี ในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และชีวิตวิถีปกติต่อไป (Next Normal)

ด้านโอกาส

2.1 ส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3 – 6 ปีทุกคน เข้าสู่ระบบการศึกษาสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการดูแลปกป้อง เพื่อให้มีพัฒนาการครบทุกด้าน โดยมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 จัดการศึกษาให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เข้าถึงโอกาส ความเสมอภาค และได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะสำหรับการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพในอนาคตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

2.3 จัดการศึกษาให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เข้าถึงโอกาส ความเสมอภาค และได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2.4 ส่งเสริมเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและจัดหาทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้ การฝึกอาชีพ เพื่อให้ทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถพึ่งตนเองได้

2.5 พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรายบุคคล เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะการดูแลและป้องกันไม่ให้นักเรียนออกจากระบบการศึกษา และช่วยเหลือเด็กตกหล่น เด็กออกกลางคันให้กลับเข้าสู่ระบบ

ด้านคุณภาพ

3.1 ส่งเสริม สนับสนุน สถานศึกษาที่มีความพร้อม ให้นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นสมรรถนะไปใช้ตามศักยภาพของสถานศึกษา ให้สามารถออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการและบริบท

3.2 พัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่เหมาะสมตามช่วงวัย สามารถจัดการตนเอง มีการคิดขั้นสูง มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถจัดระบบและกระบวนการทำงานของตนเองและร่วมกับผู้อื่น โดยใช้การรวมพลังทำงานเป็นทีม เป็นพลเมืองที่ดี มีศีลธรรม และอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน รวมทั้งมีความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ ยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3.3 จัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 นำไปสู่การมีอาชีพ มีงานทำและส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

3.4 ส่งเสริม และพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลคุณภาพผู้เรียน ให้ควบคู่การเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งส่งเสริมการนำระบบธนาคารหน่วยกิตมาใช้ในการเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนในสถานศึกษา

3.5 พัฒนา ส่งเสริม ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งบุคลากรสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิชาชีพ

ด้านประสิทธิภาพ

4.1 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจและใช้พื้นที่เป็นฐาน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหลักธรรมาภิบาล

4.2 นำเทคโนโลยีดิจิทัลและการจัดการฐานข้อมูล มาใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการเรียนรู้ของผู้เรียน

4.3 ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาโรงเรียนคุณภาพ ใช้พื้นที่เป็นฐาน ใช้นวัตกรรมในการขับเคลื่อนบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน และแสวงหาการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับเพื่อให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

4.4 เพิ่มประสิทธิภาพการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และปรับกระบวนการนิเทศติดตาม และประเมินผลการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และชีวิตวิถีปกติต่อไป (Next Normal)

การติดตาม ประเมินผลตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การติดตามประเมินผลการนำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีแนวทางและกระบวนการ ดังนี้

1. มีการติดตามความก้าวหน้าการขับเคลื่อนตัวชี้วัดตามโครงการ/กิจกรรม พร้อมประเมินผลสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และนำผลที่ได้มาพัฒนาการศึกษาในภาพรวม

2. จัดทำรอบการประเมินผลการปฏิบัติงานและกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกับแผนปฏิบัติการประจำปี และมอบผู้รับผิดชอบจัดทำเครื่องมือและปฏิทินการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยนำวิธีการติดตามประเมินผลที่หลากหลายและเหมาะสมมาใช้

3. พัฒนาระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินและรายงานผลผลที่รวดเร็วและมีสารสนเทศเพื่อการทบทวน ปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทันเหตุการณ์

4. เสริมสร้างกลไกและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษาและบุคคลภายนอก ในการตรวจสอบ ติดตามความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนโครงการกิจกรรมตามแผนให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้

5. พัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจัดทำข้อมูลที่น่าสนใจประกอบรอบการตรวจสอบได้อย่างถูกต้องชัดเจน

โดยมีหน่วยกำกับ ประสาน ส่งเสริมการจัดการศึกษา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัด 332/1 แห่ง เป็นหน่วยปฏิบัติการจัดการศึกษาเพื่อให้ภารกิจดังกล่าวสามารถตอบสนองสภาพปัญหาความต้องการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 นโยบายสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ รองรับการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล และยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)

เครื่องมือในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ใช้ ROJET 2 MODEL เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา โดยใช้หลักการดำเนินงาน คือ “ได้ใจคน ได้ผลงาน ประสานพลัง” ดังนี้

ภาพที่ 2.2 ROJET 2 MODEL

- R = Recheck ได้แก่ ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- O = Organization ได้แก่ ศึกษาเพื่อพัฒนาองค์กรให้มีความก้าวหน้า บริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- I = Information ได้แก่ การใช้ข้อมูล ข่าวสาร ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- E = Evaluation ได้แก่ การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา นำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนและพัฒนากิจการการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
- T = Technology ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 2 = Quality and Moral ได้แก่ คุณภาพ และคุณธรรม

1. คำว่า คุณภาพ มี 5 ระดับ คือ

คุณภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนดทิศทางการพัฒนาตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ.2560 ได้แก่

- 1.1 การบริการจัดการที่ดี
- 1.2 การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้
- 1.3 การกระจายอำนาจและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา

2. คุณภาพสถานศึกษา (Education Institution Quality) ประกอบด้วย

2.1 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (The Education Quality Development Plan)

2.2 การจัดการเรียนการสอน (Organizing Instruction)

2.3 ระบบประกันคุณภาพการศึกษา (Assurance System of Quality)

2.4 การบริหารจัดการ/การนิเทศ (Administration and Management/Supervision)

3. คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย

3.1 พัฒนาครูให้เป็นครูยุคใหม่ โดยปรับบทบาทจาก “ครูผู้สอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการเรียนรู้”

3.2 อบรม พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่ง ปฏิบัติงานตรงกับความรู้ ความสามารถ วุฒิการศึกษา/การอบรม และลดภาระงานครูที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอน

3.3 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยใช้ระบบบริหารงานบุคคลที่มีความเป็นธรรม

3.4 สร้างขวัญกำลังใจและยกย่องเชิดชูเกียรติ

4. คุณภาพห้องเรียน (Classroom Quality) ประกอบด้วย

4.1 การจัดสภาพแวดล้อม/บริบท (Classroom Environment)

4.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning Process) ดำเนินการดังนี้

1) พัฒนาหลักสูตร จัดทำหน่วยการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้
2) กระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะ 3Rs +8Cs

3) ครูสอนตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551) สอน-สอบ ประจำหน่วยการเรียนรู้

4) คัดกรองนักเรียนอ่าน-เขียนไม่ได้ ทุกชั้น แล้วร่วมกันสร้างนวัตกรรม/วิจัยแก้ปัญหา

5) ส่งเสริมความสามารถนักเรียน แข่งขันอัจฉริยภาพทุกระดับ

4.3 ระบบเทคโนโลยีการศึกษา (Technology System)

4.4 การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Research)

4.5 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student Assistance System)

5. คุณภาพผู้เรียน หมายถึงการพัฒนาผู้เรียน 3 ด้าน ดังนี้

5.1 วิชาการ ได้แก่

1) พัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความพร้อมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา

2) พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะ 3Rs +8Cs

- 3) พัฒนาส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพพหุปัญญาในการดำรงชีวิต
- 4) พัฒนานักเรียนทุกระดับชั้นให้มีความสามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้ตามวัย
- 5) ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกระดับชั้นให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน

5.2 วิชาชีพ ได้แก่

- 1) เสริมทักษะวิชาชีพ
- 2) การส่งเสริม OSOP หรือ One School One Product
- 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1– 3 ต้องเลือกเรียนวิชาเสริมเป็นวิชาชีพให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติได้

5.3 วิชาประกอบชีพ ได้แก่

- 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ
- 2) ค่านิยมหลัก 12 ประการ
- 3) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4) เสริมสร้าง ความซื่อสัตย์ วินัย คุณธรรม จริยธรรม และการมีจิตสาธารณะ ให้แก่ผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนผ่านสาระการเรียนรู้ทุกวิชา รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

คำว่า คุณธรรม คือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล

กระบวนการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามรูปแบบ ROJET 2 MODEL นั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้ใช้หลักในการดำเนินงาน คือ **“ได้ใจคน ได้ผลงาน ประสานพลัง”** และใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงการทำงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 อย่างเป็นระบบ เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษา สู่เป้าหมาย **“คุณภาพผู้เรียน 3 วิ” ได้แก่ วิชาการ วิชาชีพ และวิชาประกอบชีพ**

เขตบริการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และสถานศึกษาในสังกัดดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ 8 อำเภอ มีจำนวน 332/1 โรงเรียน ดังนี้

1. อำเภอเกษตรวิสัย	มีจำนวน 58 โรงเรียน
2. อำเภอปทุมรัตน์	มีจำนวน 42 โรงเรียน
3. อำเภอพนมไพร	มีจำนวน 50 โรงเรียน
4. อำเภอสุวรรณภูมิ	มีจำนวน 74 โรงเรียน
5. อำเภออาจสามารถ	มีจำนวน 56/1 โรงเรียน

6. อำเภอเมืองสรวง มีจำนวน 17 โรงเรียน
 7. อำเภอโพธาราม มีจำนวน 19 โรงเรียน
 8. อำเภอหนองฮี มีจำนวน 16 โรงเรียน

ตาราง 2.5 จำนวนสถานศึกษา นักเรียน และข้าราชการครู สังกัด สพฐ.

ที่	อำเภอ	จำนวน สถานศึกษา	จำนวนนักเรียน (คน)	จำนวนครู (คน) (ตามจ.18)
1	อำเภอเกษตรวิสัย	58	7488	530
2	อำเภอปทุมรัตน์	42	3810	283
3	อำเภอพนมไพร	50	4657	332
4	อำเภอสว่างภูมิ	74	8824	614
5	อำเภอเมืองสรวง	17	1617	135
6	อำเภอโพธาราม	19	2287	166
7	อำเภออาจสามารถ	56/1 สาขา	5450	377
8	อำเภอหนองฮี	16	1593	127
	รวม	332/1 สาขา	35726	2564

2.7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 งานวิจัยภายในประเทศ

พระมหาบรรจง ตีสรโณ (ศรีสุข) (2560) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณารสวิทยา จังหวัดสุรินทร์พบว่า อิทธิบาทธรรม 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทั้งการเรียน การสอน และการดำเนินชีวิตนักเรียนได้รับการส่งเสริมให้รักเรียน มีความเพียร และใช้ปัญญาใคร่ครวญ ครูผู้สอนควรปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้บริหารสนับสนุนครูด้วยขวัญกำลังใจและการพัฒนาความสามารถเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและประสบความสำเร็จในการศึกษา

ชนิสรา ชุมวงศ์ (2563, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่าสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ความต้องการสูงสุด ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล การแนะแนว การนิเทศ การวิจัย การพัฒนาหลักสูตร และการประกันคุณภาพแนวทางการดำเนินงานประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 32 แนวทางย่อยใช้แนวคิด Best Practice และหลัก PDCA ขับเคลื่อนงาน ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

ตรีศุคนธ์ คุณาเอก (2563, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมาก

พัชญ์พิชา จันทา (2563, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด แนวทางการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย 7 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) กระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลและประเมินผล 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ 5) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี 6) การนิเทศการศึกษา 7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยเน้นการวิเคราะห์ วางแผน ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ

ยุทธนา บัวบาล, สุนทร สายคำ และพระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส (2564, บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (เฉลี่ย = 4.38, S.D. = .54) ครอบคลุมด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผล การพัฒนาบุคลากร และการนิเทศภายใน ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ การบริหารงานด้วยความเป็นธรรม (วิมังสา) การจัดทำแผนวิชาการอย่างเป็นระบบ (วิมังสา) การปฏิบัติงานตามมาตรฐานและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) การจัดทำเอกสาร โปร่งใสตรวจสอบได้ (จิตตะ) และการสร้างบุคลากรคุณภาพโดยพึงเสียส่วนรวม (วิมังสา)

นุชเรศ คำติบุญ (2564, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การวัดผลและประเมินผล การจัดการเรียนการ

สอน การวางแผนงานวิชาการ และการพัฒนาหลักสูตร สำหรับแนวทางการพัฒนา พบว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมาก โดยเสนอว่า การพัฒนาหลักสูตรควรบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ จัดทำเอกสารมาตรฐาน และส่งเสริมทักษะชีวิตนักเรียน การวางแผนงานวิชาการควรให้ครูมีส่วนร่วมและลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้อง การจัดการเรียนการสอนควรเน้นวิจัย พัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ และปรับปรุงห้องสมุด ส่วนการวัดผลและประเมินผลควรดำเนินการตามสภาพจริง เพื่อนำผลไปพัฒนาการเรียนการสอนและส่งเสริมการศึกษาต่อด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น

นายณฤต มະโนศร (2565, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมาก คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมาด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา 2. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารงานตามหลักวิริยะ ด้านการบริหารงานตามหลักจิตตะ ด้านการบริหารงานตามหลักฉันทะ และด้านการบริหารงานตามหลักวิมังสา ตามลำดับ 3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานตามหลักฉันทะ พึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ รู้จักการวิเคราะห์ จัดทำและนำหลักสูตรไปใช้ส่งเสริมให้ครู จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ด้านการบริหารงานตามหลักวิริยะ มุ่งมั่นที่จะดำเนินงานวิชาการด้วยความเพียรพยายามด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริง ส่งเสริมให้ครูรู้จักใช้เทคโนโลยีและมีการวัดผลประเมินผลนักเรียนอย่างเป็นระบบ 3) ด้านการบริหารงานตามหลักจิตตะ มีใจจดจ่อและมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ ส่งเสริมครูให้ทุ่มเทและมีความรับผิดชอบ มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ 4) ด้านการบริหารงานตามหลักวิมังสา ไตร่ตรองการปฏิบัติงานในด้านของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการประชุมวางแผนทบทวนด้านการนิเทศและการวัดผลประเมินผลให้เป็นระบบ

อมรรัตน์ ดาคม (2565, บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่ปฏิบัติสูงสุดคือการนิเทศภายใน รองลงมาคือการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ส่วนที่ต่ำสุดคือการใช้สื่อนวัตกรรม การเรียนการสอน สำหรับแนวทางการพัฒนา เสนอให้ผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่น จัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ใช้การวัดผลที่หลากหลาย พัฒนาสื่อนวัตกรรมที่เหมาะสม และดำเนินการนิเทศอย่างต่อเนื่องพร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

บุษบา ขมทิ (2566, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการศึกษาและการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 3) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้ร้อยละ 62 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 5) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) แนวทางในการปรับประยุกต์ใช้ด้านฉันทะ การคัดเลือกบุคคลให้ตรงกับงานเพื่อให้เกิดความพอใจในงาน 2) แนวทางในการปรับประยุกต์ใช้ด้านวิริยะ มีการวางแผนร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อในงาน 3) แนวทางในการปรับประยุกต์ใช้ด้านจิตตะส่งเสริมและเสริมแรงทางบวกให้ผู้ปฏิบัติมีความจดจ่อในงาน และ 4) แนวทางในการปรับประยุกต์ใช้ด้านวิมังสา มีการทบทวน ตรวจสอบตราหาข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขด้วยความพินิจพิจารณา

ชนมพรรษ เทียมดวงแข (2566, บทคัดย่อ) การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็น เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และด้านการวัดผล ประเมินผล 2. แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 30 แนวทาง ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5 แนวทาง 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 5 แนวทาง 3) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 5 แนวทาง 4) ด้านการวัดผลประเมินผล 5 แนวทาง 5) ด้านการนิเทศการศึกษา 5 แนวทาง 6) ด้านการพัฒนา และใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 5 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภูพบว่าแนวทางมีความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับที่มากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกแนวทางมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกันทุกข้อ โดยด้านที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ความเป็นไปได้ของแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกแนวทางมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกันทุกข้อ โดยด้านที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษาและด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา (มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน)

สุรัตน์ วรสาร และจิราภรณ์ ผันสว่าง (2567, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอหนองกุงศรี 2 จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอหนองกุงศรี 2 จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการวัดประเมินผลและงานทะเบียนเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานวิชาการเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอำเภอหนองกุงศรี 2 จังหวัดกาฬสินธุ์ (1) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรเน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ และพัฒนาความรู้ได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตนเอง (2) ด้านการวัดประเมินผลและงานทะเบียนเทียบโอนผลการเรียน ควรมีระเบียบการวัดผลและประเมินผลการเรียนอย่างเป็นระบบ (3) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรมีการจัดให้ครูเข้าอบรมทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ควรมีการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ และเป็นศูนย์สื่อเทคโนโลยี (5) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรมีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา (6) ด้านการนิเทศการศึกษา ควรให้ครูนำแนวทางในการแก้ไขการ

เรียนการสอนไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ (7) ด้านการพัฒนา ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ควรมีการประชุมสัมมนาบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2.7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Muhammad Dhiyauddin Saharudin, (2021) บทความนี้จะสำรวจบทบาทสำคัญของผู้บริหารในระบบการศึกษาระดับสูงในมาเลเซีย ซึ่งกระบวนการตัดสินใจมีผลกระทบต่อการรับมือกับความท้าทาย ผู้บริหารได้รับประสิทธิผลในขณะที่สามารถดำเนินกิจกรรมที่มีประสิทธิผลได้ในเวลาเดียวกัน บทความนี้ได้นำไปสู่การอภิปรายที่สมเหตุสมผลและมีประสิทธิผลเกี่ยวกับปัญหาที่ผู้บริหารต้องเผชิญในการพัฒนาระบบการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีการวิเคราะห์ความท้าทาย เช่น การขาดการพัฒนาหลักสูตรวิชาการ ความไม่มีประสิทธิภาพในการติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ และการดูแลที่ไม่มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับระบบการจัดการการเรียนรู้ ได้มีการหารือเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยการทำการวิจัยนี้ให้เสร็จสิ้น ทฤษฎีที่สำคัญได้รับการนำไปใช้เพื่อรับมือกับความท้าทายและปัญหาที่ฝ่ายบริหารในมาเลเซียประสบ นอกจากนี้ ยังมีการให้คำแนะนำที่มีประสิทธิผลเพื่อนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาย่างมีนัยสำคัญ มีการกำหนดขอบเขตในอนาคตเพื่อลดปัญหาในอนาคต ซึ่งมีประสิทธิภาพในการแก้ไขสถานการณ์ที่สำคัญสำหรับฝ่ายบริหารในระบบการศึกษาระดับสูงเช่นกัน

Niyazova, M. V, (2024) การอภิปรายทางวิชาการอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการปรับปรุงการวิจัยทางวิชาการเน้นถึงผลกระทบสองด้านของแนวทางการจัดการที่แตกต่างกัน ต่อปริมาณและคุณภาพของการวิจัยในระดับอุดมศึกษาจุดมุ่งหมาย บทความนี้มุ่งเน้นที่การวิเคราะห์พลวัตของผลการวิจัยทางวิชาการในมหาวิทยาลัยในภูมิภาค โดยเน้นที่โอกาสและข้อจำกัดของการกระตุ้นผลผลิตทางวิทยาศาสตร์ของแต่ละบุคคล วิธีการและวิธีการวิจัย การศึกษานี้ใช้แนวทางผสมผสานอย่างกว้างขวางในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการวิจัยทางวิชาการ แนวทางเชิงระบบนี้เกี่ยวข้องกับการจัดการผลลัพธ์ร่วมกับวิธีการวิจัยทางสถิติ สังคมวิทยา และการเปรียบเทียบพื้นฐานเชิงประจักษ์ของการศึกษานี้คือข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ปี 2012 ถึง 2022 ข้อมูลดังกล่าวมาจากสำนักงานสถิติแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย ซึ่งติดตามประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยภายใต้กระทรวงวิทยาศาสตร์และอุดมศึกษาของรัสเซีย นอกจากนี้ ยังรวบรวมข้อมูลจากห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ทางวิทยาศาสตร์ของสหพันธรัฐรัสเซีย ฐานข้อมูลการอ้างอิงระหว่างประเทศ และผลการสำรวจออนไลน์ที่ดำเนินการในหมู่เจ้าหน้าที่ด้านวิทยาศาสตร์และการสอนในมหาวิทยาลัยในสหพันธรัฐรัสเซีย ผลลัพธ์ ในช่วงที่ศึกษาวิจัย มหาวิทยาลัยใน Primorsky Krai ของสหพันธรัฐรัสเซีย ได้แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นที่เพิ่มขึ้นภายในชุมชนวิทยาศาสตร์แห่งชาติในแง่ของปริมาณการวิจัย

และพัฒนาและจำนวนการตีพิมพ์ อย่างไรก็ตาม มีการลดลงของสภาพแวดล้อมทางวิชาการสำหรับเจ้าหน้าที่ด้านวิทยาศาสตร์และการสอนเนื่องจากภาระงานสอนที่เพิ่มขึ้น โอกาสในการได้รับแรงจูงใจที่ลดลงเมื่อเทียบกับมาตรฐานในภูมิภาค และความเสี่ยงของการจ้างงานระยะสั้น ความเข้มข้นและความไม่แน่นอนที่เพิ่มขึ้นได้กลายเป็นปัจจัยจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการวิจัยทางวิชาการในมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของปัจจัยผลกระทบของวารสารที่เผยแพร่ผลการวิจัย การสำรวจทางสังคมวิทยาที่ดำเนินการในหมู่พนักงานเผยให้เห็นระดับความเชื่อมั่นที่ค่อนข้างต่ำในระบบที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมผลผลิตทางวิทยาศาสตร์ของแต่ละบุคคล ความแปลกใหม่ทางวิทยาศาสตร์ ความแปลกใหม่ทางวิทยาศาสตร์ของการศึกษาวิจัยอยู่ที่การพัฒนารากฐานขององค์กรและวิธีการสำหรับการจัดการและประเมินผลการวิจัยทางวิชาการภายในกรอบผลลัพธ์ที่อิงตามแรงจูงใจ ความสำคัญในทางปฏิบัติ ความสำคัญในทางปฏิบัติของผลลัพธ์อยู่ที่การเน้นย้ำแนวโน้มในพลวัตของการวิจัยทางวิชาการในระดับภูมิภาค โดยแสดงให้เห็นเครื่องมือในการลดความไม่สมดุลของข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์ ทำได้โดยใช้ตัวแปรที่ช่วยระบุข้อจำกัดของแรงจูงใจในผลผลิตการวิจัยของแต่ละบุคคลเพื่อการพัฒนา

Zulpan Syarif Supriadi Hasibuan, (2024) วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าคือการวิเคราะห์บทบาทของการนิเทศทางวิชาการในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการกำกับดูแลการศึกษาระดับอุดมศึกษา การนิเทศในบริบทของการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นกระบวนการบริหารและเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการการศึกษาได้ การวิจัยครั้งนี้เน้นที่ประสิทธิผลของการนิเทศทางวิชาการในการนำการนิเทศการศึกษาแบบองค์รวมไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม การวิจัยนี้ใช้แนวทางการศึกษาวรรณกรรมโดยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศทางวิชาการ การศึกษาแบบองค์รวม และประสิทธิผลของการนิเทศ ผลการทบทวนวรรณกรรมอธิบายว่าการนิเทศทางวิชาการที่มีประสิทธิผลสามารถสนับสนุนการนิเทศการศึกษาแบบองค์รวมได้ รวมถึงการวางแผน การจัดองค์กร การดำเนินการ และการติดตามผล ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาความสามารถของครูอย่างต่อเนื่อง

Annisa Rahmadani, Rizka Rahman Tanjung, Windi Melisa, (2024) การบริหารการศึกษาเป็นสาขาที่สำคัญในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล วารสารนี้มุ่งเน้นการอภิปรายแนวคิดพื้นฐานของการบริหารการศึกษาตั้งแต่คำจำกัดความ เป้าหมาย หน้าที่ หลักการ ไปจนถึงขอบเขต วารสารนี้จะกล่าวถึงว่าการบริหารการศึกษาคือกระบวนการจัดการทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา เป้าหมายหลักของการบริหารการศึกษา คือการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ หน้าที่ของการบริหารการศึกษา ได้แก่ การวางแผน การจัดระเบียบ การกำกับดูแล และการกำกับดูแล หลักการของการบริหารการศึกษาที่ต้องคำนึงถึงในการนำไปปฏิบัติ ได้แก่ ความเป็นประชาธิปไตย มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และ

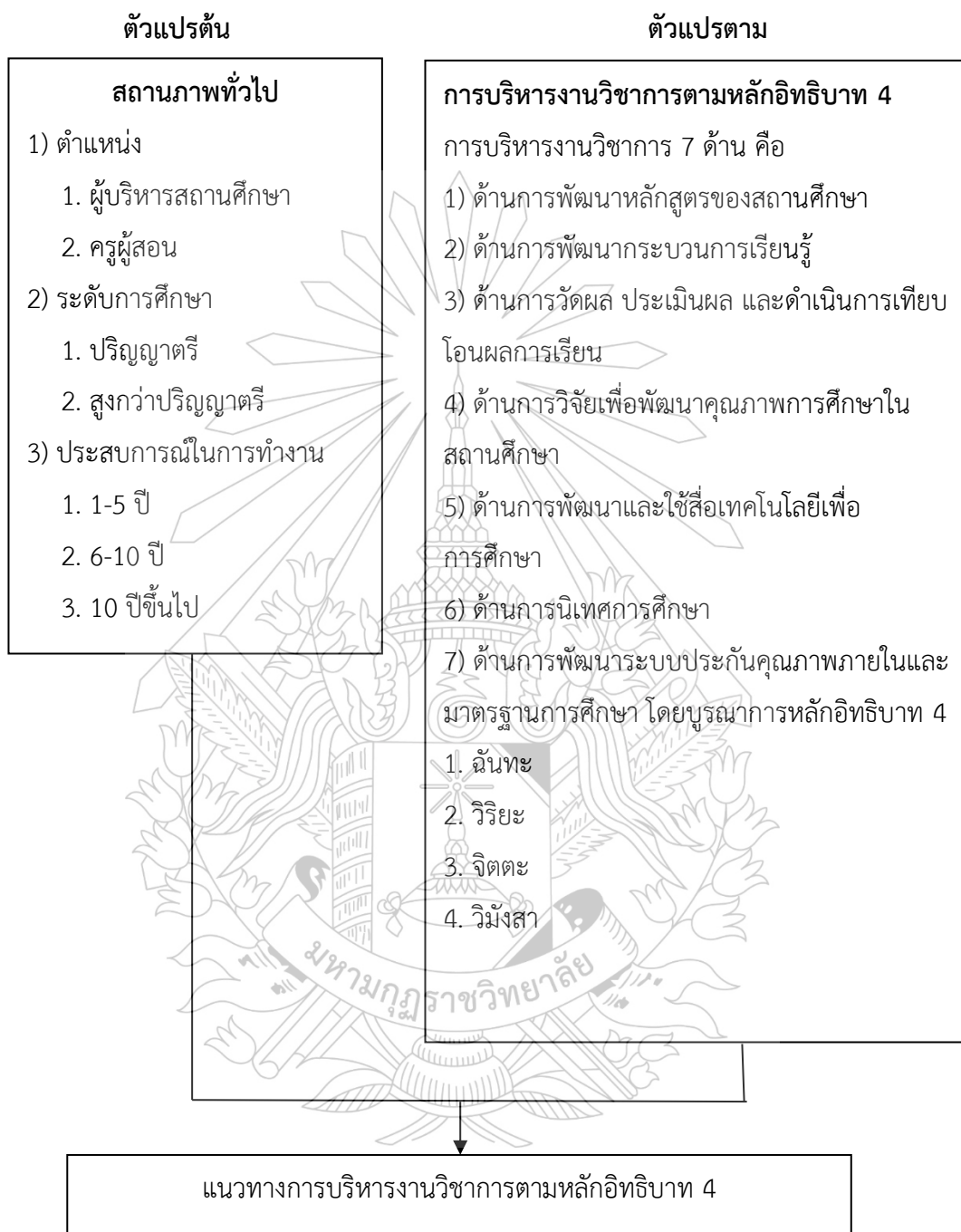
ยั่งยืน ขอบเขตของการบริหารการศึกษา ได้แก่ การบริหารบุคลากร การบริหารหลักสูตร การบริหารการเงิน การบริหารสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารนักศึกษา และการบริหารการเรียนการสอน

Yao Yao, Thada Siththada, (2024) การศึกษานี้ตรวจสอบผลกระทบของการบริหารวิชาการต่อความสำเร็จของนักศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาในมณฑลเจียงซี ประเทศจีน โดยใช้แนวทางแบบผสมผสาน การศึกษาได้สังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ตอบแบบสำรวจ 468 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเพื่อประเมินปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของนักศึกษา ผลการศึกษาเน้นย้ำถึงผลกระทบของภาคส่วนการจัดการการเรียนการสอน (รวมถึงทรัพยากรบุคคลสำหรับโรงเรียน ทรัพยากรการสอนของโรงเรียน ทรัพยากรทางการเงินของโรงเรียน สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของโรงเรียน รูปแบบการจัดการของผู้นำโรงเรียน การจัดการโครงการการสอน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน) ในการมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของนักศึกษา (โดยวัดจากความสำเร็จในอาชีพ เกรดเฉลี่ยของนักศึกษา ความพึงพอใจในการทำงาน จำนวนทุนการศึกษา และรางวัลการแข่งขัน) การศึกษานี้ยังระบุถึงความท้าทาย เช่น การจัดสรรทรัพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพและรูปแบบความเป็นผู้นำที่แปรผัน จากผลการศึกษาได้มีการเสนอคำแนะนำเชิงกลยุทธ์เพื่อปรับปรุงแนวทางการบริหารวิชาการที่มุ่งเป้าไปที่การปรับปรุงคุณภาพโดยรวมของความสำเร็จของนักศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษาในมณฑลเจียงซี การศึกษานี้ให้ข้อมูลเชิงลึกอันมีค่าเกี่ยวกับการอภิปรายการจัดการทางการศึกษาและเสนอแนวทางปฏิบัติสำหรับการกำหนดนโยบายและการพัฒนาสถาบัน

Illia Lysokon, Tamara Vasyliuk, Yuliia Barulina, Ivanna RazmolodChyKo va, Hanna Zakharova, (2024) ศึกษากลยุทธ์การจัดการคุณภาพและความสามารถในการแข่งขันในมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษา โดยชี้ว่าจำเป็นต้องใช้แนวทางการบริหารจัดการที่สมดุล มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน พัฒนาระบบติดตามและประเมินคุณภาพการสอนและการวิจัย ตลอดจนปรับปรุงกระบวนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังต้องตอบสนองความต้องการของนักศึกษา คณาจารย์ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พร้อมรักษาการสื่อสารที่เปิดกว้างเพื่อบรรลุมาตรฐานคุณภาพสูงและเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน งานวิจัยนี้มุ่งรวบรวมแนวทางเชิงทฤษฎีและปฏิบัติในการพัฒนากลยุทธ์การจัดการการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการพัฒนาทักษะข้ามวัฒนธรรม ภาวะผู้นำ และความรู้ด้านดิจิทัลของผู้เชี่ยวชาญในอนาคต อีกทั้งยังเชื่อมโยงคุณภาพการศึกษากับดัชนีการพัฒนามนุษย์และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ พร้อมเสนอแนวทางการประเมินคุณภาพการจัดการการศึกษา เพื่อยืนยันความสามารถในการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาในบริบทปัจจุบัน

2.8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบถ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา จึงได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังแผนภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 229 คน และครูผู้สอน จำนวน 3,477 คน รวมทั้งสิ้น 3,706 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2) ข้อมูลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2567

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 คน และครูผู้สอน จำนวน 329 คน รวม 351 คน โดยใช้ตารางการประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1990, 607-610) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดสถานศึกษา ด้วยการเทียบสัดส่วน แล้วสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย คือ กลุ่มบุคคลที่ผู้วิจัยเลือกมาเพื่อให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งก็คือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์สูง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวมทั้งหมด 6 คน โดยเลือกมาจากโรงเรียนที่มีผลงานโดดเด่นหรือมีแนวทางการดำเนินงานที่ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน (ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูผู้สอน 1 คน) กระบวนการคัดเลือกใช้วิธีการ “เลือกแบบเจาะจง” (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกผู้ที่ตรงกับคุณสมบัติเฉพาะที่ต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกและเหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดสถานศึกษา	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม	ผู้บริหาร	ครูผู้สอน	รวม
ขนาดใหญ่	110	1,698	1,808	11	160	171
ขนาดกลาง	87	1,544	1,631	8	146	154
ขนาดเล็ก	32	235	267	3	23	26
รวม	229	3,477	3,706	22	293	351

3.2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

3.2.1 แบบสอบถาม มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถาม

1.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ มีลักษณะเป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (check list)

1.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scales) 5 ระดับ

5 คะแนน หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์มาก

3 คะแนน หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์น้อย

1 คะแนน หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์น้อยที่สุด

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย คือ กลุ่มบุคคลที่ผู้วิจัยเลือกมาเพื่อให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งก็คือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์สูง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวมทั้งหมด 6 คน โดยเลือกมาจากโรงเรียนที่มีผลงานโดดเด่นหรือมีแนวทางการดำเนินงานที่ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน (ผู้บริหารสถานศึกษา

1 คน และครูผู้สอน 1 คน) กระบวนการคัดเลือกใช้วิธีการ “เลือกแบบเจาะจง” (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกผู้ที่ตรงกับคุณสมบัติเฉพาะที่ต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกและเหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

3.3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.3.1 การสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาหลักการ แนวคิด และวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าจากเอกสารและตำราเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือการวิจัย

2) ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) และการสร้างแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open ended) จากตำราของ บุญชม ศรีสะอาด (2545)

3) สร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องและครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะแต่ละด้าน

4) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

5) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของคำถามแต่ละข้อ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC : Index of item objective congruence) โดยให้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถามดังนี้

ให้คะแนน +1	ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน 0	ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
ให้คะแนน -1	ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

แบบสอบถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00

6) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาเสนอแนะ

7) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

8) นำแบบสอบถามที่ทดลองมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ความเชื่อมั่นของสภาพปัจจุบันทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 และสภาพที่พึงประสงค์ทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

9) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3.3.2 การสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

คือ กลุ่มบุคคลที่ผู้วิจัยเลือกมาเพื่อให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งก็คือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์สูง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวมทั้งหมด 6 คน โดยเลือกมาจากโรงเรียนที่มีผลงานโดดเด่นหรือมีแนวทางการดำเนินงานที่ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน (ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูผู้สอน 1 คน) กระบวนการคัดเลือกใช้วิธีการ “เลือกแบบเจาะจง” (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกผู้ที่ตรงกับคุณสมบัติเฉพาะที่ต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกและเหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน วิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนทฤษฎีและแนวทางในการบริหาร วิชาการ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ทางทฤษฎีที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดเป็น กรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ เพื่อการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ข้อมูล เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ เพื่อตรวจสอบเนื้อหาและภาษาที่ใช้นำมาปรับปรุงแก้ไข

3) นำแบบสัมภาษณ์ ไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ เมื่อ ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วจึงจัดทำแบบวิเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์ฉบับ สมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้ ตรวจสอบคุณภาพและใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5) นำแบบสัมภาษณ์ไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย คือ กลุ่มบุคคลที่ผู้วิจัยเลือกมา เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งก็คือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์สูง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวมทั้งหมด 6 คน โดยเลือกมาจากโรงเรียนที่มีผลงานโดดเด่นหรือมีแนวทางการดำเนินงานที่ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน (ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูผู้สอน 1 คน) กระบวนการคัดเลือกใช้วิธีการ “เลือกแบบเจาะจง” (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกผู้ที่ตรงกับคุณสมบัติเฉพาะที่ต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกและเหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

3.4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสอบถาม

1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล จากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอรัญญิทยอด นำเรียนผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอรัญญิทยอดเขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิจัย

2) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมแบบสอบถามเสนอผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอรัญญิทยอดเขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนตอบแบบสอบถาม โดยส่ง Google form ผ่านทาง Application LINE

3.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์

1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล จากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอรัญญิทยอด นำเรียนผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอรัญญิทยอดเขต 2 ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

2) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมแบบสัมภาษณ์เสนอผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอรัญญิทยอดเขต 2 ที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

3) ผู้วิจัยประสานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ทางโทรศัพท์เพื่อขออนุญาตวันและเวลาสัมภาษณ์

4) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันและเวลาที่นัดหมาย

3.5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

3.5.1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.5.2. วิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอรัญญิทยอด เขต 2 ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 121) ดังต่อไปนี้

- 5 คะแนน หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์มาก
- 3 คะแนน หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์น้อย
- 1 คะแนน หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์น้อยที่สุด

3.5.3 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 โดยใช้ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นหรือ Modified Priority Needs Index (PNI modified) ซึ่งเป็นวิธีการที่หาค่าผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ (I) กับค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (D) แล้วหารด้วยค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน (D) ทั้งนี้เพื่อควบคุมขนาดของความต้องการจำเป็นให้อยู่ในช่วงพิสัยที่ไม่มากเกินไป (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562, หน้า 279) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงค่าที่ระดับความต้องการจำเป็นด้วยค่า PNI modified เป็นรายชื่อ โดยข้อที่มีค่า PNI modified มาก แสดงว่า มีความต้องการจำเป็นในระดับมากกว่ามีค่า PNI modified น้อย ความต้องการจำเป็นที่มีค่า PNI modified มาก จึงควรให้ความปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาเป็นลำดับแรก

3.5.4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาความด้วยการแจกแจงความถี่

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของแบบสอบถาม

1) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC : Index of item Objective Congruence) (ไพศาล วรคำ, 2562)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$$\frac{\sum R}{N} \quad \text{แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ}$$

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2) การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach มีสูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 117)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

k แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

$\sum S_i^2$ แทน ผลรวมความแปรปรวนของแต่ละข้อ

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

3.6.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ร้อยละ (Percentage) ใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, 122)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) คำนวณได้จากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

คำนวณได้จากสูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ $S.D.$ แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

n แทน จำนวนตัวอย่าง

4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็น โดยมีสูตรที่ใช้ในการคำนวณ ดังนี้

(สุวิมล ว่องวาณิช, 2562, 279)

$$\text{PNI modified} = \frac{(I-D)}{D}$$

PNI modified แทน ค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I แทน ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์

D แทน ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ให้ความหมายสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ ดังนี้

$\bar{x}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
PNImodified	แทน	ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
I	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่คาดหวัง
D	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพปัจจุบัน

4.2. ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

- ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์
- ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น
- ตอนที่ 4 การวิเคราะห์แนวทางการบริหารงาน

4.3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ในการวิจัยเรื่องนี้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ซึ่งมีคุณลักษณะข้อมูลทั่วไป คือ ตำแหน่ง ระดับ

การศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ใช้การแจกแจงหาค่าความถี่ (Frequency) และคำนวณร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตาราง 4.1 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n =351)

ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่ง		
1. ผู้บริหารสถานศึกษา	22	6.27
2. ครูผู้สอน	329	93.73
รวม	351	100.00
ระดับการศึกษา		
1. ปริญญาตรี	254	72.36
2. สูงกว่าปริญญาตรี	97	27.64
รวม	351	100.00
ประสบการณ์ในการทำงาน		
1. 1-5 ปี	47	13.39
2. 6 – 10 ปี	176	50.14
3. 10 ปีขึ้นไป	128	36.47
รวม	351	100.00

จากตาราง 4.1 พบว่า สถานภาพ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็น ผู้บริหารจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.27 เป็นครูผู้สอน จำนวน 329 คน คิดเป็นร้อยละ 93.73 ระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 72.36 ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 27.64 ส่วนประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 13.39, 6-10 ปี จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 50.14 และ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 36.47

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลัก
 อภิธาน 4 ดังตาราง 4.2 – 4.9

ตาราง 4.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของ
การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมและรายด้าน

(n =351)

การบริหารงานวิชาการตาม หลักอิทธิบาท 4	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ของสถานศึกษา	3.59	0.91	มาก	4	4.17	0.81	มาก	7
2) ด้านการพัฒนาระบบ การเรียนรู้	3.60	0.84	มาก	3	4.32	0.82	มาก	5
3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผล การเรียนรู้	3.72	0.73	มาก	2	4.33	0.84	มาก	4
4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาในสถาน ศึกษา	3.58	0.77	มาก	5	4.40	0.79	มาก	3
5) ด้านการนิเทศการศึกษา	3.77	0.75	มาก	1	4.50	0.84	มาก	1
6) ด้านการพัฒนาระบบประ กันคุณภาพภายในและมาตร ฐานการศึกษา	3.47	0.83	มาก	6	4.43	0.90	มาก	2
7) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.18	0.88	ปาน กลาง	7	4.20	0.89	มาก	6
รวมเฉลี่ย	3.56	0.82	มาก	-	4.34	0.84	มาก	-

จากตาราง 4.2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.56$ S.D. = 0.82) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = 0.75) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{x} = 3.72$ S.D. = 0.73) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.84) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = 0.91) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 0.77) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 0.83) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = 0.88)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$ S.D. = 0.84) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.84) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ($\bar{x} = 4.43$ S.D. = 0.90) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.79) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.84) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.82) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.89) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.81)

ตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

(n =351)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรของ สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) สถานศึกษาวางแผน จัดทำ ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) (จิตตะ)	3.37	1.16	ปาน กลาง	5	4.29	0.77	มาก	5
2) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้อง กับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐาน (จิตตะ)	2.96	1.11	ปาน กลาง	6	4.21	0.89	มาก	7
3) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้อง กับผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และ คุณธรรม (วิมังสา)	2.80	1.07	ปาน กลาง	7	4.28	0.72	มาก	6

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรของ สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
4) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (จิตตะ)	3.81	0.87	มาก	4	4.45	0.79	มาก	3
5) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือจาก ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน (ฉันทะ)	3.81	0.68	มาก	3	4.43	0.84	มาก	4
6) ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศ ติดตาม การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา (จิตตะ)	3.96	0.75	มาก	2	4.53	0.84	มากที่สุด	2
7) สถานศึกษาทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ (จิตตะ)	4.02	0.72	มาก	1	4.55	0.85	มากที่สุด	1
รวมเฉลี่ย	3.59	0.91	มาก	-	4.17	0.81	มาก	-

จากตาราง 4.3 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = 0.91) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษาทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ (จิตตะ) ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.72) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศ ติดตาม การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา (จิตตะ) ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 0.75) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม (วิมังสา) ($\bar{x} = 2.80$, S.D. = 1.07)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.81) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ (จิตตะ) ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.85) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศ ติดตาม การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา (จิตตะ) ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.84) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และ

สังคม โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (จิตตะ) ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.89)

ตาราง 4.4 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้

(n =351)

ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน (วิมangsa)	4.02	0.78	มาก	1	4.51	0.88	มากที่สุด	1
2) สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการคิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (จิตตะ)	3.54	0.79	มาก	3	4.17	0.80	มาก	6
3) สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน (วิมangsa)	3.41	0.73	ปานกลาง	5	4.27	0.83	มาก	4
4) สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติจริง และผสมผสานความรู้ ด้านต่างๆ อย่างสมดุล (จิตตะ)	3.14	0.77	ปานกลาง	6	4.20	0.80	มาก	5

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
5) สถานศึกษาส่งเสริมพัฒนา การของผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ฉันทะ)	3.48	1.22	ปานกลาง	4	4.28	0.80	มาก	3
6) ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อ การสอนที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (จิตตะ)	4.01	0.72	มาก	2	4.49	0.80	มาก	2
รวมเฉลี่ย	3.60	0.84	มาก	-	4.32	0.82	มาก	-

จากตาราง 4.4 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.84) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน (วิมังสา) ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.78) รองลงมา คือ ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.72) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติจริง และผสมผสานความรู้ ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล (จิตตะ) ($\bar{x} = 3.14$, S.D. = 0.77)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.82) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน (วิมังสา) ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.88) รองลงมา คือ ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.80) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการคิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (จิตตะ) ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.80)

ตาราง 4.5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

(n =351)

ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผล การเรียน	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผลด้านการทดสอบความรู้ ความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ)	3.19	0.70	ปานกลาง	3	4.26	0.85	มาก	2
2) สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผล เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ)	3.93	0.83	มาก	2	4.51	0.91	มากที่สุด	1
3) ผู้เรียนต้องการย้ายสถานศึกษาสามารถนำผลการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาไปเทียบโอนยังสถานศึกษาอื่นได้ (จิตตะ)	4.04	0.66	มาก	1	4.22	0.77	มาก	3
รวมเฉลี่ย	3.72	0.73	มาก	-	4.33	0.84	มาก	-

จากตาราง 4.5 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$, S.D. = 0.73) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนต้องการย้ายสถานศึกษาสามารถนำผลการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาไปเทียบโอนยังสถานศึกษาอื่นได้ (จิตตะ) ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.66) รองลงมา คือ สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผล เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ

พัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ) ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.83) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผลด้านการทดสอบความรู้ ความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ) ($\bar{x} = 3.19$, S.D. = 0.70)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.84) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผล เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ) ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.91) รองลงมา คือ สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผลด้านการทดสอบความรู้ ความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ) ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.85) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้เรียนต้องการย้ายสถานศึกษาสามารถนำผลการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาไปเทียบโอนยังสถานศึกษาอื่นได้ (จิตตะ) ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.77)

ตาราง 4.6 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

(n =351)

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย แก้ปัญหา พัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน (วิริยะ)	3.20	0.75	ปานกลาง	4	4.39	0.61	มาก	3
2) สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนครูผู้สอน และระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (วิมังสา)	3.12	0.72	ปานกลาง	5	4.20	0.95	มาก	4

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
3) สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย ดำเนินการโดยครูผู้สอน หรือผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (วิมังสา)	4.04	0.82	มาก	1	4.67	0.85	มากที่สุด	1
4) สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย พัฒนานวัตกรรมการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม (วิมังสา)								
5) ผลการวิจัยช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ผลงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ)	3.95	0.81	มาก	2	4.66	0.78	มากที่สุด	2
รวมเฉลี่ย	3.58	0.77	มาก	-	4.40	0.79	มาก	-

จากตาราง 4.6 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.58, S.D. = 0.77) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย ดำเนินการโดยครูผู้สอนหรือผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (วิมังสา) ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = 0.82) รองลงมา คือ ผลการวิจัยช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ผลงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ($\bar{x}$ = 3.95, S.D. = 0.81) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน และระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (วิมังสา) ($\bar{x}$ = 3.12, S.D. = 0.72)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.79) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย ดำเนินการโดยครูผู้สอนหรือผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (วิมังสา) ($\bar{x}$ = 4.67, S.D. = 0.85) รองลงมา คือ ผลการวิจัยช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ผลงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ($\bar{x}$ = 4.66, S.D. =

0.78) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย พัฒนานวัตกรรมการสอน และ ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม (วิมังสา) ($\bar{x}$ = 4.09, S.D. = 0.79)

ตาราง 4.7 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการนิเทศการศึกษา

(n =351)

ด้านการนิเทศการศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษา โดยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และ สนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษา (วิริยะ)	4.05	0.70	มาก	1	4.52	0.84	มากที่สุด	3
2) ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา)	4.04	0.78	มาก	3	4.63	0.85	มากที่สุด	2
3) ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โครงการเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา)	4.04	0.73	มาก	2	4.77	0.73	มาก	1
4) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระหว่างการนิเทศ (ฉันทะ)	3.19	0.79	ปานกลาง	5	4.32	0.90	มากที่สุด	4
5) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเห็นหรือคำแนะนำครูผู้สอน ตามหลักการนิเทศอย่างถูกต้องชัดเจน (วิมังสา)	3.55	0.72	มาก	4	4.24	0.90	มาก	5
รวมเฉลี่ย	3.77	0.75	มาก	-	4.50	0.84	มาก	-

จากตาราง 4.7 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.77, S.D. = 0.75) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษา โดยให้

ความช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษา (วิริยะ) ($\bar{x}$ = 4.05, S.D. = 0.70) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โครงการเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา) ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = 0.73) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระหว่างการนิเทศ (ฉันทะ) ($\bar{x}$ = 3.19, SD = 0.79)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการนิเทศการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.84) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โครงการเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา) ($\bar{x}$ = 4.77, S.D. = 0.73) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา) ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.85) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเห็นหรือคำแนะนำครูผู้สอน ตามหลักการนิเทศอย่างถูกต้องชัดเจน (วิมังสา) ($\bar{x}$ = 4.24, S.D. = 0.90)

ตาราง 4.8 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	(n = 351)							
	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) สถานศึกษากำหนด มาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (วิมังสา)	3.22	0.79	ปานกลาง	5	4.26	0.93	มาก	7
2) สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษา โดยการวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องเกิดความมั่นใจในคุณภาพการศึกษา (วิริยะ)	3.08	0.75	ปานกลาง	7	4.32	0.84	มาก	4

ตาราง 4.8 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาระบบประกัน คุณภาพภายในและ มาตรฐานการศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
3) สถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของของครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ฉันทะ)	3.14	0.79	ปานกลาง	6	4.28	0.93	มาก	6
4) สถานศึกษาจัดทำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วยวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming) (วิม้งสา)	3.42	0.79	ปานกลาง	3	4.31	0.86	มาก	5
5) สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาประจำปีสู่การปฏิบัติด้วยวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming) (วิม้งสา)	3.31	1.18	ปานกลาง	4	4.43	0.84	มาก	3
6) สถานศึกษาประเมินคุณภาพของผลการปฏิบัติและสรุปรายงานประจำปี (SAR) โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด (วิม้งสา)	4.04	0.80	มาก	2	4.63	1.04	มากที่สุด	2
7) ผู้บริหารสถานศึกษาเผยแพร่สรุปรายงานประจำปีต่อสาธารณชนเพื่อสร้างความโปร่งใสและอย่างยั่งยืน (วิม้งสา)	4.08	0.71	มาก	1	4.75	0.89	มาก	1
รวมเฉลี่ย	3.47	0.83	มาก	-	4.43	0.90	มาก	-

จากตาราง 4.8 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 0.83) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเผยแพร่สรุปรายงานประจำปี

ต่อสาธารณชนเพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (วิม้งสา) ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = 0.71) รองลงมา คือ สถานศึกษาประเมินคุณภาพของผลการปฏิบัติและสรุปรายงานประจำปี (SAR) โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด (วิม้งสา) ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = 0.80) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษากำหนด มาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (วิม้งสา) ($\bar{x}$ = 3.22, SD = 0.79)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.43, S.D. = 0.90) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเผยแพร่สรุปรายงานประจำปีต่อสาธารณชนเพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (วิม้งสา) ($\bar{x}$ = 4.75, S.D. = 0.89) รองลงมา คือ สถานศึกษาประเมินคุณภาพของผลการปฏิบัติและสรุปรายงานประจำปี (SAR) โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด (วิม้งสา) ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 1.04) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษากำหนด มาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (วิม้งสา) ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = 0.93)

ตาราง 4.9 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลิต พัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ (จิตตะ)	3.04	0.81	ปานกลาง	3	4.07	0.94	มาก	3
2) สถานศึกษาปรับปรุงการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ)	3.34	1.17	ปานกลาง	1	4.23	0.80	มาก	2

ตาราง 4.9 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
3) สถานศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา (จิตตะ)	3.15	0.65	ปานกลาง	2	4.31	0.95	มาก	1
รวมเฉลี่ย	3.18	0.88	ปานกลาง	-	4.20	0.89	มาก	-

จากตาราง 4.9 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = 0.88) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาปรับปรุงการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ($\bar{x} = 3.34$, S.D. = 1.17) รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา (จิตตะ) ($\bar{x} = 3.15$, S.D. = 0.65) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลิต พัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ (จิตตะ) ($\bar{x} = 3.04$, S.D. = 0.81)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.89) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา (จิตตะ) ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.95) รองลงมา คือ สถานศึกษาปรับปรุงการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 0.80) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลิต พัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ (จิตตะ) ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.94)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ปรากฏดังตารางที่ 4.10 – 4.17

ตาราง 4.10 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร
สถานศึกษา

(n =351)

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4	สภาพ ปัจจุบัน (D)	สภาพที่พึง ประสงค์ (I)	PNI	ลำดับ
1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	3.59	4.17	0.16	6
2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.60	4.32	0.20	4
3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบ โอนผลการเรียน	3.72	4.33	0.16	6
4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษา	3.58	4.40	0.23	3
5) ด้านการนิเทศการศึกษา	3.77	4.50	0.19	5
6) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและ มาตรฐานการศึกษา	3.47	4.43	0.28	2
7) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.18	4.20	0.32	1
รวมเฉลี่ย	3.56	4.34	-	-

จากตาราง 4.10 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นลำดับแรก ($PNI_{modified}=0.32$) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ($PNI_{modified}=0.28$) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ($PNI_{modified}=0.23$) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($PNI_{modified}=0.20$) ด้านการนิเทศการศึกษา ($PNI_{modified}=0.19$) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา, ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($PNI_{modified}=0.16$) ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้นำผล $PNI_{modified}$ มาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 2) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 3) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 4) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 5) ด้านการนิเทศการศึกษา

- 6) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
- 7) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

ตาราง 4.11 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

(n =351)

ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	สภาพ ปัจจุบัน (D)	สภาพที่พึง ประสงค์ (I)	PNI	ลำดับ
1) ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลิต พัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ (จิตตะ)	3.04	4.07	0.34	2
2) สถานศึกษาปรับปรุงการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ)	3.34	4.23	0.27	3
3) สถานศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา (จิตตะ)	3.15	4.31	0.37	1
รวมเฉลี่ย	3.18	4.20	-	-

จากตาราง 4.11 พบว่า ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.37$) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลิต พัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.34$) และต่ำสุด คือ สถานศึกษาปรับปรุงการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ($PNI_{modified} = 0.27$)

ตาราง 4.12 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

(n =351)

ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	สภาพปัจจุบัน (D)	สภาพที่พึงประสงค์ (I)	PNI	ลำดับ
1) สถานศึกษากำหนด มาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (วิม้งสา)	3.22	4.26	0.32	4
2) สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษา โดยการวางแผนการดำเนินงาน การตรวจสอบ และการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องเกิดความมั่นใจในคุณภาพการศึกษา (วิริยะ)	3.08	4.32	0.40	1
3) สถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของของครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ฉันทะ)	3.14	4.28	0.36	2
4) สถานศึกษาจัดทำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วยวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิง (Deming) (วิม้งสา)	3.42	4.31	0.26	5
5) สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาประจำปีสู่การปฏิบัติด้วยวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิง (Deming) (วิม้งสา)	3.31	4.43	0.34	3
6) สถานศึกษาประเมินคุณภาพของผลการปฏิบัติและสรุป รายงานประจำปี (SAR) โดยความเห็นชอบของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด (วิม้งสา)	4.04	4.63	0.15	7
7) ผู้บริหารสถานศึกษาเผยแพร่สรุปรายงานประจำปีต่อ สาธารณชนเพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (วิม้งสา)	4.08	4.75	0.16	6
รวมเฉลี่ย	3.47	4.43	-	-

จากตาราง 4.12 พบว่า ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้าน การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ข้อที่มีความต้องการสูงสุด คือ สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษา โดย การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องเกิดความมั่นใจในคุณภาพการศึกษา (วิริยะ) ($PNI_{modified} = 0.40$) รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของของครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ฉันทะ) ($PNI_{modified} = 0.36$) สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา

ประจำปีสู่การปฏิบัติด้วยวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming) (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.34$) สถานศึกษากำหนด มาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.32$) สถานศึกษาจัดทำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วยวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming) (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.26$) ผู้บริหารสถานศึกษาเผยแพร่สรุปรายงานประจำปีต่อสาธารณชนเพื่อสร้าง ความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.16$) และต่ำสุด คือ สถานศึกษาประเมินคุณภาพของผลการปฏิบัติและสรุปรายงานประจำปี (SAR) โดยความ เห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.15$)

ตาราง 4.13 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวิจัยเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

					(n =351)
ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน	สภาพ	สภาพที่พึง	PNI	ลำดับ	
สถานศึกษา	ปัจจุบัน (D)	ประสงค์ (I)			
1) สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย แก้ปัญหา พัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน (วิริยะ)	3.20	4.39	0.37	1	
2) สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือใน การพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน และระบบการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพ (วิม้งสา)	3.12	4.20	0.35	2	
3) สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย ดำเนินการโดย ครูผู้สอนหรือผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นในชั้นเรียน (วิม้งสา)	4.04	4.67	0.16	4	
4) สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย พัฒนานวัตกรรมกรร การสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละ กลุ่ม (วิม้งสา)	3.57	4.09	0.15	5	
5) ผลการวิจัยช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ ผลงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ)	3.95	4.66	0.18	3	
รวมเฉลี่ย	3.58	4.40	-	-	

จากตาราง 4.13 พบว่า ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้าน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย แก้ปัญหา พัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน (วิริยะ) ($PNI_{modified} = 0.37$) รองลงมา คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน และระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.35$) ผลการวิจัยช่วยสร้าง องค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ผลงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ($PNI_{modified} = 0.18$) และต่ำสุด คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย ดำเนินการโดยครูผู้สอนหรือผู้บริหาร สถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.16$) และสถานศึกษาใช้ กระบวนการวิจัย พัฒนานวัตกรรมการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.15$)

ตาราง 4.14 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร สถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้

(n =351)

ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้	สภาพ ปัจจุบัน (D)	สภาพที่พึง ประสงค์ (I)	PNI	ลำดับ
1) สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ หลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน (วิมังสา)	4.02	4.51	0.12	5
2) สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ ผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการ คิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (จิตตะ)	3.54	4.17	0.18	4
3) สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดย คำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียน (วิมังสา)	3.41	4.27	0.25	2
4) สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริม การฝึกปฏิบัติจริง และผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล (จิตตะ)	3.14	4.20	0.34	1
5) สถานศึกษาส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน สร้าง บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ฉันทะ)	3.48	4.28	0.23	3
6) ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง (จิตตะ)	4.01	4.49	0.12	5
รวมเฉลี่ย	3.60	4.32	-	-

จากตาราง 4.14 พบว่า ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ข้อที่มีความต้องการสูงสุด คือ สถานศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติจริง และผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.34$) รองลงมา คือ สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียน (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.25$) สถานศึกษาส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ฉันทะ) ($PNI_{modified} = 0.23$) สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.18$) สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน (วิมังสา), ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.12$)

ตาราง 4.15 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการนิเทศการศึกษา

ด้านการนิเทศการศึกษา	สภาพ	สภาพที่พึง	PNI	ลำดับ
	ปัจจุบัน (D)	ประสงค์ (I)		
1) ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษา โดยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษา (วิริยะ)	4.05	4.52	0.12	5
2) ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา)	4.04	4.63	0.15	4
3) ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โครงการเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา)	4.04	4.77	0.18	3
4) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระหว่างการนิเทศ (ฉันทะ)	3.19	4.32	0.35	1

ตาราง 4.15 (ต่อ)

ด้านการนิเทศการศึกษา	สภาพ ปัจจุบัน (D)	สภาพที่พึง ประสงค์ (I)	PNI	ลำดับ
5) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเห็นหรือ คำแนะนำครูผู้สอน ตามหลักการนิเทศอย่าง ถูกต้องชัดเจน (วิมังสา)	3.55	4.24	0.19	2
รวมเฉลี่ย	3.77	4.50	-	-

จากตาราง 4.15 พบว่า ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้าน การนิเทศการศึกษา ข้อมีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมี ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระหว่างการนิเทศ (ฉันทะ) ($PNI_{modified} = 0.35$) รองลงมา คือ ผู้บริหาร สถานศึกษาให้ความเห็นหรือคำแนะนำครูผู้สอน ตามหลักการนิเทศอย่างถูกต้องชัดเจน (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.19$) ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โครงการเป็นฐาน และสรุปรายงาน ผลการนิเทศ (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.18$) ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็น ฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.15$) และผู้บริหารสถานศึกษามุ่งพัฒนา ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษา โดยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และ สนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษา (วิริยะ) ($PNI_{modified} = 0.12$)

ตาราง 4.16 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการพัฒนา หลักสูตรของสถานศึกษา

(n =351)				
ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	สภาพ ปัจจุบัน (D)	สภาพที่พึง ประสงค์ (I)	PNI	ลำดับ
1) สถานศึกษาวางแผน จัดทำ ปรับปรุงหลักสูตร ใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) (จิตตะ)	3.37	4.29	0.27	3
2) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โดยผ่านความ เห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (จิตตะ)	2.96	4.21	0.42	2

ตาราง 4.16 (ต่อ)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	สภาพ ปัจจุบัน (D)	สภาพที่พึง ประสงค์ (I)	PNI	ลำดับ
3) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม (วิมิงสา)	2.80	4.28	0.53	1
4) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (จิตตะ)	3.71	4.45	0.20	4
5) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือจาก ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน (ฉันทะ)	3.81	4.43	0.16	5
6) ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศ ติดตาม การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา (จิตตะ)	3.96	4.53	0.14	6
7) สถานศึกษาทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ (จิตตะ)	4.02	4.55	0.13	7
รวมเฉลี่ย	3.59	4.17	-	-

จากตาราง 4.16 พบว่า ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้าน การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม (วิมิงสา) ($PNI_{modified} = 0.53$) รองลงมา คือ สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โดยผ่านความเห็นชอบจาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.42$) สถานศึกษาวางแผน จัดทำปรับปรุงหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.27$) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.20$) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือจาก ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน (ฉันทะ) ($PNI_{modified} = 0.16$) ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศ ติดตาม การปรับปรุงหลักสูตร

สถานศึกษา (จิตตะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.14$) และสถานศึกษาทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ (จิตตะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.13$)

ตาราง 4.17 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

(n =351)

ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการ เทียบโอนผลการเรียน	สภาพ ปัจจุบัน (D)	สภาพที่พึง ประสงค์ (I)	PNI	ลำดับ
1) สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผลด้านการทดสอบความรู้ ความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ)	3.19	4.26	0.34	1
2) สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผลเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ)	3.93	4.51	0.15	2
3) ผู้เรียนต้องการย้ายสถานศึกษาสามารถนำผลการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาไปเทียบโอนยังสถานศึกษาอื่นได้ (จิตตะ)	4.04	4.22	0.04	3
รวมเฉลี่ย	3.72	4.33	-	-

จากตาราง 4.17 พบว่า ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผลด้านการทดสอบความรู้ ความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.34$) รองลงมา คือ สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผลเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.15$) และต่ำสุด คือ ผู้เรียนต้องการย้ายสถานศึกษาสามารถนำผลการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาไปเทียบโอนยังสถานศึกษาอื่นได้ (จิตตะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.04$)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ทั้งหมด 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 5) ด้านการนิเทศการศึกษา 6) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 7) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย คือ กลุ่มบุคคลที่ผู้วิจัยเลือกมาเพื่อให้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งก็คือ บุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์สูง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวมทั้งหมด 6 คน โดยเลือกมาจากโรงเรียนที่มีผลงานโดดเด่นหรือมีแนวทางการดำเนินงานที่ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน (ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และครูผู้สอน 1 คน) กระบวนการคัดเลือกใช้วิธีการ “เลือกแบบเจาะจง” (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกผู้ที่ตรงกับคุณสมบัติเฉพาะที่ต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกและเหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้แก่ 1) นายสุพล สิงห์สถิตย์ 2) นายพิชัย สีพลี 3) นายปริญ เรืองจันทร์ 4) นายศาสนพงศ์ วาสนาม 5) นางรุ่งเรือง พนิกรณ์ 6) นางจันทร์ผา ผางดี

1. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

สัมภาษณ์ผู้บริหาร 3 คน

“...ผู้บริหารควรมองว่าหลักอริยาบท 4 เป็นเครื่องมือที่สามารถเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียนและครูได้ดี (ฉันทะ) เน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญและสนุกกับการเรียน (วิริยะ) คือการฝึกให้นักเรียนมีความเพียรและไม่ย่อท้อ (จิตตะ) สร้างกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่เรียน เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงาน และสุดท้าย (วิมังสา) ฝึกให้นักเรียนรู้จักประเมินตนเองและคิดวิเคราะห์หลังการเรียนรู้...”

(คนที่ 1, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

“...ควรสนับสนุนให้ครูออกแบบแผนการสอนที่แฝงหลักอริยาบท 4 อยู่ในกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การกำหนดเป้าหมายรายบุคคล (ฉันทะ) การสร้างแรงเสริมเชิงบวก (วิริยะ) การออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (จิตตะ) และให้มีการสะท้อนผลการเรียนรู้ทุกครั้ง

(วิม้งสา) หลักสูตรที่เราปรับปรุงจึงไม่ได้เน้นแค่เนื้อหา แต่รวมถึงกระบวนการพัฒนานักเรียนด้วย"... ”

(คนที่ 2, 30 พฤษภาคม 2568)

“...ควรมีหลักสูตรที่เน้นบริบทชุมชน การน้อมนำหลักธรรมไปใช้จริงในชีวิต และอิทธิบาท 4 ก็เป็นหลักธรรมที่ง่ายแต่ลึกซึ้ง ที่ควรใช้เป็นกรอบคิดในการพัฒนาหลักสูตรทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางจุดประสงค์ การออกแบบกิจกรรม และการประเมินผล ซึ่งครูเข้าใจและเห็นประโยชน์มาก...”

(คนที่ 3, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

สัมภาษณ์ครูผู้สอน 3 คน

“...ในการจัดกิจกรรมควรเน้นให้เด็กตั้งเป้าหมายรายสัปดาห์ เช่น อยากอ่านหนังสือให้จบกี่เล่ม (ฉันทะ) จากนั้นให้ทำตามแผนด้วยความตั้งใจ (วิริยะ) ครูช่วยกำกับให้อยู่ในบรรยากาศของการเรียนรู้แบบไม่กดดัน (จิตตะ) และทุกวันศุกร์จะให้เด็กสะท้อนว่าทำสำเร็จ (วิม้งสา) ...”

(คนที่ 4, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ควรออกแบบบทเรียนที่เป็นปัญหาเปิด กระตุ้นฉันทะเด็กอยากรู้คำตอบ จากนั้นทดลองและเก็บข้อมูลเอง (วิริยะ) สังเกตว่าเด็กจะมีสมาธิกับงานได้ดี เลือกวิธีทดลองเอง (จิตตะ) และเมื่อเสร็จงาน จะมีการนำเสนอผลงานและประเมินตนเอง (วิม้งสา) ซึ่งส่งผลดีทั้งด้านวิชาการและทักษะชีวิต...”

(คนที่ 5, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ควรใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการแนะแนวรายบุคคล โดยเน้นให้เด็กค้นหาสิ่งที่ตนเองรัก (ฉันทะ) วางแผนและพยายามพัฒนาตน (วิริยะ) สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (จิตตะ) และรู้จักประเมินตนเองอย่างตรงไปตรงมา (วิม้งสา) หลักธรรมนี้ช่วยให้เด็กวางแผนชีวิตได้ดีขึ้น และเห็นคุณค่าของตนเองอย่างยั่งยืน...”

(คนที่ 6, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน สรุปได้ดังนี้

ลำดับ	แนวทาง
1. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	
1	ส่งเสริมแรงจูงใจและความสำคัญของการเรียนรู้ (ฉันทะ)
2	สนับสนุนความเพียร ความพยายาม และการตั้งใจทำงาน (วิริยะ)
3	ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนมีสมาธิและมีส่วนร่วม (จิตตะ)
4	ฝึกการประเมินตนเองและการสะท้อนผลการเรียนรู้ (วิมังสา)

2. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

สัมภาษณ์ผู้บริหาร 3 คน

“...ผู้บริหารควรเน้นให้ครูผู้สอนเข้าใจหลักการของอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา โดยเฉพาะฉันทะซึ่งเป็นความพอใจในหน้าที่การสอน โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมสร้างแรงบันดาลใจให้ครู เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) และยกย่องครูผู้มีการพัฒนาการด้านการสอนอย่างต่อเนื่อง ส่วนวิมังสาเป็นการสนับสนุนให้ครูได้วิเคราะห์ผลการเรียนรู้และประเมินตนเองเพื่อปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ...”

(คนที่ 1, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

“...ผู้บริหารควรพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนผ่านการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based learning) ซึ่งตอบสนองต่อหลักวิริยะและจิตตะของอิทธิบาท 4 นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ครูวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน เพื่อให้เกิดฉันทะและวิมังสา คือ การทบทวนผลการเรียนรู้และปรับกลยุทธ์การสอนร่วมกัน...”

(คนที่ 2, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูพัฒนาศักยภาพตนเองโดยใช้กระบวนการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) ซึ่งผู้มีประสบการณ์จะถ่ายทอดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นจิตตะ คือ การใส่ใจและทุ่มเทในการสอนอย่างจริงจัง รวมถึงจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการออกแบบกิจกรรมที่ตอบโจทย์ฉันทะและวิมังสาให้กับผู้เรียน...”

(คนที่ 3, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

สัมภาษณ์ครูผู้สอน 3 คน

“...ครูผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนมีฉันทะโดยเลือกหัวข้อหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน เช่น ให้เลือกหัวข้อโครงงานด้วยตนเอง จะทำให้นักเรียนสนุกกับสิ่งที่เรียนจะเกิดวิริยะหรือความพากเพียรส่วนวิมังสาจะช่วยให้การสะท้อนผลการเรียนรู้...”

(คนที่ 4, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ควรออกแบบบทเรียนที่เป็นปัญหาเปิด กระตุ้นฉันทะเด็กอยากรู้คำตอบ จากนั้นทดลองและเก็บข้อมูลเอง (วิริยะ) สังเกตว่าเด็กจะมีสมาธิกับงานได้ดี เลือกวิธีทดลองเอง (จิตตะ) และเมื่อเสร็จงาน จะมีการนำเสนอผลงานและประเมินตนเอง (วิมังสา) ซึ่งส่งผลดีทั้งด้านวิชาการและทักษะชีวิต...”

(คนที่ 5, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ครูผู้สอนควรใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการแนะแนวรายบุคคล โดยเน้นให้เด็กค้นหาสิ่งที่ตนเองรัก (ฉันทะ) วางแผนและพยายามพัฒนาตน (วิริยะ) สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (จิตตะ) และรู้จักประเมินตนเองอย่างตรงไปตรงมา (วิมังสา) หลักธรรมนี้ช่วยให้เด็กวางเป้าหมายชีวิตได้ดีขึ้น และเห็นคุณค่าของตนเองอย่างยั่งยืน...”

(คนที่ 6, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน สรุปได้ดังนี้

ลำดับ	แนวทาง
2. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	
1	ส่งเสริมให้ครูมีความพอใจและแรงบันดาลใจในการสอน (ฉันทะ) โดยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องครูที่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
2	พัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) เพื่อกระตุ้นความเพียรและสมาธิของนักเรียน (วิริยะ และ จิตตะ)
3	ใช้กระบวนการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) เพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ที่เอาใจใส่และจริงจัง (จิตตะ)
4	ให้นักเรียนเลือกหัวข้อหรือกิจกรรมที่สนใจเพื่อสร้างแรงจูงใจและพากเพียรในการเรียน (ฉันทะ และ วิริยะ) พร้อมสะท้อนผลการเรียนรู้ (วิมังสา)
5	ใช้บทเรียนปัญหาเปิดให้นักเรียนทดลองเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)

3. แนวทางการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

“...ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูมีฉันทะโดยเริ่มจากการให้ครูเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาผู้เรียน ผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องครูต้นแบบด้านสื่อ มีการจัดอบรมพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมวิริยะและส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องด้วยจิตตะหรือความตั้งใจจริง ในส่วนของวิมังสาให้ครูประเมินผลและปรับปรุงการใช้สื่อทุกครั้งหลังการสอน...”

(คนที่ 1, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

“...ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเรียนรู้และทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ด้วยความสมัครใจ เพื่อสร้างความมั่นใจและเกิด “วิริยะ” ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การประชุมทีมงานวิชาการเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (ส่งเสริม “จิตตะ”) และนำผลสะท้อนกลับจากนักเรียนและผู้ปกครองมาวิเคราะห์และปรับปรุง (ใช้ “วิมังสา”) อย่างมีระบบ...”

(คนที่ 2, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่าของการพัฒนาสื่อที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียน โดยเริ่มจากความสมัครใจและความชอบส่วนบุคคล...”

(คนที่ 3, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

สัมภาษณ์ครูผู้สอน 3 คน

“...ใช้โปรแกรม GeoGebra และ Google Classroom เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน...”

(คนที่ 4, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ควรสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง เพราะเห็นว่าเทคโนโลยีช่วยให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น...”

(คนที่ 5, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...จัดกิจกรรมผ่าน Padlet และ Kahoot เพื่อให้นักเรียนสะท้อนความคิดและประเมินตนเองที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน...”

(คนที่ 6, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน สรุปได้ดังนี้

3. แนวทางการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

- 1 ส่งเสริมให้ครูมีฉันทะ คือ เห็นความสำคัญและมีความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี ผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องครูต้นแบบด้านสื่อ
- 2 จัดอบรมและส่งเสริมให้ครูฝึกฝนใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องด้วยวิริยะ และใช้ความตั้งใจจริง (จิตตะ) ในการพัฒนาเทคนิคและสื่อการสอน
- 3 ให้ครูประเมินผลและปรับปรุงการใช้สื่ออย่างมีวิมังสา โดยเก็บข้อมูลสะท้อนกลับจากนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อนำมาพัฒนาอย่างเป็นระบบ
- 4 ส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน โดยเริ่มจากความสนใจและความชอบส่วนบุคคล
- 5 ใช้เครื่องมือและแอปพลิเคชันที่หลากหลาย เช่น GeoGebra, Google Classroom, Padlet, Kahoot เพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างกิจกรรมที่ให้นักเรียนสะท้อนความคิดและประเมินตนเองอย่างมีส่วนร่วม

4. แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

สัมภาษณ์ผู้บริหาร 3 คน

“...ควรสร้าง (ฉันทะ) ให้กับครูและบุคลากร ให้เห็นคุณค่าในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา จากนั้นสนับสนุนให้ครูมี (วิริยะ) ในการค้นคว้า พัฒนาแผนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน จัดการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ PLC (Professional Learning Community) (จิตตะ) ให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนผลการวิจัย นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อสร้างสมาธิ ความใส่ใจ และความมุ่งมั่นต่อบรรยากาศการวิจัยร่วมกันทั้งองค์กรและสุดท้ายส่งเสริม (วิมังสา) โดยให้ครูร่วมกันประเมินและปรับปรุงวิจัยอย่างต่อเนื่อง...”

(คนที่ 1, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

“...สร้างแรงบันดาลใจ (ฉันทะ) ให้ครูเห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน โดยเน้นการวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน และเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรักและเต็มใจในการพัฒนางานอย่างยั่งยืน...”

(คนที่ 2, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...สร้างระบบสนับสนุนและติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) ส่งเสริมให้ครูมีความพวกเพียรในการดำเนินงานวิจัย (วิริยะ) ตั้งแต่การตั้งปัญหาไปจนถึงการนำผลไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน...”

(คนที่ 3, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

สัมภาษณ์ครูผู้สอน 3 คน

“...มีความรักและเต็มใจที่จะพัฒนาผู้เรียน (ฉันทะ) จึงใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างตั้งใจ...”

(คนที่ 4, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...มุ่งมั่นพวกเพียร (วิริยะ) ในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินผล เพื่อปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับ ทั้งยังนำผลไปใช้พัฒนาแผนการสอนต่อเนื่อง ...”

(คนที่ 5, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...นำข้อค้นพบ (วิมังสา) จากการวิจัยมาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบ active learning หรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน...”

(คนที่ 6, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน สรุปได้ดังนี้

ลำดับ	แนวทาง
4. แนวทางด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	
1	สร้างฉันทะให้กับครูและบุคลากร ให้เห็นคุณค่าในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา จากนั้นสนับสนุนให้ครูมี (วิริยะ) ในการค้นคว้า พัฒนาแผนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน จัดการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ PLC (Professional Learning Community) (จิตตะ) ให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนผลการวิจัย นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อสร้างสมาธิ ความใส่ใจ และความมุ่งมั่นต่อกระบวนการวิจัยร่วมกันทั้งองค์กรและสุดท้ายส่งเสริมวิมังสาโดยให้ครูร่วมกันประเมินและปรับปรุงวิจัยอย่างต่อเนื่อง
2	สร้างแรงบันดาลใจ (ฉันทะ) ให้ครูเห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน โดยเน้นการวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน และเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรักและเต็มใจในการพัฒนางานอย่างยั่งยืน

- 3 สร้างระบบสนับสนุนและติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) ส่งเสริมให้ครูมีความภาคภูมิใจในการดำเนินงานวิจัย (วิริยะ) ตั้งแต่การตั้งปัญหาไปจนถึงการนำผลไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน
- 4 มีความรักและเต็มใจที่จะพัฒนาผู้เรียนชั้นที่จะใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างตั้งใจ
- 5 มุ่งมั่นภาคภูมิใจ (วิริยะ) ในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินผล เพื่อปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับ ทั้งยังนำผลไปใช้พัฒนาแผนการสอนต่อเนื่อง
- 6 นำข้อค้นพบ (วิมังสา) จากการวิจัยมาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบ active learning หรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน

5. แนวทางการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

สัมภาษณ์ผู้บริหาร 3 คน

“...การประเมินตามหลักอริยาบท 4 มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ความพยายาม ความตั้งใจ และการสะท้อนตนเอง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างแท้จริง...”

(คนที่ 1, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

“...การเทียบโอนผลการเรียนตามหลักอริยาบท 4 คำนึงถึงแรงจูงใจ ความพยายาม วินัย และการพิจารณาเชิงคุณภาพร่วมกัน มากกว่าการดูแค่ผลคะแนนหรือเอกสาร...”

(คนที่ 2, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...การพัฒนาเครื่องมือวัดผลตามหลักอริยาบท 4 ควรเน้นวัดแรงจูงใจ ความพยายาม ความตั้งใจ และการสะท้อนผลจากหลายมิติ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งพฤติกรรม ความคิด และผลสัมฤทธิ์...”

(คนที่ 3, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

“...ควรใช้แบบประเมินหลากหลายเพื่อดู (ฉันทะ) ในความสนใจของนักเรียน (วิริยะ) ในความพยายาม (จิตตะ) ในความสม่ำเสมอ และ (วิมังสา) ในการประเมินตนเองและวางแผนพัฒนาอย่างครบถ้วน...”

(คนที่ 4, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ควรใช้หลักอริยาบท 4 ประเมินความสนใจ ความพยายาม ความตั้งใจ และการสะท้อนตนเอง เพื่อพิจารณาเทียบโอนทักษะไอที...”

(คนที่ 5, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ครูควรใช้กิจกรรมแนะแนวผสมสังเกตพฤติกรรมและประเมินตนเอง เพื่อความเต็มใจ, ความพยายาม, ความตั้งใจ และผ่านการสะท้อนความคิดเพื่อเห็นมุมมองลึกกว่าคะแนน...”

(คนที่ 6, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน สรุปได้ดังนี้

5. แนวทางการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

- 1 การประเมินเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ความพยายาม และความตั้งใจ รวมถึงการสะท้อนตนเอง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างแท้จริง ไม่ใช่แค่คะแนนในเชิงปริมาณ
- 2 การเทียบโอนผลการเรียนให้พิจารณาแรงจูงใจ วินัย ความพยายาม และประเมินเชิงคุณภาพร่วมกัน มากกว่าการดูแค่ผลคะแนนหรือเอกสารเท่านั้น
- 3 พัฒนาเครื่องมือวัดผลที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ เช่น พฤติกรรม ความคิด และผลสัมฤทธิ์ เพื่อประเมินแรงจูงใจ (ฉันทะ) ความพยายาม (วิริยะ) ความสม่ำเสมอ (จิตตะ) และการสะท้อนผล (วิมังสา) อย่างรอบด้าน
- 4 ใช้แบบประเมินหลากหลายรูปแบบ เพื่อวัดและสะท้อนทั้งความสนใจ ความพยายาม ความตั้งใจ และการวางแผนพัฒนาตนเองของผู้เรียน
- 5 ประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการประเมินทักษะเฉพาะ เช่น ทักษะไอที เพื่อใช้ในการพิจารณาเทียบโอนผลการเรียน
- 6 ใช้กิจกรรมแนะแนวควบคู่กับการสังเกตพฤติกรรมและการประเมินตนเอง เพื่อเห็นมุมมองลึกซึ้งของผู้เรียน เกินกว่าการประเมินคะแนนอย่างเดียว

6. แนวทางการนิเทศการศึกษา

สัมภาษณ์ผู้บริหาร 3 คน

“...การนิเทศการศึกษาของเราเน้นความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและครู วางแผนนิเทศร่วมกับหัวหน้ากลุ่มสาระ มีนิเทศก่อน ระหว่าง และหลังสอน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมากกว่าการควบคุม...”

(คนที่ 1, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

“...การนิเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ โดยใช้การนิเทศแบบกัลยาณมิตรที่เน้นรับฟัง แนะนำ และติดตามผล พร้อมจัดนิเทศแบบ PLC ให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน...”

(คนที่ 2, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ควรมีแบบประเมินตนเองและความพึงพอใจของครูหลังนิเทศ พร้อมบันทึกข้อเสนอแนะ และแนวทางติดตามผล และประเมินรวมปีละครั้ง เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศอย่างต่อเนื่อง...”

(คนที่ 3, สัมภาษณ์ (คนที่ 1, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

สัมภาษณ์ครูผู้สอน 3 คน

“...การนิเทศช่วยให้ฉันเห็นจุดแข็งและจุดอ่อนในการสอน โดยครูนิเทศให้คำแนะนำอย่างเป็นมิตร ทำให้ได้แนวทางใหม่ ๆ ในการจัดกิจกรรมและใช้สื่อ พร้อมสร้างความมั่นใจในการสอนตามมาตรฐาน...”

(คนที่ 4, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...การนิเทศที่ดีต้องแจ้งเป้าหมายล่วงหน้า เปิดโอกาสให้ครูสะท้อนความเห็น นิเทศเชิงสร้างสรรค์ไม่ตัดสิน และติดตามผลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและกำลังใจของครู...”

(คนที่ 5, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ครูควรเตรียมแผนการสอน ใบงาน สื่อ และความรู้เนื้อหา พร้อมเปิดใจรับคำแนะนำ เพราะการนิเทศที่ดีช่วยกระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง...”

(คนที่ 6, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน สรุปได้ดังนี้

6. แนวทางการนิเทศการศึกษา

- 1 การนิเทศเน้นความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และหัวหน้ากลุ่มสาระ โดยมีการวางแผน นิเทศร่วมกันและนิเทศในทุกช่วงเวลา คือ ก่อน ระหว่าง และหลังการสอน เพื่อส่งเสริม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แทนการนิเทศในเชิงควบคุม
- 2 ใช้การนิเทศแบบกัลยาณมิตร (มิตรภาพ) ที่เน้นการรับฟังให้คำแนะนำอย่างสร้างสรรค์ และติดตามผล พร้อมสนับสนุนให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน PLC (Professional Learning Community) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 3 ควรมีแบบประเมินตนเองและวัดความพึงพอใจของครูหลังได้รับการนิเทศ พร้อมบันทึก ข้อเสนอแนะและจัดทำแนวทางติดตามผล เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ
- 4 การนิเทศที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ครูเห็นจุดแข็ง-จุดอ่อนของตน ได้รับคำแนะนำอย่างเป็น มิตร ทำให้ได้แนวทางใหม่ ๆ ในการจัดกิจกรรมและใช้สื่อการสอน รวมทั้งเพิ่มความมั่นใจ ในการสอนตามมาตรฐาน

- 5 การนิเทศที่ดีควรแจ้งเป้าหมายล่วงหน้า เปิดโอกาสให้ครูสะท้อนความคิดเห็นและมีส่วนร่วม นิเทศในเชิงสร้างสรรค์ ไม่ตัดสิน และมีการติดตามผลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและกำลังใจของครูอย่างต่อเนื่อง
- 6 ครูควรเตรียมแผนการสอน ใบงาน สื่อ และความรู้เนื้อหา พร้อมเปิดใจรับคำแนะนำ เพราะการนิเทศที่ดีช่วยกระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

7. แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

สัมภาษณ์ผู้บริหาร

“...ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความต่อเนื่อง โดยร่วมวางแผนพัฒนาคุณภาพกับทีมงาน กำหนดเป้าหมายตามมาตรฐานชาติ เก็บข้อมูลโปร่งใส และใช้ผลประเมินตนเองในการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ...”

(คนที่ 1, สัมภาษณ์ (คนที่ 1, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

“...ควรกำหนดมาตรการที่เชื่อมโยงกับตัวชี้วัดใน 3 มาตรฐาน ได้แก่ ผู้เรียน การบริหารจัดการ และผลลัพธ์ ใช้การประเมินทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ พร้อมรายงานผ่าน SAR และติดตามด้วยระบบสารสนเทศเพื่อปรับปรุงอย่างรวดเร็วและแม่นยำ...”

(คนที่ 2, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ควรสร้างวัฒนธรรมคุณภาพด้วยเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมครูมีส่วนร่วมเขียน SAR ประเมินตนเองและจัดทำแฟ้มสะสมงาน เพื่อให้ครูเข้าใจมาตรฐานและมองการประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือพัฒนาอาชีพ...”

(คนที่ 3, สัมภาษณ์ 4 มิถุนายน 2568)

สัมภาษณ์ครูผู้สอน 3 คน

“...ควรจัดเก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์และพัฒนาการผู้เรียน พร้อมทำแบบประเมินตนเองรายบุคคล เพื่อนำเสนอในที่ประชุมกลุ่มสาระและร่วมเขียนรายงานประจำปี เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมในการพัฒนาโรงเรียน...”

(คนที่ 4, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...การประกันคุณภาพช่วยให้การสอนมีเป้าหมายชัดเจน ตรวจสอบตนเองได้ และเป็นแรงกระตุ้นในการพัฒนาสื่อและเทคนิคอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับคุณภาพนักเรียน...”

(คนที่ 5, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

“...ควรส่งเสริมการอบรมและประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความเข้าใจในเกณฑ์ประเมิน พร้อมใช้เทคโนโลยีช่วยจัดเก็บข้อมูล ลดภาระงานเอกสาร ให้ครูโฟกัสการสอนได้เต็มที่และพัฒนาต่อเนื่อง...”

(คนที่ 6, สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2568)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน สรุปได้ดังนี้

ลำดับ	แนวทาง
7. แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	
1	ผู้บริหารควรร่วมวางแผนพัฒนาคุณภาพกับทีมงาน กำหนดเป้าหมายตามมาตรฐานชาติ พร้อมเก็บข้อมูลอย่างโปร่งใส และใช้ผลการประเมินตนเองในการปรับปรุงระบบอย่างเป็นระบบ
2	เน้นการประเมินทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพใน 3 มาตรฐานหลัก ได้แก่ ผู้เรียน การบริหารจัดการ และผลลัพธ์ พร้อมรายงานผ่าน SAR และติดตามผลด้วยระบบสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงที่รวดเร็ว
3	ส่งเสริมครูให้มีส่วนร่วมในการเขียน SAR ประเมินตนเอง และจัดทำแฟ้มสะสมงาน เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจมาตรฐานและมองประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือพัฒนาวิชาชีพ
4	สนับสนุนการอบรมและประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มความเข้าใจในเกณฑ์ประเมิน และใช้เทคโนโลยีช่วยจัดเก็บข้อมูลเพื่อลดภาระงาน เรียนรู้และพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 6 คน สรุปแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ดังนี้

ตาราง 4.18 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4

ลำดับ	แนวทาง
1. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	
1	ส่งเสริมแรงจูงใจและความสำคัญของการเรียนรู้ (ฉันทะ)
2	สนับสนุนความเพียร ความพยายาม และการตั้งใจทำงาน (วิริยะ)
3	ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนมีสมาธิและมีส่วนร่วม (จิตตะ)
4	ฝึกการประเมินตนเองและการสะท้อนผลการเรียนรู้ (วิมังสา)

2. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

- 1 ส่งเสริมให้ครูมีความพอใจและแรงบันดาลใจในการสอน (ฉันทะ) โดยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องครูที่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 2 พัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based learning) เพื่อกระตุ้นความเพียรและสมาธิของนักเรียน (วิริยะ และ จิตตะ)
- 3 ใช้กระบวนการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) เพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ที่เอาใจใส่และจริงจัง (จิตตะ)
- 4 ให้นักเรียนเลือกหัวข้อหรือกิจกรรมที่สนใจเพื่อสร้างแรงจูงใจและพากเพียรในการเรียน (ฉันทะ และ วิริยะ) พร้อมสะท้อนผลการเรียนรู้ (วิมังสา)
- 5 ใช้บทเรียนปัญหาเปิดให้นักเรียนทดลองเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)

3. แนวทางการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

- 1 ส่งเสริมให้ครูมีฉันทะ คือ เห็นความสำคัญและมีความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี ผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องครูต้นแบบด้านสื่อ
- 2 จัดอบรมและส่งเสริมให้ครูฝึกฝนใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องด้วยวิริยะ และใช้ความตั้งใจจริง (จิตตะ) ในการพัฒนาเทคนิคและสื่อการสอน
- 3 ให้ครูประเมินผลและปรับปรุงการใช้สื่ออย่างมีวิมังสา โดยเก็บข้อมูลสะท้อนกลับจากนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อนำมาพัฒนาอย่างเป็นระบบ
- 4 ส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน โดยเริ่มจากความสมัครใจและความชอบส่วนบุคคล
- 5 ใช้เครื่องมือและแอปพลิเคชันที่หลากหลาย เช่น GeoGebra, Google Classroom, Padlet, Kahoot เพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างกิจกรรมที่ให้นักเรียนสะท้อนความคิดและประเมินตนเองอย่างมีส่วนร่วม

4. แนวทางด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

- 1 สร้างฉันทะให้กับครูและบุคลากร ให้เห็นคุณค่าในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา จากนั้นสนับสนุนให้ครูมี (วิริยะ) ในการค้นคว้า พัฒนาแผนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน จัดการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ PLC (Professional Learning Community) (จิตตะ) ให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนผลการวิจัย นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อสร้างสมาธิ

ความใส่ใจ และความมุ่งมั่นต่อกระบวนการวิจัยร่วมกันทั้งองค์กรและสุดท้ายส่งเสริม
วิมังสาโดยให้ครูร่วมกันประเมินและปรับปรุงวิจัยอย่างต่อเนื่อง

- 2 สร้างแรงบันดาลใจ (ฉันทะ) ให้ครูเห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน โดยเน้นการ
วิจัยที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน และเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรัก
และเต็มใจในการพัฒนางานอย่างยั่งยืน
- 3 สร้างระบบสนับสนุนและติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) ส่งเสริมให้ครูมี
ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานวิจัย (วิริยะ) ตั้งแต่การตั้งปัญหาไปจนถึงการนำผลไปใช้
ปรับปรุงการเรียนการสอน
- 4 มีความรักและเต็มใจที่จะพัฒนาผู้เรียนฉันทะจึงใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา
และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างตั้งใจ
- 5 มุ่งมั่นพากเพียร (วิริยะ) ในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินผล เพื่อปรับวิธีการสอน
ให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับ ทั้งยังนำผลไปใช้พัฒนาแผนการสอนต่อเนื่อง
- 6 นำข้อค้นพบ (วิมังสา) จากการวิจัยมาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การ
เรียนรู้แบบ active learning หรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน

5. แนวทางการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

- 1 การประเมินเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ความพยายาม และความตั้งใจ รวมถึงการ
สะท้อนตนเอง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างแท้จริง ไม่ใช่แค่คะแนนในเชิงปริมาณ
- 2 การเทียบโอนผลการเรียนให้พิจารณาแรงจูงใจ วินัย ความพยายาม และประเมินเชิง
คุณภาพร่วมกัน มากกว่าการดูแค่ผลคะแนนหรือเอกสารเท่านั้น
- 3 พัฒนาเครื่องมือวัดผลที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ เช่น พฤติกรรม ความคิด และผลสัมฤทธิ์
เพื่อประเมินแรงจูงใจ (ฉันทะ) ความพยายาม (วิริยะ) ความสม่ำเสมอ (จิตตะ) และการ
สะท้อนผล (วิมังสา) อย่างรอบด้าน

6. แนวทางกรณีศึกษา

- 1 การนิเทศเน้นความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และหัวหน้ากลุ่มสาระ โดยมีการวางแผน
นิเทศร่วมกันและนิเทศในทุกช่วงเวลา คือ ก่อน ระหว่าง และหลังการสอน เพื่อส่งเสริม
การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แผนการนิเทศในเชิงควบคุม
- 2 ใช้การนิเทศแบบกัลยาณมิตร (มิตรภาพ) ที่เน้นการรับฟัง ให้คำแนะนำอย่างสร้างสรรค์
และติดตามผล พร้อมสนับสนุนให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน PLC (Professional
Learning Community) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

- 3 ควรมีแบบประเมินตนเองและวัดความพึงพอใจของครูหลังได้รับการนิเทศ พร้อมบันทึกข้อเสนอแนะและจัดทำแนวทางติดตามผล เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
- 4 การนิเทศที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ครูเห็นจุดแข็ง-จุดอ่อนของตน ได้รับคำแนะนำอย่างเป็นมิตร ทำให้ได้แนวทางใหม่ ๆ ในการจัดกิจกรรมและใช้สื่อการสอน รวมทั้งเพิ่มความมั่นใจในการสอนตามมาตรฐาน
- 5 การนิเทศที่ดีควรแจ้งเป้าหมายล่วงหน้า เปิดโอกาสให้ครูสะท้อนความคิดเห็นและมีส่วนร่วม นิเทศในเชิงสร้างสรรค์ ไม่ตัดสิน และมีการติดตามผลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและกำลังใจของครูอย่างต่อเนื่อง
- 6 ครูควรเตรียมแผนการสอน ใบงาน สื่อ และความรู้เนื้อหา พร้อมเปิดใจรับคำแนะนำ เพราะการนิเทศที่ดีช่วยกระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

7. แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

- 1 ผู้บริหารควรร่วมวางแผนพัฒนาคุณภาพกับทีมงาน กำหนดเป้าหมายตามมาตรฐานชาติ พร้อมเก็บข้อมูลอย่างโปร่งใส และใช้ผลการประเมินตนเองในการปรับปรุงระบบอย่างเป็นระบบ
- 2 เน้นการประเมินทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพใน 3 มาตรฐานหลัก ได้แก่ ผู้เรียน การบริหารจัดการ และผลลัพธ์ พร้อมรายงานผ่าน SAR และติดตามผลด้วยระบบสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงที่รวดเร็ว
- 3 ส่งเสริมครูให้มีส่วนร่วมในการเขียน SAR ประเมินตนเอง และจัดทำแฟ้มสะสมงาน เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจมาตรฐานและมองประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือพัฒนาวิชาชีพ
- 4 สนับสนุนการอบรมและประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มความเข้าใจในเกณฑ์ประเมิน และใช้เทคโนโลยีช่วยจัดเก็บข้อมูลเพื่อลดภาระงาน เรียนรู้และพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง

สรุปแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 มีทั้งหมด 36 แนวทาง ดังนี้ (1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มี 4 แนวทาง (2) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ มี 5 แนวทาง (3) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มี 5 แนวทาง (4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา มี 6 แนวทาง (5) ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน มี 6 แนวทาง (6) ด้านการนิเทศการศึกษา มี 6 แนวทาง (7) แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มี 4 แนวทาง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4, 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารงาน วิชาการตามหลักอิทธิบาท 4,3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

5.1 สรุปผล

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1. สรุปผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1.1 สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในสถานศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการ พัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

เมื่อแยกออกเป็นรายด้านพบว่า มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1) สภาพปัจจุบัน ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษาทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ (จิตตะ) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศ ติดตาม การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา (จิตตะ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้มี คุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม (ฉันทะ)

สภาพที่พึงประสงค์ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

(จิตตะ) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศ ติดตาม การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา (จิตตะ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (จิตตะ)

2) สภาพปัจจุบัน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน (วิมังสา) รองลงมา คือ ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่ ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติจริง และผสมผสานความรู้ ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล (จิตตะ)

สภาพที่พึงประสงค์ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน (วิมังสา) รองลงมา คือ ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาจัดการ เรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการคิด และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (จิตตะ)

3) สภาพปัจจุบัน ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน โดยรวมอยู่ ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้เรียนต้องการย้ายสถานศึกษาสามารถนำผลการวัดและ ประเมินผลของสถานศึกษาไปเทียบโอนยังสถานศึกษาอื่นได้ (จิตตะ) รองลงมา คือ สถานศึกษา กำหนดการวัดและประเมินผล เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผล การเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด คือ สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผลด้านการทดสอบความรู้ ความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ)

สภาพที่พึงประสงค์ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผล เก็บรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ) รองลงมา คือ สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผลด้านการ ทดสอบความรู้ ความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ใน หลักสูตร (วิริยะ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้เรียนต้องการย้ายสถานศึกษาสามารถนำผลการวัด และประเมินผลของสถานศึกษาไปเทียบโอนยังสถานศึกษาอื่นได้ (จิตตะ)

4) สภาพปัจจุบัน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย ดำเนินการโดยครูผู้สอนหรือผู้บริหาร

สถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (วิมังสา) รองลงมา คือ ผลการวิจัยช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ผลงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน และระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (วิมังสา)

สภาพที่พึงประสงค์ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย ดำเนินการโดยครูผู้สอนหรือผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (วิมังสา) รองลงมา คือ ผลการวิจัยช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ผลงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย พัฒนานวัตกรรมการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม (วิมังสา)

5) สภาพปัจจุบัน ด้านการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษา โดยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษา (วิริยะ) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โครงการเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระหว่างการนิเทศ (ฉันทะ)

สภาพที่พึงประสงค์ ด้านการนิเทศการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โครงการเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเห็นหรือคำแนะนำครูผู้สอนตามหลักการนิเทศอย่างถูกต้องชัดเจน (วิมังสา)

6) สภาพปัจจุบัน ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเผยแพร่สรุปรายงานประจำปีต่อสาธารณชนเพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (วิมังสา) รองลงมา คือ สถานศึกษาประเมินคุณภาพของผลการปฏิบัติและสรุปรายงานประจำปี (SAR) โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด (วิมังสา) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษากำหนด มาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (วิมังสา)

สภาพที่พึงประสงค์ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเผยแพร่สรุปรายงานประจำปีต่อสาธารณชนเพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (วิมังสา)

รองลงมา คือ สถานศึกษาประเมินคุณภาพของผลการปฏิบัติและสรุปรายงานประจำปี (SAR) โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด (วิม้งสา) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษากำหนด มาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (วิม้งสา)

7) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาปรับปรุงการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา (จิตตะ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลิต พัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ (จิตตะ)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา (จิตตะ) รองลงมา คือ สถานศึกษาปรับปรุงการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลิต พัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ (จิตตะ)

5.1.2 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นลำดับแรก ($PNI_{modified} = 0.32$) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ($PNI_{modified} = 0.28$) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ($PNI_{modified} = 0.23$) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.20$) ด้านการนิเทศการศึกษา ($PNI_{modified} = 0.19$) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา, ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($PNI_{modified} = 0.16$) ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้นำผล $PNI_{modified}$ มาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 2) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 3) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 4) ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้
- 5) ด้านการนิเทศการศึกษา
- 6) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

7) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ สถานศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา (จิตตะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.37$) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการผลิตพัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ (จิตตะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.34$) และต่ำสุด คือ สถานศึกษาปรับปรุงการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.27$)

2) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ข้อที่มีความต้องการสูงสุด คือ สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษา โดยการวางแผนการดำเนินงาน การตรวจสอบ และการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องเกิดความมั่นใจในคุณภาพการศึกษา (วิริยะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.40$) รองลงมา คือ สถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของของครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ฉันทะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.36$) สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาประจำปีสู่การปฏิบัติด้วยวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิง (Deming) (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.34$) สถานศึกษากำหนด มาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.32$) สถานศึกษาจัดทำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วยวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิง (Deming) (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.26$) ผู้บริหารสถานศึกษาเผยแพร่สรุปรายงานประจำปีต่อสาธารณะชนเพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.16$) และต่ำสุด คือ สถานศึกษาประเมินคุณภาพของผลการปฏิบัติและสรุปรายงานประจำปี (SAR) โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.15$)

3) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย แก้ปัญหา พัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน (วิริยะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.37$) รองลงมา คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน และระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.35$) ผลการวิจัยช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ผลงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.18$) และต่ำสุด คือ สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย ดำเนินการโดยครูผู้สอนหรือผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.16$) และสถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย พัฒนานวัตกรรมการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม (วิม้งสา) ($PNI_{\text{modified}} = 0.15$)

4) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ข้อที่มีความต้องการสูงสุด คือ สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติจริง และผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.34$) รองลงมา คือ สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียน (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.25$) สถานศึกษาส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ฉันทะ) ($PNI_{modified} = 0.23$) สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.18$) สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน (วิมังสา), ครูผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.12$)

5) ด้านการนิเทศการศึกษา ข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระหว่างการนิเทศ (ฉันทะ) ($PNI_{modified} = 0.35$) รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเห็นหรือคำแนะนำครูผู้สอน ตามหลักการนิเทศอย่างถูกต้องชัดเจน (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.19$) ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โครงการเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.18$) ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.15$) และผู้บริหารสถานศึกษามุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษา โดยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษา (วิริยะ) ($PNI_{modified} = 0.12$)

6) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม (วิมังสา) ($PNI_{modified} = 0.53$) รองลงมา คือ สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.42$) สถานศึกษาวางแผนจัดทำ ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.27$) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.20$) สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือจาก ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน (ฉันทะ) ($PNI_{modified} = 0.16$) ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศ ติดตาม การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.14$) และสถานศึกษาทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ (จิตตะ) ($PNI_{modified} = 0.13$)

7) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผลด้านการทดสอบความรู้ ความสามารถของ

ผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.34$) รองลงมา คือ สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผลเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.15$) และต่ำสุด คือ ผู้เรียนต้องการย้ายสถานศึกษาสามารถนำผลการวัดและ ประเมินผลของสถานศึกษาไปเทียบโอนยังสถานศึกษาอื่นได้ (จิตตะ) ($PNI_{\text{modified}} = 0.04$)

5.1.3 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มี 4 แนวทาง ได้แก่

- 1) ส่งเสริมแรงจูงใจและความสำคัญของการเรียนรู้ (ฉันทะ)
- 2) สนับสนุนความเพียร ความพยายาม และการตั้งใจทำงาน (วิริยะ)
- 3) ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนมีสมาธิและมีส่วนร่วม (จิตตะ)
- 4) ฝึกการประเมินตนเองและการสะท้อนผลการเรียนรู้ (วิมังสา)

2. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 5 แนวทาง ได้แก่

- 1) ส่งเสริมให้ครูมีความพอใจและแรงบันดาลใจในการสอน (ฉันทะ) โดยจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องครูที่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 2) พัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based learning) เพื่อ กระตุ้นความเพียรและสมาธิของนักเรียน (วิริยะ และ จิตตะ)
- 3) ใช้กระบวนการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) เพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการ เรียนรู้ที่เอาใจใส่และจริงจัง (จิตตะ)
- 4) ให้นักเรียนเลือกหัวข้อหรือกิจกรรมที่สนใจเพื่อสร้างแรงจูงใจและพากเพียรในการ เรียน (ฉันทะ และ วิริยะ) พร้อมสะท้อนผลการเรียนรู้ (วิมังสา)
- 5) ใช้บทเรียนปัญหาเปิดให้นักเรียนทดลองเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และประเมินผลงาน อย่างต่อเนื่อง (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา)

3. แนวทางการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มี 5 แนวทาง ได้แก่

- 1) ส่งเสริมให้ครูมีฉันทะ คือ เห็นความสำคัญและมีความตั้งใจในการใช้เทคโนโลยี ผ่านเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องครูต้นแบบด้านสื่อ
- 2) จัดอบรมและส่งเสริมให้ครูฝึกฝนใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องด้วยวิริยะ และใช้ความ ตั้งใจจริง (จิตตะ) ในการพัฒนาเทคนิคและสื่อการสอน
- 3) ให้ครูประเมินผลและปรับปรุงการใช้สื่ออย่างมีวิมังสา โดยเก็บข้อมูลสะท้อนกลับจาก นักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อนำมาพัฒนาอย่างเป็นระบบ

4) ส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน โดยเริ่มจากความสมัครใจและความชอบส่วนบุคคล

5) ใช้เครื่องมือและแอปพลิเคชันที่หลากหลาย เช่น GeoGebra, Google Classroom, Padlet, Kahoot เพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างกิจกรรมที่ให้นักเรียนสะท้อนความคิดและประเมินตนเองอย่างมีส่วนร่วม

4. แนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา มี 6 แนวทาง ได้แก่

1) สร้างฉันทะให้กับครูและบุคลากร ให้เห็นคุณค่าในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาจากนั้นสนับสนุนให้ครูมี (วิริยะ) ในการค้นคว้า พัฒนาแผนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน จัดการประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ PLC (Professional Learning Community) (จิตตะ) ให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน ผลการวิจัย นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อสร้างสมาธิ ความใส่ใจ และความมุ่งมั่นต่อกระบวนการวิจัย ร่วมกันทั้งองค์กรและสุดท้ายส่งเสริมวิมังสาโดยให้ครูร่วมกันประเมินและปรับปรุงวิจัยอย่างต่อเนื่อง

2) สร้างแรงบันดาลใจ (ฉันทะ) ให้ครูเห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน โดยเน้น การวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน และเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรักและเต็มใจในการพัฒนางานอย่างยั่งยืน

3) สร้างระบบสนับสนุนและติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง (จิตตะ) ส่งเสริมให้ครูมีความพากเพียรในการดำเนินงานวิจัย (วิริยะ) ตั้งแต่การตั้งปัญหาไปจนถึงการนำผลไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน

4) มีความรักและเต็มใจที่จะพัฒนาผู้เรียนฉันทะจึงใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการ แก้ปัญหาและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างตั้งใจ

5) มุ่งมั่นพากเพียร (วิริยะ) ในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินผล เพื่อปรับวิธีการ สอนให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับ ทั้งยังนำผลไปใช้พัฒนาแผนการสอนต่อเนื่อง

6) นำข้อค้นพบ (วิมังสา) จากการวิจัยมาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบ active learning หรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอน

5. แนวทางการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มี 6 แนวทาง ได้แก่

1) การประเมินเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ความพยายาม และความตั้งใจ รวมถึงการ สะท้อนตนเอง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างแท้จริง ไม่ใช่แค่คะแนนในเชิงปริมาณ

2) การเทียบโอนผลการเรียนให้พิจารณาแรงจูงใจ วินัย ความพยายาม และประเมินเชิง คุณภาพร่วมกัน มากกว่าการดูแค่ผลคะแนนหรือเอกสารเท่านั้น

3) พัฒนาเครื่องมือวัดผลที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ เช่น พฤติกรรม ความคิด และผลสัมฤทธิ์ เพื่อประเมินแรงจูงใจ (ฉันทะ) ความพยายาม (วิริยะ) ความสม่ำเสมอ (จิตตะ) และการสะท้อนผล (วิมังสา) อย่างรอบด้าน

4) ใช้แบบประเมินหลากหลายรูปแบบ เพื่อวัดและสะท้อนทั้งความสนใจ ความพยายาม ความตั้งใจ และการวางแผนพัฒนาตนเองของผู้เรียน

5) ประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการประเมินทักษะเฉพาะ เช่น ทักษะไอที เพื่อใช้ในการพิจารณาเทียบโอนผลการเรียน

6) ใช้กิจกรรมแนะแนวควบคู่กับการสังเกตพฤติกรรมและการประเมินตนเอง เพื่อเห็นมุมมองลึกซึ้งของผู้เรียน เกินกว่าการประเมินคะแนนอย่างเดียว

6. แนวทางการนิเทศการศึกษา มี 6 แนวทาง ได้แก่

1) การนิเทศเน้นความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และหัวหน้ากลุ่มสาระ โดยมีการวางแผนนิเทศร่วมกันและนิเทศในทุกช่วงเวลา คือ ก่อน ระหว่าง และหลังการสอน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แทนการนิเทศในเชิงควบคุม

2) ใช้การนิเทศแบบกัลยาณมิตร (มิตรภาพ) ที่เน้นการรับฟัง ให้คำแนะนำอย่างสร้างสรรค์ และติดตามผล พร้อมสนับสนุนให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน PLC (Professional Learning Community) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3) ควรมีแบบประเมินตนเองและวัดความพึงพอใจของครูหลังได้รับการนิเทศ พร้อมบันทึกข้อเสนอแนะและจัดทำแนวทางติดตามผล เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

4) การนิเทศที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ครูเห็นจุดแข็ง-จุดอ่อนของตน ได้รับคำแนะนำอย่างเป็นมิตร ทำให้ได้แนวทางใหม่ ๆ ในการจัดกิจกรรมและใช้สื่อการสอน รวมทั้งเพิ่มความมั่นใจในการสอนตามมาตรฐาน

5) การนิเทศที่ดีควรแจ้งเป้าหมายล่วงหน้า เปิดโอกาสให้ครูสะท้อนความคิดเห็นและมีส่วนร่วม นิเทศในเชิงสร้างสรรค์ ไม่ตัดสิน และมีการติดตามผลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและกำลังใจของครูอย่างต่อเนื่อง

6) ครูควรเตรียมแผนการสอน ใบงาน สื่อ และความรู้เนื้อหา พร้อมเปิดใจรับคำแนะนำ เพราะการนิเทศที่ดีช่วยกระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

7. แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มี 4 แนวทาง ได้แก่

1) ผู้บริหารควรร่วมวางแผนพัฒนาคุณภาพกับทีมงาน กำหนดเป้าหมายตามมาตรฐานชาติ พร้อมเก็บข้อมูลอย่างโปร่งใส และใช้ผลการประเมินตนเองในการปรับปรุงระบบอย่างเป็นระบบ

2) เน้นการประเมินทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพใน 3 มาตรฐานหลัก ได้แก่ ผู้เรียน การบริหารจัดการ และผลลัพธ์ พร้อมรายงานผ่าน SAR และติดตามผลด้วยระบบสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงที่รวดเร็ว

3) ส่งเสริมครูให้มีส่วนร่วมในการเขียน SAR ประเมินตนเอง และจัดทำแฟ้มสะสมงาน เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจมาตรฐานและมองประกันคุณภาพเป็นเครื่องมือพัฒนาวิชาชีพ

4) สนับสนุนการอบรมและประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มความเข้าใจในเกณฑ์ประเมิน และใช้เทคโนโลยีช่วยจัดเก็บข้อมูลเพื่อลดภาระงาน เรียนรู้และพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง

สรุปแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 มีทั้งหมด 36 แนวทาง ดังนี้ (1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มี 4 แนวทาง (2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 5 แนวทาง (3) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มี 5 แนวทาง (4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา มี 6 แนวทาง (5) ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน มี 6 แนวทาง (6) ด้านการนิเทศการศึกษา มี 6 แนวทาง (7) แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มี 4 แนวทาง

5.2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.2.1 จากการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียนและเป็นงานหลักที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและบรรลุเป้าหมายของการศึกษา โดยครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล การพัฒนาครู และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษามักจะ พิจารณาจากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการเรียน การสอน เพื่อพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนลงสู่สถานศึกษาโดยทันที มีแนวทางในการนิเทศ ติดตาม ส่งเสริมสนับสนุนประสิทธิภาพในการทำงานทั้งในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ระบบประกันคุณภาพ การปฏิรูปหลักสูตร ปฏิรูปการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่ดี เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ จีรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ (2565) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้สรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ส่วนงานด้านอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้สถาบันดำเนินไปด้วยความราบรื่นเท่านั้น ผู้บริหารการศึกษาทุกคนควรจะได้รับผิดชอบเป็นผู้นำของ ครูในด้านวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทุกแห่ง คือ การให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านวิชาการ

โดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นเตือนครูให้คำแนะนำครูและประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในการสอน งานวิชาการเป็นงานหลักของ การบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะ พิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรม การศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือ ทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น งานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา เพราะ จุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งในสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชญ์พิชา จันทา (2563) แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกโดยรวมอยู่ในระดับมาก

5.2.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงความตระหนักและความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม หนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีความตั้งใจจริง (ฉันทะ) ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ มีแรงจูงใจในการพัฒนาครูและบุคลากรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก และสามารถสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในระดับครูและนักเรียนได้ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริหารมีความพยายามอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) ในการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนงานวิชาการ การส่งเสริมให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้หลากหลาย การสนับสนุนกิจกรรมพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ด้านจิตตะ หรือความใส่ใจและตั้งมั่นในงาน ผู้บริหารได้แสดงออกผ่านการมีส่วนร่วมกับครูอย่างใกล้ชิด ไม่ใช่เพียงมอบหมายงาน แต่ร่วมลงมือทำ สื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพร้อมรับฟังข้อเสนอแนะ ทำให้ครูเกิดความรู้สึกมีคุณค่า และมีแรงผลักดันในการพัฒนางานของตนเอง สุดท้าย วิมังสา หรือการใคร่ครวญตรวจสอบ พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการประเมินผลทั้งในระดับบุคคลและภาพรวมของโรงเรียน มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลจาก SAR, การนิเทศภายใน และการประเมินตนเองของครูมาเป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจ ปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ อาจรวมถึงความร่วมมือของทีมงาน การอบรมอย่างต่อเนื่อง และนโยบายจากเขตพื้นที่การศึกษาที่สนับสนุนการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิด

ของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2538) ได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมะกับการทำงานว่า อิทธิบาท 4 คือทางแห่งความสำเร็จจุดเริ่ม ถ้าเราพัฒนาคนถูกต้องอย่างที่ว่า มนุษย์ไม่แปลกแยกจากความเป็นจริง ของธรรมชาติตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ทุกอย่างสอดคล้องกันไปหมด ไม่มีอะไรเสียหาย เมื่อเราวางรากฐานได้ดีแล้ว เราก็ใช้หลักการต่าง ๆ ในการทำงานบนพื้นฐานแห่งความถูกต้องนั้น เมื่อพื้นฐานถูกต้องแล้ว เราเอาธรรมะอะไรใช้ตอนนี้ ก็เดินหน้าไปด้วยดี เช่น เอาหลักอิทธิบาทมาใช้ทุกท่านแทบจะรู้อิทธิบาท คือ หลักความสำเร็จ และงานวิจัยของ ยุทธนา บัวบาล, สุนทร สายคำ และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส (2564) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

5.2.3 ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นลำดับแรก ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา, ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า จากผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญที่แตกต่างกันในแต่ละด้าน โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของบริบททางการศึกษาในยุคดิจิทัล ที่ผู้บริหารต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและตอบสนองต่อความสนใจของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลัก “ฉันทะ” และ “จิตตะ” ในการสร้างแรงจูงใจและความใส่ใจในภารกิจการพัฒนาโรงเรียน ในลำดับต่อมา คือ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพในการยกระดับมาตรฐานการเรียนรู้ การใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อพัฒนาปรับปรุงระบบอย่างเป็นระบบ อันสะท้อนถึงหลัก “วิมังสา” ในการตรวจสอบ วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ก็เป็นอีกด้านที่มีค่าความต้องการสูง เนื่องจากผู้บริหารเริ่มมองเห็นบทบาทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ว่าสามารถช่วยในการพัฒนาหลักสูตร กิจกรรม และกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างตรงจุด ซึ่งตรงกับหลัก “วิริยะ” ที่เน้นความพยายามและความต่อเนื่องในการพัฒนา ในขณะที่ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ และการนิเทศการศึกษา แม้จะมีความสำคัญ แต่มีค่าดัชนีความ

ต้องการต่ำกว่าด้านอื่น อาจเป็นเพราะผู้บริหารบางรายมีความพร้อมในระดับหนึ่งแล้ว หรืออาจเข้าใจว่าเป็นหน้าที่หลักของครูมากกว่าการจัดการในระดับนโยบาย ส่วนการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน อยู่ในลำดับความต้องการจำเป็นอย่างยิ่งที่สุด ซึ่งอาจสะท้อนถึงการที่โรงเรียนใช้หลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก ทำให้การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาถูกมองว่าไม่เร่งด่วน รวมถึงการวัดผลและเทียบโอนอาจยังไม่ได้ถูกผลักดันในเชิงปฏิบัติมากนัก โดยสรุป ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของการบริหารงานวิชาการที่มุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและคุณภาพในเชิงระบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งหากมีการบริหารโดยยึดหลักอิทธิบาท 4 อย่างแท้จริง ก็จะสามารถขับเคลื่อนการศึกษาให้ทันต่อยุคสมัย และส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิดของ ยุทธนา เกื้อกุล (2560, 39) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของสังคมและประเทศชาติ ต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของ ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หากสถานศึกษาใดมีระบบการบริหารที่มีประสิทธิผลและ ประสิทธิภาพก็ย่อมทำให้ผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพ จึงทำให้ส่งผลถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคมและ ประเทศชาติไปด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชเรศ คำดีบุญ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 เมื่อพิจารณาเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ การวัดผลและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน การวางแผนงานวิชาการ และการพัฒนาหลักสูตร

5.2.4 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 มีทั้งหมด 36 แนวทาง ดังนี้ (1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มี 4 แนวทาง (2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 5 แนวทาง (3) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มี 5 แนวทาง (4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มี 6 แนวทาง (5) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มี 6 แนวทาง (6) ด้านการนิเทศการศึกษา มี 6 แนวทาง (7) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มี 4 แนวทาง ซึ่งมีแนวทางที่คล้ายกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ วรสาร และจิราภรณ์ ผันสว่าง (2567) ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอำเภอหนองกุงศรี 2 จังหวัดกาฬสินธุ์ (1) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรเน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้และพัฒนาความรู้ได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตนเอง (2) ด้านการวัดประเมินผลและงานทะเบียนเทียบโอนผลการเรียน ควรมีระเบียบการวัดผลและประเมินผลการเรียนอย่างเป็นระบบ (3) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรมีการจัดให้ครูเข้าอบรมทำวิจัยในชั้นเรียนอย่าง

น้อยปีละ 1 ครั้ง (4) ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ควรมีการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ และเป็นศูนย์สื่อเทคโนโลยี (5) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรมีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา (6) ด้านการนิเทศการศึกษา ควรให้ครูนำแนวทางในการแก้ไขการเรียนการสอนไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ (7) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควรมีการประชุมสัมมนาบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษา โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

5.3. ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามหลักกฏอริยาบท 4

1) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการนิเทศการศึกษา เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรรับฟังเปิดโอกาสให้ครูสะท้อนความคิดเห็น ให้คำแนะนำด้วยความเคารพ และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ครูมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การนิเทศแบบกัลยาณมิตรจะช่วยส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่าในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ และพร้อมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามหลักกฏอริยาบท 4

2) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูอย่างต่อเนื่องโดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา เช่น โปรแกรมสร้างสื่อการสอน แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ และเครื่องมือออนไลน์ เพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย ตอบโจทย์ผู้เรียนในยุคดิจิทัล

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการไปใช้

สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามหลักกฏอริยาบท 4

1) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการนิเทศการศึกษา มีสภาพที่พึงประสงค์สูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารและครูผู้สอนควรร่วมมือกันพัฒนาระบบนิเทศที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างยั่งยืน

สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตามหลักกฏอริยาบท 4

2) จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มีสภาพที่พึงประสงค์ต่ำสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

โดยยึดบริบทของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่นเป็นสำคัญเพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเป้าหมายการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

2) ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นสถานศึกษาเอกชนเพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เช่น การศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรม

บรรณานุกรม

1) หนังสือ

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง)* พุทธศักราช 2560). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2562). *ผู้นำกับการเป็นนักบริหารการศึกษามืออาชีพ Professional Leadership*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). *การบริหารงานบุคคลแผนใหม่*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2539). *จริยศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทรงพล เจริญคำ. (2563). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.
- พ. สุวรรณ. (2531). *โพชนงค์ พุทธคาถาต่ออายุ*. กรุงเทพฯ: สร้อยทอง.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). *พฤติกรรมกลุ่ม*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย (2539, หน้า 342 -347 อ้างถึงใน พระมหา จตุพร สุตนนท์. 2552, หน้า 60)
- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2548). *อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวโกวาท*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). *ธรรมะกับการทำงาน (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2537). *การทำงานที่เป็นสุข*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2549). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุง และขยายความ*. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2539). *อิทธิปาทกถา พุทธจักร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ และปัญญานันทภิกขุ. (2544). *คุณธรรมของชีวิตที่ดีงาม*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

- พิทุร มลิวัลย์. (2540). *แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2561). *การวิจัยทางการบริหารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทริปปี้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2542). *ความรู้คู่คุณธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ว.วชิรเมธี. (2551). *คนสำราญ งานสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- วสิน อินทสระ. (2530). *พุทธปรัชญามหายาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญกิจ.
- สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. (2550). *หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *การบริหารจัดการแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก*. กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊คส์พลัส ลิเคชั่นส์ จำกัด.

2) คุษณินพนธ์ วิทยานิพนธ์และ/สารนิพนธ์

- กถิน อรรถโยธิน. (2530). *การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ก่องเกียรติ รัชธรรม. (2555). *การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของ อาจารย์มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.
- กัลยวิสาข์ ธารารว. (2558). *การประเมินความต้องการจำเป็นของครูเพื่อพัฒนาความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- เกตกนก สวยคำข้าว. (2561). *การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนราชินีบูรณะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร*.

- จรรยาภรณ์ ภูกลาง. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิรารัตน์ กระจำงดี. (2562). การศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสใน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่.
- ชนิสรา ชุมวงศ์. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 7. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- ชิโรบล วรรณธนะ. (2562). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียน วิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชนมพรรษ เทียมดวงแข. (2566). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนา การศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดาวเรือง เชียงหลิว. (2561). การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาทักษะการ เรียนรู้และ นวัตกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ตรีสุคนธ์ คุณาเอก. (2563). แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต, สาขาวิชา การบริหารและพัฒนาการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทรงพล เจริญคำ. (2563). หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.
- นิภาพร พินิจมนตรี. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นุชเรศ คำดีบุญ. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา

มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นันทกา วารินัน. (2557). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ด. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ทรงสิริ วชิรานนท์ และอรุณี อรุณเรือง. (2560). ความต้องการจำเป็นในการเป็น มหาวิทยาลัยดิจิทัลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

ธัญชนก ศิริโสภิตกุล. (2558). การประเมินความต้องการจำเป็นด้านจริยธรรมในการใช้ เฟซบุ๊กของวัยรุ่น ไทยในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

บัญชาพิพัฒน์ โสดา. (2555). การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม เสริมผู้เรียนให้มีจิตสาธารณะครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาภาคเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปาริฉัตร โชติจันทร์. (2560). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พรหมมน พินทุสมิต. (2560). การปฏิบัติงานด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระมหาบรรจง ตีสโร (ศรีสุข). (2560). ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณารสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชญ์พิชา จันทา. (2563). แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2555). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษาและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- เพ็ญศรี วรศิริ. (2550). การพัฒนารูปแบบการประเมินตามสภาพจริง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ช่วงชั้นที่ 4 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ภวนันท์ชัย สวัสดิ์สละ. (2563) การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2557). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4). ชลบุรี: มนตรี.
- ยุทธนา เกื้อกุล. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- วิมล เดชะ. (2559). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ศิริพร อาจปักษา. (2557). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครูสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สารินทร์ เอี่ยมครอง. (2561). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เอกพจน์ สิงห์คำ. (2562). ความต้องการจำเป็นและแนวทางในการพัฒนาภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อภิวัฒน์ จันทน์สม. (2563). แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดมหาสารคามโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

3) บทความในวารสาร

ยุทธนา บัวบาล, สุนทร สายคำ และ พระครูปลัดบุญช่วยโชติวิโส. (2564). แนวทางการบริหารงาน
วิชาการตามหลักอริยบท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 2. *Journal of Modern Learning Development*, 6(1),
223-233.

สุวัชชัย มงคลธง และเผด็จ จงสกุลศิริ. (2566). การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยบท 4. วารสาร
พุทธพัฒนศาสตร์ศึกษา 1(3). 83-107.

สุดารัตน์ วรสาร และจิราภรณ์ พันสว่าง. (2567). การบริหารงานวิชาการเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร
สถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอหนองสูงศรี 2 จังหวัด
กาฬสินธุ์.วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด 4(2). 33-45.

Rahmadani, A., Tanjung, R. R., & Melisa, W. (2024). konsep Administration Pendidikan.
Dewantara, 3(3), 79–86.

Hasibuan, Z. S. S. (2024). The Role of Academic Supervision in Improving the
Effectiveness of Inclusive Education Governance. *The Future of Education
Journal*, 3(5), 2017–2025.

Lysokon, I., Vasyliuk, T., Barulina, Y., Razmolodchykova, I., & Zakharova, H. (2024).
Educational Management in Higher Education Institutions: *Cadernos de
Educação, Tecnologia e Sociedade*, 17(se1), 73–84.

Yao, Y., & Siththada, T. (2024). Academic administration affecting student achievement
of vocational colleges in Jiangxi province. *Edelweiss Applied Science and
Technology*, 8(6), 8248–8253.

4) เอกสารสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

จิรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ. (2565). การบริหารงานวิชาการ. สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2567, จาก
www.gotoknow.org.

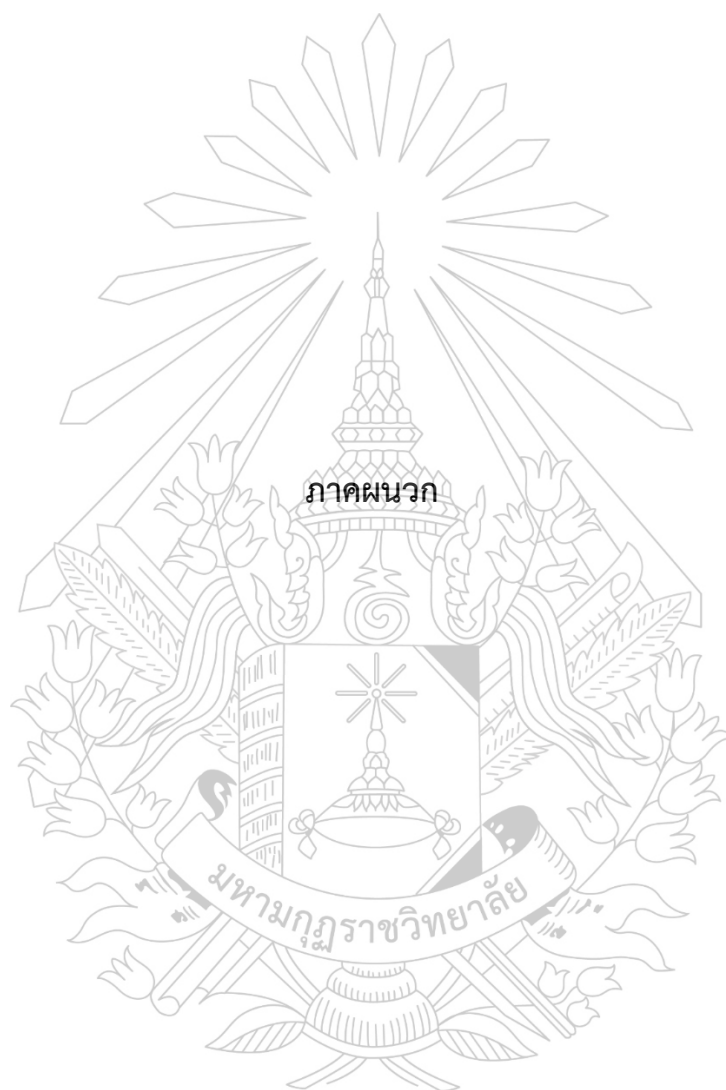
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. (2566). ข้อมูลแผนการปฏิบัติการ สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2567 จาก <http://www.ret2.go.th/ict/>

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. (2567). ข้อมูลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2567, สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://bigdata.ret2.info/>

Niyazova, M. V. (2024). Academic research management: opportunities vs limitations of incentives. <https://doi.org/10.17853/1994-5639-2024-8-12-39>

Saharudin, M. D. (2021). The Role of Academic Administration in Higher Education in Malaysia. Social Science Research Network. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3818211

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย
 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

- 1) นางสาวศรัญญา สาลำ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองหินใหญ่วิทยา
 วุฒิการศึกษา กศ.ม.(เทคโนโลยีการศึกษา) มหาวิทยาลัย
 มหาสารคาม ป.บัณฑิต (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 ร้อยเอ็ด
- 2) รศ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติและตัวเลข
 ตำแหน่ง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
 วุฒิการศึกษา ปร.ด.(การบริหารการศึกษา)
 มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3) พระครูสีลสราริคุณ, ดร. ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและภาษา
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสนาและปรัชญา
 มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
 วุฒิการศึกษา พธ.ด.(ปรัชญา)
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ อว ๗๔๑๗/๐๐๗/๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลี้ยวเมือง ตำบลคงจาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๘
www.rec.mbu.ac.th

๒๓ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ (IOC)

เจริญพร นางสาวศรัญญา สาล้า ผู้อำนวยการสถานศึกษา

ด้วย นางสาวปวีณา ผลานิล เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๒๐๗๔๐๔๓๑๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิ
บาท ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองร้อยเอ็ด เขต ๒”
มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ (IOC) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่าน
ได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

พ.อ.ม.ร.ว.วิภากร

(พระเมธีวชิราภรณ์, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔ โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๘๖๑๘

ผู้ประสานงาน นางรัชฌีย์ เจริญนนท์ โทร. ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑

นักศึกษา โทร. ๐๙๕ ๑๖๙๒๔๖๓

- ฐาน

- จักรีน

๑๓ มี.ค. ๖๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏราช โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔
 ที่ อว ๗๔๑๗/ว ๐๐๐๗ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๘
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย (IOC)

เจริญพร รศ.ดร.สุเทพ เมฆโธสง

ด้วย นางสาวปวีณา ผลาผล เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๒๐๗๔๐๔๓๑๐๕ นักศึกษาหลักสูตร
 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
 วิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏราช ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอภิ
 บาห์ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอภัยภูฏราช เขต ๒" มีความประสงค์
 ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ (IOC) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการเขียน
 งานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏราช จึงเจริญพรมายังท่าน
 ได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

พ. เมธีวิชกร
 (พระเมธีวชิราภรณ์, รศ.ดร.)
 รองอธิการบดี วิทยาเขตอภัยภูฏราช

ฉันทโนตย
 มหาวิทยาลัย

(รศ.ดร. สุเทพ เมฆโธสง)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏราช โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔
 ที่ อว ๗๔๑๓/ว ๐๐๖๗ วันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๘
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย (IOC)

เรียน พระครูสิลสาริคุณ, ดร.

ด้วย นางสาวปรีดา ผลาผล เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๒๐๗๔๐๔๓๓๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตร
 ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
 วิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏราช ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอหิ
 บาห์ ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอภัยภูฏราช เขต ๒” มีความประสงค์
 ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ (IOC) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการเขียน
 งานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏราช จึงเรียนมายังท่าน
 ได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

พ. นริศวิภากร
 (พระเมธีวัชรภรณ์, รศ.ดร.)
 รองอธิการบดี วิทยาเขตอภัยภูฏราช

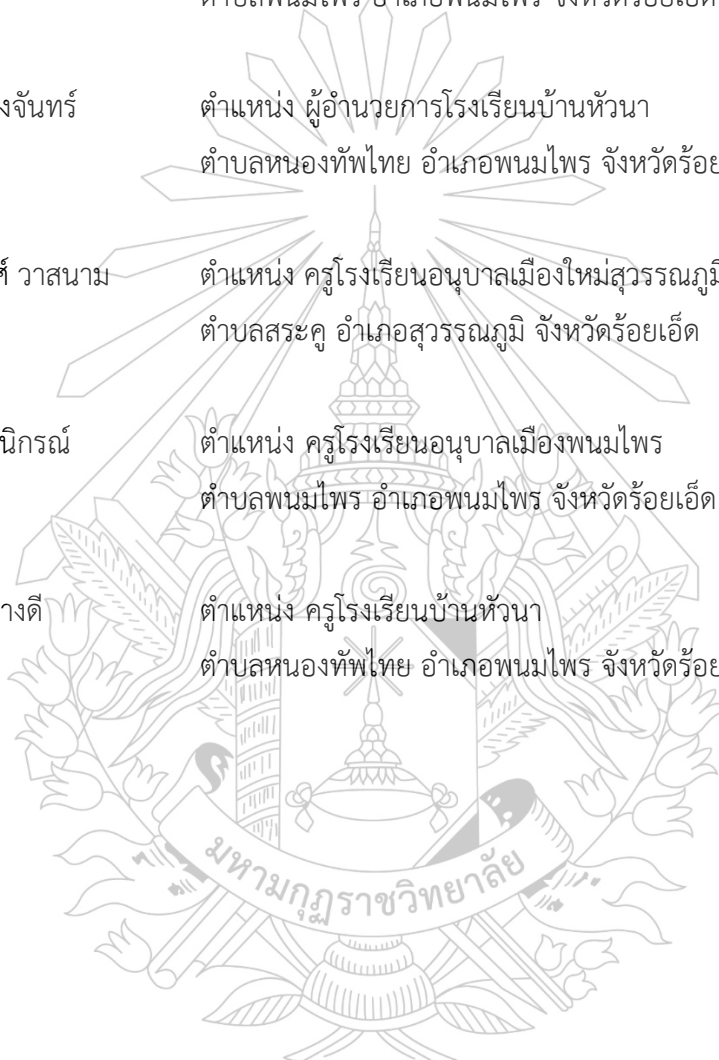
ข้าพเจ้าได้รับแจ้งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภัยภูฏราช

มหาวิทยาลัย
 พระครูสิลสาริคุณ, ดร.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

- 1) นายสุพล สิงห์สถิตย์ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่สุวรรณภูมิ
ตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2) นายพิชัย สีพลี ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเมืองพนมไพร
ตำบลพนมไพร อำเภพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด
- 3) นายปรีณ เรืองจันทร์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหัวนา
ตำบลหนองทัพไทย อำเภพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด
- 4) นายศาสนพงศ์ วาสนาม ตำแหน่ง ครูโรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่สุวรรณภูมิ
ตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 5) นางรุ่งเรือง พนิกรณ์ ตำแหน่ง ครูโรงเรียนอนุบาลเมืองพนมไพร
ตำบลพนมไพร อำเภพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด
- 6) นายจันทรา ผางดี ตำแหน่ง ครูโรงเรียนบ้านหัวนา
ตำบลหนองทัพไทย อำเภพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเสี่ยมะริ่ง ตำบลสถาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร ๐-๔๓๕๓-๔๓๖๒ โทรสาร ๐-๔๓๕๓-๔๓๖๓
www.rcm-bu.ac.th

ที่ อว ๗๔๑๗/ว ๐ ๖๐๓

๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นภัทรวงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์

เจริญพร นายสุพล สิงห์สถิตย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่สุวรรณภูมิ

ด้วย นางสาวปวีณา ผลาผล เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๒๐๗๔๐๓๑๐๐๕ นักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติให้ขั้ววิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักถือบาท
๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒” มีความประสงค์
ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เพื่อใช้ข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิชาเซร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่าน
ได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพามาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

[illegible]

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๓-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๕, โทรสาร ๐-๔๓๕๓-๔๖๑๘
ผู้ประสานงาน นางรัชณี เจริญนนท์ โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑
นักศึกษา โทร. ๐๘๕ ๔๖๔๗๐๙๗

โรงเรียนอนุบาลเมืองพนมไพร

เลขที่รับ

734

30 พ.ค. 2568

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตร้อยเอ็ด 11/726

- วิชาปฏิบัติ -

สำนักงานอธิการบดี จ.ร้อยเอ็ด 45000

โทร 0 42511-42512 โทรสาร 0 42511-42513

www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๔๓๗/ว ๐๒๐๓

๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์

เจริญพร นายพิชัย สีทีลี ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเมืองพนมไพร

ด้วย นางสาวปวีณา ผลาผล เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๒๐๗๔๐๔๓๑๐๐๕ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒” มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เพื่อใช้ข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่าน ได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

ผู้อำนวยการโรงเรียน

☐ บริหารงานงบประมาณ☐ บริหารวิชาการ☐ บริหารงานบุคคล☐ บริหารงานทั่วไป☐

Y.

30 พ.ค. 2568

ว.ม.ร้อยเอ็ด
(พระเมธีวชิราภรณ์, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

อ.วิเชียร อยุ่ธรรม

30 พ.ค. 68

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๓-๔๓๖๔ ตย. ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๓-๔๖๓๘

ผู้ประสานงาน นางรัชณีย์ เจริญนนท์ โทร ๐๘-๑๐๕๗-๒๐๐๑

นักศึกษา โทร. ๐๘๕ ๔๖๔๗๐๔๗

ที่ อว ๗๔๑๓/ว ๒ ๒๐๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตรอยเอ็ดถนนเลียบเมือง ตำบลตลิ่งชัน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๕ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๘๐๐๘
www.rec.mbu.ac.th

๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๘

โรงเรียนบ้านหัวนา	
วันที่	๒๒/๕/๖๘
วันที่	๒๒/๕/๖๘
เวลา	๑๐.๐๐ น.

เรื่อง ขออนุญาตเป็นวิทยากรในการสัมมนา
เจริญพร นายปวิณ เรืองจันทร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหัวนาด้วย นางสาวปวิณา ผลามล เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๒๐๗๔๐๔๓๐๐๕ นักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตรอยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท
๔" ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒" มีความประสงค์
ขออนุญาตเป็นวิทยากรในการสัมมนา เพื่อใช้ข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตรอยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่าน
ได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน ศาสตราจารย์ ดร. รวี
เพื่อทบทวนและพิจารณา
- ขอดำเนินการเป็นวิทยากร
ในมหาวิทยาลัย
- ทดสอบเรื่องอื่น

ขอเจริญพร

พระเมธีธรรมาภรณ์, รศ.ดร.
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตรอยเอ็ด
ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

๑๐/๕/๖๘

๒๒ พค ๖๘

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตรอยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๕ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๘๐๐๘
ผู้ประสานงาน นางรัชณี เจริญนนท์ โทร ๐๘-๓๐๔๗๒๐๐๓
นักศึกษา โทร. ๐๘๕ ๔๖๔๗๐๔๗

ที่ อว ๙๔๓๗/ว ๑ ๒๑๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ดถนนเมือง ตำบลตระทาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร ๐-๔๓๕๓-๘๓๖๕ โทรสาร ๐-๔๓๕๓-๔๖๓๘
www.rec.mbu.ac.th

๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์

เจริญพร นายศาสนพงศ์ วาสนาม

ด้วย นางสาวปวีณา ผลาผล เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๒๐๙๔๐๔๓๐๐๕ นักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท
๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒” มีความประสงค์
ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ เพื่อใช้ข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่าน
ได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

ร.ว. / ม.ร.ว. วิภากร
(พระเมธีวชิราภรณ์, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

กัมภัก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ร้อยเอ็ด

๕๐ พ.ค. ๖๔

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๓-๘๓๖๕ ต่อ ๓๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๓-๔๖๓๘

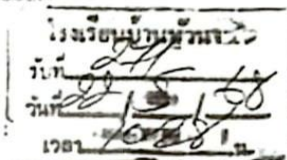
ผู้ประสานงาน นางรัชฌีย์ เจริญนนท์ โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๓

นักศึกษา โทร. ๐๘๕ ๔๖๔๗๑๐๙๗

ที่ อว ๗๔๑๗/ว ๐๖๐๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ดถนนเชียงใหม่ ตำบลตลาด
บ้านกุ่มเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร ๐-๔๕๕๓-๘๖๐๕ โทรสาร ๐-๔๕๕๓-๔๖๑๔
www.recmbu.ac.th

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตเป็นวิทยุคุณวุฒิในการสัมมนา

เจริญพร นางจันทร์ ผางดี

ด้วย นางสาวปวีณา ผลาผล เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๒๐๗๔๐๔๓๑๐๐๕ นักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท
๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒” มีความประสงค์
ขออนุญาตเป็นวิทยุคุณวุฒิในการสัมมนา เพื่อให้ข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่าน
เพื่อให้ขออนุญาต สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน ศิลาหิตกรไฉไล
เพื่อทราบและพิจารณา

- ผอ.กมล ภาณุ

- ผอ.ผู้ทรงคุณวุฒิใน

สพป.ภษ

- ทนาย

- กัมปนาท 30 พ.ค. 68

ขอเจริญพร

ท. เจริญพร
(พระเมธีวรญาณ, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

- ทนาย

- ผอ.ผู้ทรงคุณวุฒิใน
ทนาย

22 พค 68

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๕๕๓-๘๖๐๕ ต่อ ๓๖๔, โทรสาร ๐-๔๕๕๓-๔๖๑๔

ผู้ประสานงาน นางรัชณี เจริญนที โทร ๐๔-๓๐๔๗-๒๐๐๓

นักศึกษา โทร. ๐๔๕ ๔๖๔๗๐๙๗

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ อว ๗๔๑๗/ ๐๒๒๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเชียงใหม่ ตำบลขามเฒ่า

อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๕๐๐๐๐
โทรศัพท์ ๐๔๓-๕๑๒๖๔ โทรสาร ๐๔๓-๕๑๒๖๕
www.mru.ac.th ปี. 2568

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒

ด้วย นางสาวปวีณา ผลาผล เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๒๐๗๔๐๔๓๑๐๐๕ นักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท
๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒” มีความประสงค์
ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามในหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่าน
ได้ให้ความอนุเคราะห์ ตามคำขอไว้ได้ด้านล่าง

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

พ. นริศวิภากร

(พระเมธีวชิราภรณ์, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

แบบสอบถาม

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๕๑๒๖๔ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๕๑๒๕

ผู้ประสานงาน นางรัชณี เจริญภรณ์ โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๓

นักศึกษา โทร. ๐๘๕ ๔๖๔๗๐๔๗

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สพป.ร้อยเอ็ด เขต ๒

ที่

วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒

ด้วยนางสาวปวีณา ผลาผล เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๒๐๗๔๐๔๓๑๐๐๕ ซึ่งเป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตร้อยเอ็ด หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒” มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์ ผ่าน QR Code

ในการนี้ กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เห็นควรแจ้งโรงเรียนประชาสัมพันธ์ ตอบแบบสอบถามดังกล่าว ทั้งนี้ นักศึกษาจะเป็นผู้ติดตามด้วยตนเอง รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต หากเห็นชอบโปรดลงนามหนังสือที่เสนอมาพร้อมนี้

(นางสาวนิตา ศรีจำปา)

เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

(นางสาวชญญา อินทริกานนท์)

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

- นอ

- ผอ.กลุ่ม

(นายบุญถิ่น มหาสาร)

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒

“เรียนดี มีความสุข”

“งานสำเร็จผล คนมีความสุข ทุกคนปลอดภัย”

ที่ ศธ ๐๔๑๒๒/ว ๖๗/๕๓

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒
เลขที่ ๑๒๓ หมู่ที่ ๒ ถนนอรุณประเสริฐ ตำบลตอกไม้
อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๑๓๐

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย QR Code แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔
ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยนางสาวปวีณา ผลาผล เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๒๐๗๔๐๔๓๑๐๐๕ ซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒" มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์ ผ่าน QR Code

ในการนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒ จึงแจ้งประชาสัมพันธ์ตอบแบบสอบถามดังกล่าว ดังรายละเอียดสิ่งที่ส่งมาด้วยนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายบุญถิ่น มหาสารโร)

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒

กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

โทร. ๐ ๔๓๕๕ ๖๓๕๗

โทรสาร ๐ ๔๓๖๒ ๔๙๕๒

ผู้ประสานงาน น.ส.วนิดา ศรีจำปา ๐๖๒-๕๐๕๙๗๔๒

" เรียนดี มีความสุข "

"งานสำเร็จผล คนมีความสุข ทุกคนปลอดภัย"

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ในการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scales) 5 ระดับ จำนวน 36 ข้อ

2. คำตอบของท่านในแบบสอบถามนี้จะเก็บเป็นความลับ โดยเสนอผลการศึกษาในภาพรวม ไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านหรือหน้าที่การงานของท่านแต่ประการใด โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงมากที่สุด โดยผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้ในการศึกษาเท่านั้น

3. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

นางสาวปวีณา ผลาผล

นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) หน้าข้อความที่เป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.ตำแหน่ง

☐ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา

☐ 2) ครูผู้สอน

2.ระดับการศึกษา

☐ 1) ปริญญาตรี

☐ 2) สูงกว่าปริญญาตรี

3.ประสบการณ์ในการทำงาน

☐ 1) 1-5 ปี

☐ 2) 6-10 ปี

☐ 3) 10 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scales) 5 ระดับ จำนวน 36 ข้อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่สุดเพียงข้อเดียว โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

ความหมายของระดับคะแนน คือ

5 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยที่สุดมาก

[illegible]

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
	ระดับการปฏิบัติ					ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
7. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา										
32) สถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของของครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนา คุณภาพการศึกษา (ฉันทะ)										
33) สถานศึกษาจัดทำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ด้วยวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิง (Deming) (วิม้งสา)										
34) สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา ประจำปีสู่การปฏิบัติด้วยวงจรพัฒนาคุณภาพ ของเดมมิง (Deming) (วิม้งสา)										
35) สถานศึกษาประเมินคุณภาพของผลการ ปฏิบัติและสรุปรายงานประจำปี (SAR) โดยความ เห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด (วิม้งสา)										
36) ผู้บริหารสถานศึกษาเผยแพร่สรุปรายงาน ประจำปีต่อสาธารณชน เพื่อสร้างความโปร่งใส และความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (วิม้งสา)										

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอภิปาฐ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอภิปาฐ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอภิปาฐ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอภิปาฐ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 รวมทั้งสิ้น 7 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
- 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 5) ด้านการนิเทศการศึกษา
- 6) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 7) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขอขอบคุณมาในโอกาสนี้ด้วย

ปวีณา ผลาผล

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตร้อยเอ็ด

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....

อายุ.....ปี ตำแหน่ง.....

ระดับการศึกษา.....

ประสบการณ์ในการทำงาน.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน พ.ศ. ตั้งแต่เวลา..... น. ถึง..... น. สถานที่ที่
ให้สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์บันทึกข้อมูล ผู้วิจัย (จดบันทึก).....

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4
ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 รวมทั้งสิ้น
7 ด้าน ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3. แนวทางการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

4. แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

5. แนวทางการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

6. แนวทางการนิเทศการศึกษา ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

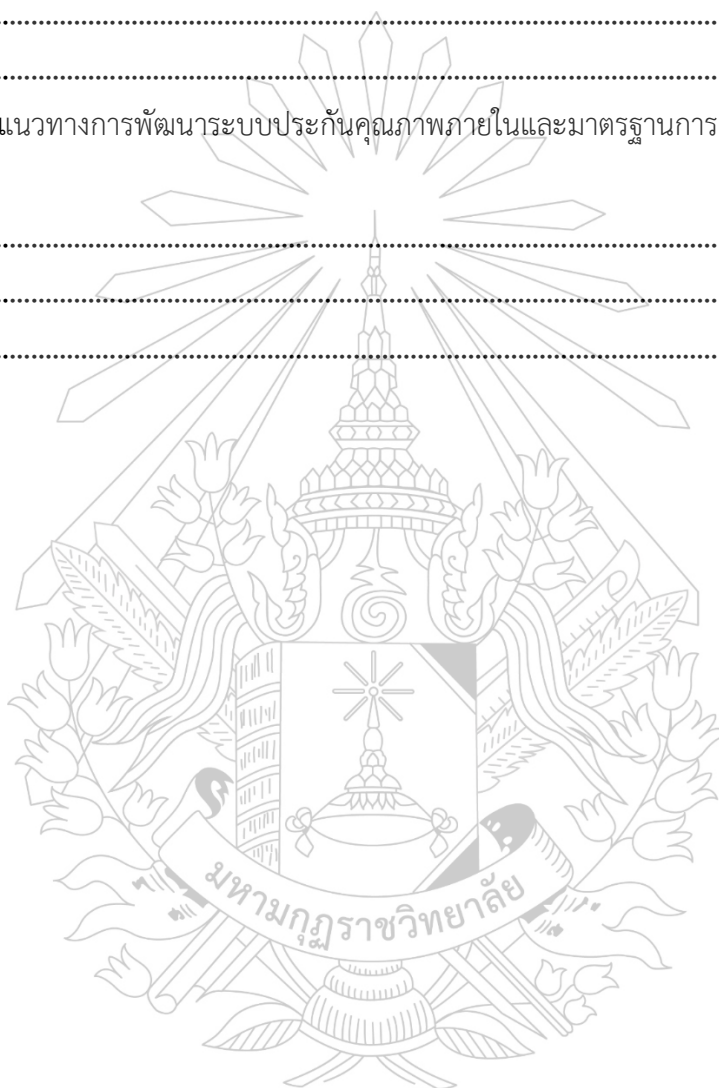
.....

7. แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

สรุปประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2
นางสาวปวีณา ผลาผล

ข้อ ที่	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2	คะแนนความ คิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ			ΣR	IOC	เทียบ กับ เกณฑ์
		1	2	3			
1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา							
1	สถานศึกษาวางแผน จัดทำ ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) (จิตตะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โดยผ่านความเห็น ชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (จิตตะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ สอดคล้องกับผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม (วิมังสา)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ สอดคล้องกับผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข (จิตตะ)	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
5	สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบ ความสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน (ฉันทะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6	ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศ ติดตาม การปรับปรุง หลักสูตรสถานศึกษา (จิตตะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7	สถานศึกษาทำการประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อ ปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ (จิตตะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ข้อ ที่	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2	คะแนนความ คิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ			ΣR	IOC	เทียบ กับ เกณฑ์
		1	2	3			
2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้							
8	สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียน (วิมังสา)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
9	สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการคิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (จิตตะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
10	สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน (วิมังสา)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
11	สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (จิตตะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
12	สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม (ฉันทะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
13	สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (จิตตะ)	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน							
14	สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผลด้านการทดสอบความรู้ ความสามารถของผู้เรียนสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ข้อ ที่	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2	คะแนนความ คิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ			ΣR	IOC	เทียบ กับ เกณฑ์
		1	2	3			
3) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน							
15	สถานศึกษากำหนดการวัดและประเมินผล เก็บ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการ ความก้าวหน้า และตัดสินผลการเรียน ตามมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (วิริยะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
16	ผู้เรียนต้องการย้ายสถานศึกษาสามารถนำผลการ วัดและประเมินผลของสถานศึกษาไปเทียบโอนยัง สถานศึกษาอื่นได้ (จิตตะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา							
17	สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัยที่มุ่งเน้น การ แก้ปัญหา พัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการเรียน การสอน (วิริยะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
18	สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือใน การพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน และระบบการศึกษาให้ มีประสิทธิภาพ (วิมังสา)	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
19	สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย ดำเนินการโดย ครูผู้สอนหรือผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (วิมังสา)	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
20	สถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัย พัฒนานวัตกรรม การสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม (วิมังสา)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
21	ผลการวิจัยช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่ ผลงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ข้อ ที่	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2	คะแนนความ คิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ			ΣR	IOC	เทียบ กับ เกณฑ์
		1	2	3			
5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา							
22	ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในการผลิต พัฒนา และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ (จิตตะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
23	สถานศึกษาปรับปรุงการใช้สื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
24	สถานศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มี ประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนา คุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา (จิตตะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6) ด้านการนิเทศการศึกษา							
25	ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการ จัดการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษา โดย ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนครูและ บุคลากรทางการศึกษา (วิริยะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
26	ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
27	ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศโดยใช้โครง การเป็นฐาน และสรุปรายงานผลการนิเทศ (วิมังสา)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
28	ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ต่อกันในระหว่างการนิเทศ (ฉันทะ)	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
29	ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความเห็นหรือคำแนะนำ ครูผู้สอน ตามหลักการนิเทศอย่างถูกต้องชัดเจน (วิมังสา)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ข้อ ที่	การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2	คะแนนความ คิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ			ΣR	IOC	เทียบ กับ เกณฑ์
		1	2	3			
7) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา							
30	สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (วิม้งสา)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
31	สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษา โดยการ วางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการ ประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องเกิด ความมั่นใจในคุณภาพการศึกษา (วิริยะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
32	สถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของของครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนา คุณภาพการศึกษา (ฉันทะ)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
33	สถานศึกษาจัดทำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วย วงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming) (วิม้งสา)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
34	สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาประจำปี สู่การปฏิบัติด้วยวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดม มิ่ง (Deming) (วิม้งสา)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
35	สถานศึกษาประเมินคุณภาพของผลการปฏิบัติ และสรุปรายงานประจำปี (SAR) โดยความ เห็นชอบของคณะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเสนอต่อ หน่วยงานต้นสังกัด (วิม้งสา)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
36	ผู้บริหารสถานศึกษาเผยแพร่สรุปรายงานประจำปี ต่อสาธารณชน เพื่อสร้างความโปร่งใสและความ เชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (วิม้งสา)	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

สูตร
$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

หมายเหตุ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้
 ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 พิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง
 สรุปค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

ผลการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.894	36

ผลการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4

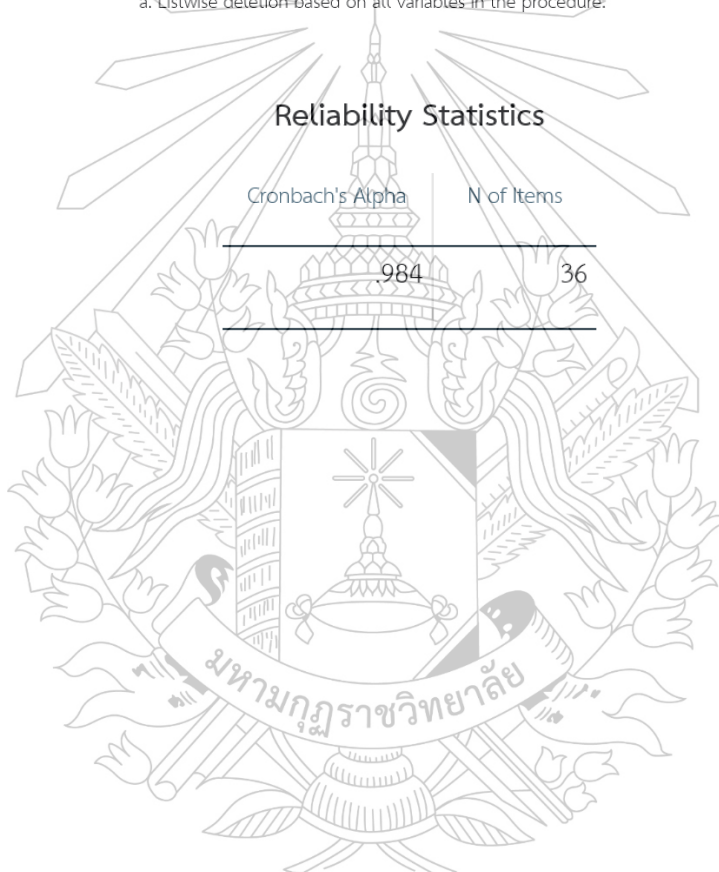
Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.984	36

ภาพการสัมภาษณ์

ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

สัมภาษณ์นายสุพล สิงห์สถิตย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่สุวรรณภูมิ

สัมภาษณ์นายศาสนพงศ์ วาสนาม ครูโรงเรียนอนุบาลเมืองใหม่สุวรรณภูมิ

สัมภาษณ์นายพิชัย สุธลิ ผู้อำนวยการโรงเรียนนุบาลเมืองพนมไพร

สัมภาษณ์นางรุ่งเรือง พนิกรณ์ ครูโรงเรียนนุบาลเมืองพนมไพร

สัมภาษณ์นางจันทรา ผางดี ครูโรงเรียนบ้านห้วยนา

สัมภาษณ์นายปรีณ เรืองจันทร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยนา

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	ปวีณา ผลาผล
วัน เดือน ปี เกิด	วันเสาร์ที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2534
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลอาจสามารถ
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง พุทธศักราช 2558
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 31 หมู่ที่ 4 ตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด 45160
ผลงานตีพิมพ์	Vita publication
รางวัลที่ได้รับ	Vita award received

